

په ندى پيشينان و هه ندى زاراوهى
كوردى - ئىنگليزى

په ندری پیمنا و هندی زار (اره)
کوردی-ئینگلیزی

ناماده کردنی : شهوکت مهلائیسماعیل حسینی

بابهت: فرههنگ

مؤنتاژی کۆمپیوتەر: سهیران عهبدولرهجمان

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

نرخ: ۲۵۰۰ دینار

ژماره سپاردن: ۱۴۹۸ ی ۲۰۰۹

چاپخانه دهزگای چاپ و په خشی سهردهم چاپی : په کهم سالی ۲۰۰۹

کوردستان - سلیمانی

www.serdam.org

مافی له چاپدانهوهی پارێزراوه بۆ دهزگای چاپ و په خشی سهردهم

په ندى پيشينان و هه ندى زار او هى كوردى-ئىنگليزى

دانهر

شهوكهت مهلا ئىسماعيل جه سهن

سليمانى ٢٠٠٩

زنجیره‌ی کتیبی ده‌زگای چاپ و پهن‌خشی سه‌رده
کتیبی سه‌رده‌م ژماره (۵۰۵)

سه‌رپه‌رشتیاری گشتی زنجیره
ناراد به‌رنجی

ناومرۇك

۷	سەرھەتتا
۱۱	ئىستەي نە و كورته وشە و ئىشانانەي نە وانە يە نە م پە ۋتووكە دا بە كاربەينىرئىن
۱۵	كىلىلى دەرىپىنى پىتە كان
۱۷	پەندى پىشىنان كوردى-ئىنگىلىزى
۲۵	زاراۋەي كوردى-ئىنگىلىزى
۱۹۶	سەرچاۋە

Table of Contents

١- Foreword and Explanatory Note.	٧
٢- Kurdish and English preface.	٧
٣- List of Abbreviations and symbol in this Book.	١١
٤- Key to Pronunciation:	١٥
٥- A Collection of Kurdish – English Proverbs.	١٧
٦- A Collection of Kurdish – English Idioms.	٧٥
٧- List of Reference Works	١٩٦

Explanatory

All key words are arranged in alphabetic sequence, as the words in any new method of vocabulary arrangement. This semi-dictionary consists of carefully selected miscellaneous idioms and proverbs commonly used in daily relations or for instant use in the appropriate situation among Kurds.

Shawkat Mullah Ismail Hassan.

سه‌ره‌تا

واتاو واتاكانى وشه و پيوه‌نديى تىوانيان ،كارىگه‌ره له‌سه‌ره له‌سه‌ره‌لس
وكه‌وتى مرؤف.

- **وشه** : برىتییه له‌كورتە زاراوه‌یه‌ك، واته: كورته‌راز و مه‌به‌ستىكى
دركاوه و هوى گه‌شه‌كردن و په‌ره‌سه‌ندنى زمانه و هه‌ركاتىك
توانيمان واتای وشه چاك تىبگه‌ين ئه‌وا بى ناته‌واوى ده‌توانين
هه‌ستى خۆمان ده‌رپرین به‌ئاخاوتن یان نوسین. تاگه‌نجینه‌ی وشه
فراوانترى بوارى بى‌رکردنه‌وه‌و دركاندن قولتر و گه‌شه‌دارتر ده‌بى.

به هۆی درکاندنی وشه وه، بیروهه لاس وکه وتی مروّف دهرده که وئی
وئه وکه سه سه هه لده سه نگی نری. - **وشه**، کاریگه روسنووردانه ری توانای
مروّفه له بواری بیرکردنه وه دا.

زاراوه یا **ئیدیوم** : له پیزماندا به شیکی تایبه تی نییه، له به شه کانی
ئاخاوتن، به لام که لینیکی دیاری داگیرکردوه له وشه سازیدا.

زاراوه یه که یه کی یه کگرتوی فرهه نگییه له دوو سیّ وشه ی ساده یا
لیکدراو پیکه اتوه و ده چیتسه ناوه رۆکی رسته وه و پدیویستی
به ده ستنی شانکردن و فیریوونه و به شیکه هه روه ک به شه کانی
دیکه ی ناوه رۆکی فرهه نکّ.

واته: به شیکی گرنکّ و به پیزی ئه و رسته یه یه که مروّف له کاتی
ئاخاوتن یان نویین دا به کاری ده هینی.

به شیویه کی گشتی (**ئیدیوم**) له م باسه دا بریتییه له:

زاراوه سه رمایه ی زمانه ، بیّ زاراوه ئاخاوتن و نویین وه بهر نایه ت.
ا- دوو، سیّ، یان پتر، وشه ی لیک به سترابه گویره ی ده ستوری
پیزمانی کوردی.

ب- پاویرژی خۆبه خۆ نه گونجاو و فریزۆلۆژی نائاسا.

سه ره نجام: ئیدیوم، بریتییه له چه سپاندنی واتایه کی نوئ به سه ر
کۆمه لّی وشه ی لیکدراودا که له وه پیشتر هه ر وشه یه ک له و کۆمه له
واتای تایبه تی خۆی هه بووه.

IDIOM is a group of words in a fixed order that have a particular meaning that is different from the meanings of each word understood on its own. Or : the style of expression in writing, speech or music that is typical of a particular period, person or group.

په ندى پيشينان : بيزه يه كى سو كه له و ساناي سهر زمانه بو مه به ستي ناموژگاري و وريا كړنه وه و پيشيني و سهرنج دان و تيرامان يان شير كړنه وه ي هلويس ت به كار ده هينريت و هندی پند و ته يه كى فولكور ييه و هندی كى ديكه يان پته وتره و فه لسه فه يه . بيگومان په ند ده ماو ده م له با و با پيرانه وه بو مان ماو ته وه و زوريشيان له تيكسته كلاسيكيه كانه وه ده ستاو ده ست پيمان گه يشتون و پيوه ندى نيوانيان پته وه .

Proverb is a short statement that most people know, which often contains advice about life.

It is stating something commonly experienced.

رسته ي ساز و ناماده : مه به ست رسته ي كوردي سازكراو و رهوان و پاراو و نه سته قه و له وانه يه له داهاتودا هندی كيان بچنه ريزي په نده وه .

Rhetoric is speech or writing which is intended to be effective and persuasive.

SPECIALIZED the study of the ways of using language effectively describes speech or writing which is intended to seem important or persuasive.

دانه ر

**لیسته ی نه و کورته وشه و نیشانانه ی نه وانه یه نه م
په رتووکه دا به کاربهینرین**

**List of Abbreviations and Symbols which may be used
in this Work.**

<u>ABBREVIATIONS</u>		<u>ABBREVIATIONS</u>	
art.	Article.	ن	نآمپاز
zool.	Zoology.	ئا	ئاژه ل (ئاژال – ئاژالناسی)
adv.	Adverb.	ئاك	ئاوه لكردار
adj.	Adjective	ئان	ئاوه لئاو
c. adj.	Compound adjective	ئانل	ئاوه لئاوی لیکدراو
conj.	Conjunction.	نپ	نآمرازی پیوهندی
id.	Idiom	ئد	ئیدیۆم
Astro.	Astronomy (Astrology).	ئس	ئه ستیره ناسی
Interj.	Interjection.	ئسپ	نآمرازی سه رسوپمان و بانگهپشتن
Mus. instr.	Musical Instrument.	ئم	نآمرازی مۆسیقا
See	See.	ب	بروانه
E.E.	English Equivalent (s).	بنگ	به رامبه ره که ی به ئینگلیزی
Prep.	Preposition.	پ	پریپۆزیشن
Interrog.	Interrogative.	پر	پرسیار
Med.	Medicine.	پز	پزیشکی
Pvb.	Proverb.	پن	په ند
N.B.	Nota bene (Note Well).	ت	تیبینی

Mod.	Modern (new Kurdish root).	تازە داتاشراو	تد
Pron.	Pronoun.	چیناو	ج
inse.	Insect(s)	جیوجانەوهر (مێروو) .	جج
infin.	In finitive.	چاوگک	چ
Met.	Metaph. Metaphor.	خوازه	خ
Ant(s).	Antonym(s).	دژە واتا	دژو
Rhet. S.	Kurdish	رسته ی ساز و ئاماده (له زمانى كوردى دا)	رس
Rhetorical Senten			
Bot.	Botany(plants).	پهوهك (پهوهك ناسى)	رو
gram	Grammer.	پێزمان	رى
Biol.	Biolog(y)cal.	زیندهوهر (زانى)	ز
Mil.	Military.	سوپا	س
excl.	Exclamation.	سه رسوپمان	سپ
sth.	Something.	شتى	ش
Ter.	Term(expression).	شيوه رسته	شر
Phr.	Phrase.	فریز	ف
V.	Verb.	کردار	ک
Past. t.	Past tense.	کردارى پابردوو	کر
Vt.	Verb Transitive.	کردارى تێپه پ	کتپ
Vi.	Verb Intransitive.	کردارى تێپه پ	کتن
imp.	Imperative.	کردارى داخواری	کد
s.o.	Some one(Some body).	کەسى	که
kl	kelhuni	که لهوړى	کل
Ki.	Kirmanji.	کرمانجى	کى
T.	Translation.	گۆپین	کآ
Lit.	Literally (word by word)	گر گۆپینى راسته وخۆ (وشه به وشه)	گر

F.T.	Free Translation.	گس	گۆرپینی سه‌ریه‌خۆ
Lat.	Latin.	ل	لاتینی
Lu.	Luri.	لو	لوری
B.	Bird (fowels).	م	مه‌ل (په‌له‌وه‌ر)
Fru.	Fruits.	می	میوه
n.	Noun.	ن	ناو
n.pl.	Noun - plural.	نک	ناوی کۆ
c. n.	Compound Noun.	نل	ناوی لیکدراو
e.g.	exempli gratia (for example).	نم	نمونه
Ha.	Hawram(an)i.	هه	هه‌ورامی
seso.	See also.	هه‌ب	هه‌روه‌ها بڕوانه
a.th.	Anything.	هه‌ش	هه‌چ شتی
a.o.	Anyone.	هه‌ک	هه‌چ که‌سی

نیشانه‌کان

Symbols

← - ۱

۱ - ⇒

The arrow

in the beginning of a line means:

به‌کارهێنانی تیر

له‌سه‌ره‌تای دێره‌وه .

See the

opposite entry for.

به‌واتا: بڕوانه وشه‌ی ناویراوی ئه‌وبه‌ر.

۲- (-) نیشانه‌ی ته‌قل، له‌سه‌ره‌تای دپیره‌وه بۆ دووباره

(-)

Minus(-) in the beginning of the line, stands

for repetition of

the synonyms of the preceding word i.e. One series of

synonyms is marked with a minus

۳- The serial numbers ۱, ۲, ۳, ۴,etc

are used of

polysemantic words.

۴- ()

The brackets are used to show optional

words, idioms, ...etc

۵- (=)

Means:

The same thing as, is equivalent to, is equal to, equals.

کلیلی دەربرینی پیتە کان

Key to pronunciation

<u>Kurdish</u>	<u>Example</u>
a ئا	hard
à ع	. 'Aebadan (city)
b ب	bat
c ج	edge
ç چ	reach
d د	dog
e ه، ئه	or as u in apple, cut, shut.
ê ئی، ئی	met
f ف	far
g گ	gas
h ه	hair
h ح	H aifa (city).
x خ	= ch in Scottish (loch).
ğ غ	ghoul
i ئی	hit
î یی	meet
j ژ	measure
k ک	kitten
q ق	Iraq
l ل	life
l ل	doll
m م	man
n ن	nap

o	ق	fortune
p	پ	pan
r	ر	rose
r	ر	dear
s	س	sand
s	ش	shoe
t	ت	time
ü	و	queue
v	ف	van
u,w	و	wing
y	ی	young
z	ز	zebra
وئ	ة	in the German word Köln (city).

پهندی پیشینان
کوردی-ئینگلیزی

ناسکی نه گپراو نه به خشى (پن) *aski negîraw ebexê*

He makes a present of the gazelle not yet caught, (T.,pvb).

به يه کيک د هوتري پياوه تي به سهر شتيکه وه بکا هيچ نه که وي له سهرى يان
Used of one who entertains at no cost or makes a present of sth. not yet in the had. EE. a. To sell the bear's skin before the bear is caught.

- b. Don't sell the skin till you have caught the bear
- c. It is ill fishing before the net.
- d. Boil not the pap before the child is born.

ناسمان و پيسمان (ند) *asman w rêsman*

Sky and rope, (id).

پرسيار د هرباره ي ناسمانه و وه لام باسى گوريس نه کات، وه لام يکي نابه جي
The question is about the sky, and the answer deals with a rope, an irrational answer given to a rational statement.

- E.E. a. Chalk and cheese.
- b. Cock and bull story.

۱- واته: نابه جي، نارپک، ناله بار، (کار، وته ..).

Unintelligible, irregular, inconvenient, (illegible, incomprehensible, meaningless) {affair, talk...}.

۲- قسه ي بي سه روپي (که سه رو بنى پيکه وه نه گونجي)، ناماقول (خوو، نه ريت ..).

Illogical, inconclusive, inconsequent, uncommendable (speech), culpable conduct, blameworthy behavior.

۳- وه لام يک پيوه ندى به پرسيار هوه نه ي، وه لام يکي سه رزه نشت هوه ر.
An answer incongruous with its principle answer.

۴ - دووشتی جیاواز له یه کتر، دوو باسی نه گونجاو.
Two inconsistent things, two contradictory matters.

ناشتی کتک و مشک، پرسه ی به قانه (پن)

aštīy kitk w mišk pirsey beqale

When the cat and mouse collude with each other, the grocer will be impoverished, (F.T. pvb).

یه کگرتنی دوو دوزمن به رامبه ر که سیکی دیکه تیا چوونی ته نیا که سه که به

(سییه م). When two enemies work out a plan to achieve an evil end against another person, it will be a bad omen for the third one.

N.B. (pirse) means "condolence" تازیه = پرسه

مه به ست له م په نده نه یاریی دوو که سه به رامبه ر که سیکی دیکه.

This pvb is used of the mutual enmity of two persons against another one (third).

بئک: واته هیچ چاکه یه ک ناوه شپته وه له یه ک گرتنی دوو مروقی ناله بار.

E.E. When the weasel and the cat make a marriage, it is a very ill presage.

The implication is that no good can come of an alliance between two bad people.

ناش و ته نوور به نوره (رس) *ašwtenüre be nore*

In the mill and oven one takes one's turn, (Rhet.s.).

ناشه ته نووره، به نوره همو وشت ئه بی به نوره بی (یان به سه ره).

Turn and turn about, everything must be in turn, in proper succession or by turns.

E.E. a. First come, first served. بئک:

b. Turn and turn about, turn about is fair play.

ناشی نه زان خوا نه یگیری (پن) *ašmezan xwa eygêrê*

God may operate fool's mill, (n.).

ناشی نه زانا خودی د گه پینیت، بهخت له ده رگای گهوجانه.

Lord may run idiot's mill, God sends fortune to fools.

E. a. Fortune favours fools.

b. Fools have merry lives.

c. Fools grow without watering.

ناگری دوکه ل نابی (پن.) *agir bê dike l nabê*

There will be no smoke without fire, (pvb.).

ناگریه دوکه لی له بندا نه بی، له کوئی ناگره بی دوکه لیش هه یه، یان

دوکه ل نیه ناگری له بندا نه بی، دوکه ل نیه هه ندی ناگری له ژیردا نه بی.

There will be no fire without smoke, where there is fire there is

smoke, no smoke without some fire.

E.E. a. Where there are reeds, there is water. بئک :

b. There was aye some water where the strike drowned.

واته : هه موو قسه و قسه لوکیک، له وانه یه به لگه به کی راستی هه ر تبابی.

i.e. : Gossip, generally has an element of truth in it.

ناگری زمان تیژتره (ند) *agirî ziman ûjtire*

A blow with a word strikes deeper (Lit. the tongue fire is hotter..) (id).

ناگر زووان تیژتره، برینی قسه ی ناخوش چاکه نابیته وه، ووتی ناخوش

جهرک بره .

E.E. a. words cut more than sword, the slip of the tongue بئک :

will never be recovered

b. The tongue is not steel yet it cuts.

c. A blow with a word strikes deeper than a blow with sword.

d. There is no venom to that of the tongue.

e. The tongue is more venomous than a serpent's sting

f. A good tongue is good weapon.

ئالتون له قوردا دياره (رس.) *alün le qurda diyare*

Gold does not care for the mud (in which it is buried), (Rhet.s).

قورپ ئالتون ناشارپته وه . بۆ باسکردنی جوانی ئافره ت و پیک و پیکیی
رهفتاری به کارئه هینری، پاک به و مه ترسه . ژنی جوان یا کرداری جوان هر
دیاره، کردای جوان لای خواوه یه .

Mud does not hide the gold.

Used to describe how nice a woman looks or behaves, be true and
fear not, a good woman or her good behaviour is an ever cleanness,
a good habit is the best divinity. a. A clear conscience laughs at
false accusation.

E .E

b. A good conscience is soft pillow.

c. A good conscience is the best divinity.

d. A good conscience is a continual feast.

نویه شوینی لیژ ه وه ناوه ستی (رس، ئد) *aw beşwênî lêjewe nawestê*

Water has tendency to flow downwards, (Rhet., id.).

۱ - ئاو هه میشه به ره و خوارده روا (به یه کیکی دهس بلاوئه وتری یان پاره
به فیژدهر یان ئیجگار خوارده).

Water has liability to run in descending course , used of (a
squanderer or lavish) person. also: a bountiful one.

E.E. The most fruitful branch is nearest the ground.

۲ - خستنه ئه و لاوه (نیش و کار)، که مته رخه میگردن، گوی پی نه دان، گوی
نه دان به ...

Leave on one side, act immoderately in, give no heed to, lend no
ear to.

۳ - به هیچ زانیین، خستنه پشت گوی، سستی کردن له (ئیش، فرمان، کار...)، هه ل بواردن. Not care a straw for, pay no attention, leave out, pass over, take no notice of, set at naught.

ئاو له سه رهن تیپه ری، چ یه ک گه ز، چ سه د گه ز (پن)

aw leser m in têperî, çî yek gez çî sed gez

When the water rises above my head, one ell is the same as hundred, (T., pvb).

من که تیا چووم، له سه ریه ک بوختان بی یان سه د، چۆن یه که.

As well be hanged by the neck for one accusation as for hundred . crimination.

E.E. As well be hanged for a sheep as for a lamb. the proverb is quoted as an excuse for indulging in further wrongdoing one has committed a minor offence.

ئاوی به جوگه یه کا روی، نه بی هه ربروا (پن)

awê be cogeyeka roy ebê her birwa

Water which has run down streams does not return upstream, (pvb).

شتی که روی دا ئیتر له دست چووه، هه رچی بوو... بوو!، په شیمانی داوانات.

E.E. a. What's done cannot be undone.

b. What's done is done.

c. Thing past cannot be recalled.

d. Repentance comes too late.

نه سپ وئیستر له فقه له یه ک نادهن (رس)

esp w êstir leqe leyek naden

Horse does not kick out mule, (Rhet.).

ئەسپ وئىستر جووتە لەيەك نادەن، بە دوو كەسى ھاوئەريت دەلەين كەپشتى
يە كترنە دەن لەزەوى (دلسۆز بن بۆ يە كتر).

The horse and the mule do not kick each other, an evil one is good to his own, used of two persons who are very much alike in behaviour and support each other (i.e. one is good to one another),

E.E. a. There is honour among thieves.

b. One crow will not peck out another crow's eyes.

c. Dog does not eat dog.

ئە سپيان نال كەرد، كە ريش پىي هە ئېرى ووتى، منيش (پن)

espiyan nal kird, keris pēy helbrî wîfî: minîs

They were shoeing the horse, the ass also lifted its feet, (T., pvb.).

بە يە كيك دەوترى كە لاسابى كە سىكى لەخوى زياتر بكا تەو (ياخوى
لەوكە سە بە زياتر بزانی).

Used of one who thinks one's self worthier than another one of high class

E.E a. Every ass thinks himself worthy to stand with the king's horses

b. A cat may look at king.

c. Joan is good as my lady in the dark.

d. It is hard to please a knave as a knight.

ئە سپى چاك شووئىكى بە سە (پن) *espi çak şulêki bese*

A blood-horse needs only one stroke of the whip, (T., pvb.).

ژيير قسە يە كى بە سە (يا ئەلفىكى بە سە، هيمایە كى بە سە)، كەسى كە سە
ئەلفىكى بە سە (يا حەرفىكى بە سە).

A word to the wise is sufficient; an intelligent man will understand a signal,

- a word is enough to the wise.
 E.E. a. A word to the wise is enough.
 Lat. verbum sapienti sat est.
 b. send a wise man on an errand and say nothing to him.
 c. A nod is as good as a wink to blood horse.
 i.e. A word is enough for a wise man

نه سپی خه لاتی، که س ته ماشای ده مودانی ناکات (پن.)

espîxelatî kes temaşay dem wdanî nakat

One does not look a gift horse into the mouth, (pvb).

هه رگیزره خنه، یان نارپه زایی پیشان مه ده به رامبه رد هستو دیاری، سو پاس گوزاربه . به رامبه رد هست کهوتی به هه رجۆر.

Never criticize or express displeasure at a gift, be thankful that you have it at all, not look to critically at s. the offered to one as a real gift.

E.E. a. Never look a gift-horse in the mouth.

b. Throw no gift again at the giver's head.

واته : مروف ئه بی سو پاس گوزاری بۆ ئه و شته ی دیته دهستی هه رچی چه ندی که میش بی.

i.e. one must be thankful for what one has, however little.

نه سپیک به چل سالی ته علیم بدریت بۆمه یدانی قیامه ت به کاردیت (پن.)

espêk be çil salî te'alîm bidrêret bo meydanî qiyamet bekardêt

The horse that they try to break when it is forty years old be fit for the race-course of the Resurrection, (T ,pvb).

پیرنایه ویت رووبه رووی گۆران و ته رزه نوئی بیت.

Old people do not like to be confronted with change and innovations.

E.E. It is no use teaching an old dog new tricks : بئک:

ئەگەر بە بریا دەبوو، پشقل بە خورمادە بوو (رس.)

eger be brya debü, pişqil be xurma debü

If people's prayers took effect, dung would have (come to be) dates, (T. Rhet. s).

ئاواتە خوازی بی کردار، پیاوناگە یە نیتە ئامانج.. ئەگەر بە دووعا ئەبوو پشقل بە خورما ئەبوو، بریا بریا کیسە پرناکات، بریا بریا ناچیتە گیرفانەو.

One's heart's desire without any deed is not enough to reach one to one's goal, if s.o.'s implorations take something in, animals excrement would have become dates, hankerings could never fill up one's pouch.

E.E. a. If wishes were horses, beggars might ride.

b. Wishes can never fill a sack.

c. If wishes were thrushes then beggars would eat birds.

ئەگەر پشیلە لە ماڵ ئەبی، مشکان تلی لی لیانە (پن.)

eger pişile le mal nebe mişkan tilî liyane.

When the cat's away the mice will play, (pv..).

بە کەسانی دەوتری کە سەری گەورە یان لە لانه بی و سوود لەودیارنە بوونە ی وەر بگرن و جۆرە پەفتاریکە بکەن کە نە یان توانیبی لە کاتی ئامادە بوونی ئەودا بیکەن.

When a person in authority is not present the others will take advantage and do things they can not do when he is there.

E.E. Well kens the mouse when the cat's out of the house

ئەگەر رخەوت هات سەرینت ناوی (رس.)

eger xewit hat serînit nawê

When you are about to take a nap, you may not need a pillow,

(Rhet.).

(ئەگەر خەوت بىي بنوو لەسەر بەرد)، خەو خۆش گويى ناداتە ئاوهههواي ناسان، كەسى كە خەوى هات گويى ناداتە جيگەي نارههت.

Quiet sleep feels no foul weather.

E.E. In sleep all passes away.

ئەگەر رپويى بنويى خەو بە مريشك خواردنە و دەهه بيني (پن.)

eger rêwi binwê xew bemirîşik xwardinewedebînê.

The fox dreams all night of eating fowls, (F.T. pvb.).

خەيال پلاويدان، خەيالى خاوكردن. Imagine as possible, spend in

dreaming away, dream of

(sth unlikely to happen).

بئگا. ا. پشيله خەو بەمشكهوه ئەبينى.

ب. دلدار خەو بەدولبهرييهوه ئەبينى.

E.E. a. the cat dreams of mice.

b. A lover dreams of his mistress

ئەگەر زمان بيبه ئى، سەرپهه ته (پن.)

eger ziman bîyelê, serrehete

Let not your tongue cut your throat, (F.T. pvb.).

E.E. Speech is silver, silence is golden.

ئەگەر كه سېك كه سه، كه رفيكى به سه (پن.)

eger kesê kese, herfêkibese

A word is enough for a wise man, (pvb.).

بو پياوى ژير پيتيك به سه، دانابه يهك سرنج راکيشان لهه لوپست تى

دهگات و پيوپست ناکات دريژهي پى بدریت، كەسى كەسه ئەلفيكي به سه.

A word is enough for an intelligent man, a clever or wise person can

understand what is meant by a hint (lit. a word), long explanations are not necessary for him,

An intelligent man will understand a signal (or word).

Lat. *verbum sapienti sat est.*

E.E. a. A word to the wise is sufficient.

b. A word is enough to the wise.

c. A word to the wise is enough

نه گه ريان چاند، سه وز نه بوو (رس) *egeryan çend sewz nebü*

"I wish" or "would that" was planted but did not grow, (F.T. Rhets.).

E.E. a. A thousand wishes will never fill your pail with fishes.

b. Mere wishes are silly fishes.

c. Wishes can ever fill a sack.

d. If wishes were butter-cakes, beggars might bite.

نه ئیی سیویکن کراون به دوو که رته وه (رس.)

eļêy sêwêkin krawin bedükertewe

They are as one apple which has been cut in two halves (Rhet.s.).

زور له یه ک ده چن (دوو که س)، چۆن یه کن له شیوه دا یان له خو و پره و شتدا،
هه ر ده ئیی سیویکن کراون به دوو که رته وه.

They are as like as one another (two persons), used of two persons or thing, which are very much alike in appearance or character; They are like an apple in halves. N.B. (They are) here used for two persons.

E.E. a. They are as like as two peas in a pod

b. As like as two beans

ئەو دارەى ئەژىرىيا دانە نىشى مە يىرەپەو (رس .)

ew darey le jêrya daenîsîm eybêrewew

A tree that affords thee a shade, do not order to be cut down, (Thet . s.).

ئەوكانىيەى ئاوى لى دەخۆيتەو بەردى تى فرى مەدە، بەرد مەخەرە ئەو
كانىيەى ئاوى لى دەخۆيتەو.

Throw no stone into the fountain from which you drink (water).

i.e. do not forget little goodness.

E.E. Cast not dirt into the well (fountain) that gives you بئكە:
water.

ئەوئەندە گەراو، دپاوه! (رس .) *ewende gejawe dijawe*

Much travel ripened him, (Rhet.s.).

ئەوئەندە ئەملاوئەولای کردو زۆرشت فیربوو، مایەى سەفەر زۆر فیربوون
وقال بوونە،

Much travel ripened his rawness, the consequence of much travel
is much experience, i.e. traveling accomplishes the raw or
inexperienced.

E.E. a. Traveling broadens the mind

b. Much travel is needed to ripe a man's rawness.

c. Much traveling teaches how to see.

ئەوئەى بترسى، ناخە لەسى (پن .) *ewî bîrsê naxesê*

He who fears, will not be saved from danger (pvb).

ئەوئەسەى بترسى، لەمەترسىيەى رزگارى نايت، واتە: تووش نارپەحەتى ئەبى
يان ئەمرى.

He that fears, will not be in safe, i.e. he will be entangled in
difficulty or will die.

E.E. a. He that fears death lives not. b. Fear of death is بئسك:
worse than death itself
c. Fear is the prison of heart.

نه وی به خوئی ره وانه بینیت بوخه نکیشی ره وایینه (پن.)
ewî bexoû rewâ ebînî bo xejkîşî rewabîne
Do as you would be done by, (pvb).
به و جوړه ره فتار بکه، که ده ته وی خه لک ره فتارت له گه ل بکات.
Behave in such a way that you like
E.E. Do as most men do most men do.

نه وی خوشتره وانی بکا، نه بی سه رد درگاکی بئنگا.. (پن.)
ewî huştirewanî bika ebêserdergakey bilîndka
He who becomes camel-driver should build a house fit the camel,
(F.T.).
نه گهر بووی به هاو خوانی دیو، نه بی کهوچکه که ت دریزتر بی، دستت دایه
هه رکازیک به پیی نه و کاره خو ت ناماده بکه.
E.E. a. He that sups with the devil must have a long spoon.
b. He that takes the devil into his house must carry him over the
sound.

نه وی زوو دیت، زووش د پروا (پن) *ewî zu dêt, zûs derwa*
Quick come, quick go, (pbv).
نه وپاره یه بی به ئاسانی دیته دهس، به ئاسانی له دهس دهرده چی، زوو بیت،
زوو د پروات (مالی دنیا..).
E.E. a. Easy come easy go (money gained with little effort is
spent as easily).
b. Soon gotten, soon spent.

ئەوى زۆربىلى، چاكىش دەلى وخراپىش (پن.)

ewî zor bilê çakişdelê w xirapîş

Talk too much, and err much, (pvb). زۆربىلى ھەلەش دەکا.
Much babbling is not without mistake.

- Talk much, and err much.
- Much babbling is not without offence.
- Many words, many buffets.

ئەوى لای دیزەو دەدانیشى، رەش ئەبى (پن.)

ewî lay dizewe danîşê, reş ebê

A black pumpkin blackens one's clothes, (T.pvb).
He who befriends evil ones will face mishaps.

- He that handles pitch will be defiled.
- He that deals in dirt has aye foul fingers.
- He that has to do with what is foul, never comes away clean.

ئەوى ئەدیزەدابی، بە ئەسکوی دەردى (پن.)

ewî le dîzêda bê, be eskwê derdê

What is in the pumpkin will come into the ladle, (pvb).

ئەو شتەى لەدلابى، زمان دەرى دەبرى، لەکۆتاییدا ھەموو نەپنىیەك
دەردەكەوئى.

What is in the heart, the tongue will divulge (it); in the end this
secret will be divulged.

- What the heart thinks, the tongue speaks.
- Speech is the picture of the mind.
- Three may keep a secret, if two of them are dead

ئەوى منارە بدزى، كىفېشى بۆدەكا (پن.)

ewî minare- bidzê, kifîîî bo deka

He who steals the minaret has to make a sheathing, (p.v.).

He who steals, must know how to conceal. ئەبى بزانى چۆن ئەيشارىتەو.

E.E. a. You are a fool to steal if you can't conceal.

b. Count the cost (before the undertaking).

ئەوى هېلکە يەك بدزى، گايە کيش دەدزى (پن.)

ewî hêlkeyek bidzê, gayekiî dedzê

He that will steal an egg, will steal an ox, (p.v.).

He that will steal a small thing will steal a big one either. ئەوى شتىكى بچووك بدزى، شتى گەرەش دەدزى.

E.E. He that will steal a pin will steal a better thing

ئە يەوى ماسى بگري لاقى تەرنە بى (پن)

eyewê masî bigrê w laqî ter nebê

He expects to hunt fish without getting his legs (or feet) wet, (p.v.).

۱ - ئەو دە ي ماسى بگري دەبى قوونى تەپى.

۲ - ئە يەوى بىدا لەئاو لاقى تەرنە بى.

ئە يەوى گەنجى دەس كەوى بەبى رەنج، ئەوى بىهوى ميوە بخوات، ئەبى بەدارا سەرکەوى.

He who would like to hunt fish must have his buttocks getting wet/

He expects to cross the river or (water) without getting his legs wet

He wants to seize fortunes skirt without any effort; also: He that

would have fruit must climb the tree, or he that would eat fruit

must climb tree.

E.E. a. The cat is fain the fish to eat, but hath no will to wet her feet.

b. The cat would eat fish and would not wet her feet.

c. He that would have eggs must endure the cackling of hens.

۳- به کارده هینرئ بۆ یه کیکی: ته فره ده رفیلاوی، فیلباز، له خشته بهر.

Used of (Trickster, deceiver, shifter, sharper, *also*: trucker, swindler), persons.

۴- مه به ست مروقی (نۆرزان، زیره ک. .ه)

i.e. (clever, dexterous, or, apt).

باخه وان له کاتی نه نگورا گوچکه ی ناژنه وی (پن.)

baxewan le katî angüra guêçkey najinewê

Gardener ears, thick of hearing, (pvb.).

په زه وان له کاتی تریدا گوئ گرانه (بۆ ئه و که سانه ی به لایدا تیپه پ ده بن وداوی تری لئ ده کن، بی پاره).

When the fruit season comes the orchardist becomes conveniently deaf (i.e. to passerby who asks him to give them fruit free of cost).

به یه کیکی (به رچاوتنه نک، ده ست قوچاو، رژد) ده ووتی.

The term is used of: (miserly, close fisted, parsimonious) persons.

E.E a. Riches bring care and fear. b. بئک:

The rich knows not who is his friend.

بازی بازی، به ریشی باباش بازی؟ (پن.)

bazîbazi, be rîş î baba ş bazi

You may play as you wish, but will you play even ş with your papa's beard?, (pvb.).

گالته به پیاوی پبیر مه که، هر یارییه سنووریکی خوی هه یه.

Do not provoke an old person, one must draw the line somewhere.

E.E. Don't teach your grandmother to suck eggs. بئک

باگوئه له کانی بیته وه (رس.) *bagü le le kani bêteve*

Do wait till Gola comes back from the foundation, (Rhet.,s).

ماوهیه کی زۆر چاوه پروان کردن، چاوه پروان کردنی شتی که له وانیه هه رگیز
پوو نه دات یان زۆری پی بجی.

To wait for a long time, referring to something which is never likely to happen (or takes longer).

E.E. a. To wait till the cows come home. بئک:

b. If the sky falls we shall catch larks

با له کوپوه بی نه و له ویوه شه ن نه کات (پن.)

balekwêwe bê ew lewêwe ş en ekat

From whichever quarter the wind blows he will winnow his grain, (T.,pvb).

واته: هه ل په رسته، هه لمه ته کاسه یه، نه و که سه ی که بۆ به رژه وه ندیی
تایبه تیی خۆی هه موو نه نگیه ک قووت ده دات.

i.e. He is a trimmer or time-server, one who seizes an opportunity, one who seizes one's actions and thoughts to circumstances in order to further one's immediate interests without regard for basic principles.

E.E. He turns his mills and set them so that wherever the بئک:

wind bloweth his grist should certainly be grinded

براو برا شه پ نه که ن و قه ئته بان باوه پ نه کما (پن.)

bira w bira şer ekan qelteban bawer eka

When brothers quarrel only fools believe (that they are quarreling).

N.B. quelteban=unintelligent

شه پی نیوان برایان زوو پینه و په رۆ ده کریت، ههستی برایه تی زۆر نه نگیی
داده پۆشیت.

Brothers quarrels are soon mended i.e. Brotherhood covers many infirmities.

E.E. Affection blinds reason.

په نده که ئوره دهس نیشان دهکا، که برایه تیی راسته قینه همیشه بهرد هولم ده بیت له کاتیکدا دوستایه تیی ناپوخت بهرونه مان ده چیت هر که مروف گه یشته مه رامی خوئی.

The Proverb implies that true comradeship will last forever, whereas false fellowship, which has a particular aim in view, will fade as soon as its goal is attained.

برسیتی رهگی هاری پیوهیه (رس.) *birsêti regî harîy pêweye*

Hunger is a vein of madness, (rhet. s.).

برسیتی رهگی هارییه، پایوی برسیتی توورهیه.

Hunger is a strain of madness; a hungry man is an angry man.

E.E.a. A hungry man, an angry man.

b. Hunger is sharper than the sword.

c. An empty belly hears no body.

d. Hunger drives the wolf out of the wood.

بویاوی ژیر نیشاره تیک به سه (بن.) *bo piyawî jir esretêk bese*

The wise man will act on a hint, (T.pvb).

پیاوی دانا بهک جار سه رنجی راد هکیشری، دانا به لریکاندن.

He who is a wise man must be spoken to once, a nod to the wise is sufficient.

E.E. a. A word to the wise is enough.

L. (verbum sapientis sat est).

b. Half a word is enough for a wise man.

c. Send a wiseman on an errand and say nothing to him.

بۆ دوستى ھە زارگە مە ، بۆ دوژمنى يە كىك زۆرە (پن .)

bo dostî hezar keme, bo dujîm inî yekêk zore

A thousand friends are few, one enemy is too many, (T., pvb.).

مە بەست خە تە رناكىي دوژمنە ھە تائە گەر تە نھا دوژمنىكىش بى .

The implication is that while nothing is less danger than even one enemy.

E.E. a. One enemy can do more hurt than ten friends can do good.

b. One enemy is too many, and a hundred friends too few.

بۆ دە سمالىك قە يسە ريبە ك نىگرنە دا (رس .)

bo desmalêk qeyserîyek agir eda

He sets fire to a trading center for the sake of a handkerchief, or he burns down a market-place in exchange for a handkerchief., (Rhet.s.).

بۆ دە سسكە وتىكى بچووكى خۆي تاوانىكى گە ورە دە كات، ئە و نە خۆ پە رستە چاوى لە ئاستى خە لكدا نابىنايە، بۆ تە نھا قازانچىكى خۆي مالى عالە ميك ويران دە كا، خۆ پە رستە .

He may commit a gross crime for the sake of a small personal gain i.e. he is blind in his own cause, he enacts a big crime on trivial motives or for the sake of a small personal gain, he is egotistic, Rhet.s. T.

E.E. a. He is unworthy to live who lives only for himself. بئك :

b. He is a slave of the greatest slave who serves nothing but himself.

بۆ ريش چوو، سميلى نايە بانى (رس .) *bo rîs çü, smêlî naye banî*

He went to get a beard, but lost his moustache, (T., Reht., s.).

چوو بۆ ريش سميلى نايە بانى، چوو بۆ خورى خويان گروو، كۆستە چوو بۆ ريش سميلى نايە بان، بە يە كىك دە ووترى كە بۆ دە سسكە وتى ھە ول بە لا م بە دە ستى بە تال بگە رپتە وە .

He tried to grow up beard, but came back deprived of moustaches,
he went for wool but came home shorn, the thin bearded man went
to get a beard, but lost his moustache.

Used of one who tries to gain a profit, but comes home empty handed.

i.e. carrying away nothing

E.E. a. Many go out for wool, but come home shorn. بئك:

b. The fox is taken when he comes to take.

بۆكۆير شه و ورپوژ چۆن يه كه (رس .) *bo knêr šewî roj çon yeke*

Night and day are all the same to a blind man (Reht., s.).

۱ - بۆ نابينا تاريكى ورپوناكى وهك يهك وايه، بئى هوده يه باسى تاريكى

Darkness and light are all the same to a blind man, night and day are no use to a blind person, it is a vain effort to speak about darkness and brightness for a blind one.

۲ - بهرد ومروارى بۆ پياوى كوير چۆن يه كه، واته: نه زانين تاريكى يه بۆ
بیر وهوش.

بئك:

E.E. a. A pebble and a diamond are all alike to a blind man.

b. Ignorance is the night of the mind.

بۆيه پيت ده ئيم كاكه، چۆله كه م بۆ بگريت (رس .)

boye pêt deîm kake çolekem bo bigrî

I call you grand brother (or mister) so that you hunt me a sparrow.,
(Reht.,s.).

گه ر بهرزه وه ندیم راپه پینی منیش پشتگیری بهرزه وه ندیت ده كه م.

If you further my interest, I will also further your interests in return.

E.E. a. Scratch my back and I'll scratch yours. بئك:

b. Scratch my breech and I'll claw your elbow.

c. Claw me and I'll claw thee

d. Help, for help in harvest.

واته: چاکه به چاکه وه یه (چاکه له چاکه ده بیته وه).
The implication is that the person one helps now will return the favour in time of favour.

به بایی خۆت بفره (ئ.د.) *be baḷi xot bifre*

Fly with your own wing, (id).

۱- باوه پت به خۆت بی، بپوات به خۆت بی، به خۆدا راپه رموو، پشت به خۆت

بیهسته، پشت به خه لکی دیکه مه بهسته. Depend on (upon) yourself, rely upon yourself, do not act under borrowed strength, confide in yourself, have personal confidence.

Lit. Make your own decisions, depended on your own efforts in life or work.

۲- ووره به رمه ده، وورهت به رزی. Do have moral!, endure hardship.

۳- ده بی سروف به خۆیدا راپه رموی وچاوه چاوی یاریده ی کهسانی دیکه نه بی.

One should rely on one self and not expect other to help.

E.E. Paddle your own canoe. بئک:

به پرسیار به غدا نه دوززیتنه وه (رس.)

be pirsîyar beğda edozzrêtewe

By asking one's way one can get to Baghdad, (Reht., s.).

پرسا به و دانا به Ask and have access to.

E.E. a. Better to ask the way than go astray. بئک:

b. Ask and it shall be given you

c. Ask and have

به په ریکه سه ری بیره یان { سه رده بریت } (ئد .)

be perêk serî bibre (ser debîr-rêt)

His head could be cut with a feather. *orto* to cut one's head with a feather, (id).

۱ - خوش باوه ربوون، ساویلکه بوون.

Be simple, be over trustful.

۲ - بووده له بوون، بی دهسه لات بوون، بی هیزبوون، بی ووزه بوون.

Be feeble, be powerless, and be uninfluential.

۳ - به ئاسایی هه لئه تان، به سزمان بوون.

E.E. a. To laugh in one's face and cut his duped.

throat.

b. To kill a man with a cushion

به تاکه گوئیک به هار نایه ت (پین .) *be take gulêk behar nayet*

One flower does not make spring, (pvb.).

۱ - ته نها به لگه یه ک به س نییه بۆ چه سپاندنی پووداوئیک (چونکه له وانه یه ئه به لگه یه نا ئاسایی بی).

A single item of evidence is not sufficient to prove something (as it may be an exception to the rule).

E.E. One swallow does not make summer. : بئک

۲ - به و شته که مه کارم ئه نجام نایه ت، من چاوه ربی شتی زور ترم.

I anticipate further more, as such an amount of things do not serve the purpose (or will not make an enough conclusion).

به تیریک دوو نیشان شکاندن (ئد .) *betîrêk dü nişan şikandin*

To aim a single shot at two targets (id.)

Accomplish two things with only one effort.

- E.E. a. To kill two birds with one stone. بئک:
- b. To achieve two aims with only one effort.

به خت که گه رایه وه ، په نوونه دان نه شیکنی (پن.)

bext kegerayewe pelüle dan eskêne

When fortune is reversed even pap will break one's teeth, (pvb.).

پیاو که نه گبه تی پووی تی کرد دهست بداته هه چ شتی به چهوتی بوی دی،
که نه گبه تی هات کهس خاست پی نایه ژئ.

When a person is unlucky everything he touches goes wrong,
when the wagon of fortune goes bad, spite and bad talks hang onto
the wheels.

- E.E. a. There's no fence against ill- fortune. بئک:
- b. You never know your luck.
- c. Some have the hap, some stick in the gap.

به ختی وه ک سه ک دوه پری (پن.) *bexti wekseg dewerê*

Every dog has his day, (pvb.).

ئه ستیره ی پرشن گداره ، هه میشه به ختی سواره ، هه میشه له بره و دایه.

He is born under a lucky star, he is continually lucky (up with his
luck), he has a stroke of good fortune.

- E.E. a. A blind man may sometimes hit the mark.
- b. He dances well to whom fortune pipes.
- c. Good luck reaches further than arms.
- d. Lucky men need no counsel

به دهردی خوا مردن (ئد.) *be derdî xwamirdin*

To pay the debt of nature, (id.).

به قه زاوقه دهر مردن ، به لاناها تن ، له خووه مردن.

Die an accidental death, die accidentally, lose life.

به ده رزی بیر هه ئناکه ندری (پن.) *be derzî bîr- hejnakendrê*

One can not dig a well with a needle, (pvb).

به پیتی که ره سه که ت دهس بده ره ئیش، کاری بی هووده کردن.

You must do your job with such tools as you have, try to do the impossible.

E.E. a. To plough the sea-shore. بئک:

b. A man must plough with such oxen as he has.

به دهستی خۆت نه بی خوروی پشتت داناکه وی (پن.)

be destî xot nebê xurîy piştî danakewê

None will scratch your back better than (or except) your own fingernails (or hand), (pvb).

مه به ست سه ره به خۆبی وبروابه خۆکردنه، واته: به دهستی خۆت بیکه.

Stressing independent and self reliance.

i.e. . Do your work by yourself, if you want a thing well done, do it yourself.

E.E. a. Self do, selves have. b. He who depends on بئک:

another dines ill and sups worse.

c. If you want a thing done, go, if not, send.

d. If you would be well served, serve yourself.

e. If thou thy self cant do it, attend no other's help or hand.

به دهستی خۆم چیم کرد به خۆم (رس.)

be destî xom çîmkird be xom

One can not avoid the consequences of one's own act, (T. Rhet. s.).

پیاو دوژمنی گیانی خۆیه تی.

E.E. a. Every man is his own worst enemy.

b. Beware of no man more than thyself.

به ده ستي چه پله لي نادري (پن .) *bedestê çepî le lê adrê*

One hand makes no (clapping) noise, (pvb).

به دوو ده ست چه پله لي نه دري، شتي لاوازه يه كي گرت پته و نه بي، يه كيتي مرقف هيز و توانايه .

It takes two hands to clap, weak things united become strong and people union is power and potency.

E.E. a. Union is strength . بئك:

b. Not even Hercules could contend against two.

به ده ني (كه سي) به نوينه وه چوون (ئد .) *bedenî(kesê) be nwêneweçün*

To throw one's skin off in bed,(id)

١ - زور له ناو نويندا مانه وه (زياتر له پيوستى سروشتى)، ئاشقه خه و بوون .

To stay in bed more than the natural recurring condition of rest; be a great sleeper.

٢ - به قوولي نوستن، چوونه خه ويكي قورسه وه .

Sleep deeply, be in a deep sleep.

٣ - توخي له ش فرى دان (له ئاكامى زورمانه وه له ناو نويندا له بهر نه خوشى يان خه و خوشى).

Throw off skin (at the result of too much stay in bed because of sickness or oversleeping).

٤ - به يه كيكي زور ته مه ل و ته وه زه ل ده وو ترى (نه و كه سه ي كات به خه و ده با ته سه ر).

Used of lazy people (who avoids work by using up time in sleep.).

E.E. a. Sleep is the poorman's treasure. بئك:

b. Sleep steal's half one's life.

c. He who sleeps all the morning may go a begging all the day after.

به رخی بازی نه کات {ده کات} (ئ.د.) *berxibazîekat(daket)*

His lambs are at their best, (id).

۱ - به که یفه، دلی خوشه، له و په ری خوشیدایه.

He is gay (gleeful, cheerful), he is at his best.

He is light-hearted. ۲ - دل کر لوه یه.

۳ - له برمودایه، هه یه تی (مالی دنیا). He is in easy- circumstances, he is propertied or well to do.

E.E. a. God's lamb will play. بئک:

b. Young colts will canter.

به رد له نه ژنوی خودان (ئ.د.) *berd le ejnoy xo dan*

To lapidate one's own knees, (lit., id).

په شیمان بوونه وه له...، په شیمانیی حاصل کردن، داخ بۆ خواردن.

Be full of regret for, repent of, be very sorry for, remember with sorrow, feel remorse, grieve at.

E.E. a. New grief awakens the old.

b. He bears misery best, that hides it most.

به ردی بچووکیش سه رنه شکینی (پ.ن.) *berdî biçikiş ser eşkênê*

Even a small stone will break a head, (T.pvb).

دوژمن بووده له ش بچووکی ده توانی دهستی خوی هه ربوه شینی.

Even a little enemy can do hurt.

E.E. a. There is no little enemy.

b. One enemy is too many.

c. Though thy enemy seems a mouse, yet watch him like a lion.

به ردی زل هه لگرتن نیشانه ی نه وه شانە (لئنه دانە (رس .)

berdizil hełgirtin nîşaney newêşane(lênedane)

Threatening with a large stone one does not mean to throw it, (Rhet. s).

۱ - ئاره زوو ویستی به رزه بلایسی شتیکی په سندنه یه، هه پره شه و گورپه شه ی توند یان په یمانی قه به هه می شه یی و هره .

High-flown intentions are not usually feasible, exaggerated

threats or promises are not made in earnest.

E.E. a. Great promise, small performance.

b. He that promises too much means nothing.

c. To offer much, is a kind of denial.

۲ - ئه وکه سانه ی په یمانی فراوان ئه دن له وانه یه نه توانن به جیی به یخن .

Those who make lavish promises are unlikely to be able to keep them.

به ردیک نادان بیخاته گومه وه به سه د دانا د درنایه تا (پن .)

berdêk nadan bixate gomewe be sed dana- demayet

A stone thrown by a fool into a lake, can not be fished out by a hundred wise men, (p.vb).

زه ره رو زانی پیای پیای ناشی به پیای ژیر راست ناکریته وه، کاریکی ناپه سه ند که نادان بیكات به سه د دانا راست ناکریته وه .

It is often next to impossible for wise men to make good the damages caused by fools.

E.E. a. A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise men can not pull out.

b. Foolstie knots, and a hundred wise men can not loose.

berew ba mîz kirdin (ئد .) به ره و با میز کردن

Urinate toward the wind, (id).

۱ - له خو و نه ریتی گشتی د هرچوون، له هیللی کومه لایه تی د هرچوون .

Be out of the fashion, be no longer fashionable, behave in an unacceptable way, be out of line.

۲ - سستی کردن (وہ کو خوویہ ک)، کہ متہ رخہ می کردن، گوی نہ دان.

Be careless (habitually) be-neglectful, be not taking heed.

E.E. a. Piss not against the wind

b. Better be out of the world than out of fashion.

به که رنویریت به کورتان شیره (پن .) *be ker nawêrêt- be kurtan fêre*

He has no access to the ass, so he beats the pack-saddle, T. (pvb.).

دہسہ لاتی کہ رہ کہی نییہ، له کویان دہ دات، به یه کیک دہ وتری کہ نه توانی سزای تانوتی بدا به لام تازایه به مرقی کی زه بوون بویریت که هیچ پیوه ندی به کیشه که وه نه بی.

He can not prevail over the ass, so he beats stha pack-saddle.

Used of one who can not inflict punishment in return for an insult, but try to take vengeance of one who is poor and has nothing to do with the case.

E.E. Since he can not be revenged on the ass, he falls on the pack-saddle.

به ندہ له ناستی عه یبی خوی کویره (پن .)

bende le astî 'aeybî.xoy kwêre

A man does not see his own flaws, [or a man never sees his own short comings], (pvb).

ئو مرقانہ ی ره خنه له که سانی دیکه ده گرن چاویان کویره له ناست هه له ی خویان . Those who criticize others are often blind to their own faults.

E.E. a. You can see a mote in another's eye but can not see a beam in your own.

b. The hunchback does not see his own hump, but sees his companion's.

بی دهرپی دووگه ز جاو نه سینئ له خه ودا (پن.)

bê derpêdû gez caw esênê le xewda

A drawerless person dreams of two ells burlap, (pbv.,T.).

هر كه سه له داغهی خویدايه . Every one to his own daydreams.

- EE. a. The cat dreams of mice.
- b. The lover dreams of his mistress.
- c. A dream grants what one covers when awake.

پادار بگره بی پامائی ویماننه (پن،هه.)

padar bigre bêpa maî wêmane(he)

Grip(or eat) first those which have legs, those which have no legs will stay where they are (or- they are definitely ours), (pvb.).

كه سئ ده یئئ (كاتی نان خواردن) بۆ مه به سستی هه لپه كردن وپه لاماردانی خواردنی به تام كه له وانه یه زوو له سه ر خوان نه مینئ.

This often cited by one who eats first what the less likely to be is left at the table...etc. i.e. the tasty dish pleases all.

- E.E. a. Tripe's good meat if it be well wiped. بئكئ:
- b. Nothing should be done in haste but gripping a flea.

پاره بد هیت مه لا نه مزگه وت دهرئه كه یت (پن.)

pare bideyt, mela le mizgewt derekeyt

Spend money, and you can kick out mullah from the mosque, (pvb.).

سووریوونه له سه ر گرنگیی پاره.

- E.E. a. Money is emphasizing the power of money. بئكئ:
- b. Money governs the world.
- c. Money will do anything

pare, pare ehênê

پاره، پاره نه هینئ (پن.)

Money draws money, (pvb).

پاره، پاره راده کیشئ، پاره پاره نه دوریتته وه یان په یاد د هکات.

Money finds or attracts money, i.e. The best source of begetting money is money itself; money begets money.

E.E. a. Money makes money. b. Money would be gotten بئکئ: if there were money to get it with.

parey çemig bo roji rêş (پن.)

Shining money for dark days, (pvb).

Wealth (i.e money) for dark days. مالی سپی بو روژی رهش.

E.E. a. Ready money is a ready medicine. بئکئ:

b. Money makes a man free every where.

parey xelk kîse edrênê (پن.)

Another's man money will tear out one's purse, (pvb).

چی قه زاری بی دهره وه و کیسه ی باخه لت سه لاهه ته.

Unpaid debts tear out one's purse, pay what you owe and you will have your purse safe.

E.E. Debt is the worst poverty. بئکئ:

parey zor sersoridênê (پن.)

Riches may take away principles of ethics, (pvb).

ئه و کهسه ی پاره ی زوری له ریگه یه کی ناراسته وه هاتبیته ده ست له وانیه به د ره فتاری پیوه بکات.

He who has much money (unlawfully earned) may spend it for bad purposes.

- E.E. a. Ill gotten, ill spent. بئڪڙ:
- b. Ill - gotten goods never prosper.
- c. Too much money make one mad .

پاشاي سه رته ختي، بنوار هوه ختي (پن.)

paşay ser textî, binware wextî

Authority shows the man, (pvb).

E.E. بئڪڙ:

- ۱- نه گهرو يستت له كه سي تي بگهيت فرمانبره ولي به ره ده ست.
If you wish to know a man, give him authority.
- ۲- نه وهى نه تواني فرمانبره واي خوي بكات، ناتواني فرمانبره واي
خه لكي تريكات.
He is not fit to command others that can not command himself.
- ۳- نه وي فرمانبره واي خوي ي، ده تواني فرمانبره ولي بگريته ده ست.
He that is master of himself, will soon be master of others.

پشيله له مال نييه مشكان تلي ليا نه (پن.)

pişîle lemañniyem işkan ilîlyane

(When)the cat's away, the mice(will)play,(pvb)

ب (نه گهرو پشيله له مال نه بي، مشكان تلي لي ليا نه) (پن.)

E.E. Well kens the mouse when the cat's out of the house بئڪڙ:

پوولي مه ردوم كيسه ده دريتا (پن.)

pülîm erdüm kise dedrêt

Borrowed loan will tear up one's wallet,(pvb).

- ۱- پاره ي چاو له دوو كهس خيري لي نابينيت.
He that borrows a loan must pay again with loss.
- ۲- قه زاري هه زاري به.
Debt is the worst poverty.
- E.E. Borrowed garment never fit well. بئڪڙ:

په شیمانیه گورک مه رگه (پن.) *pešianî gurg merge*
 It is no avail for the wolf to regret (for what it- has done), (F.T..pvb).
 تۆبه‌ی گورک مه‌رگه، پیاوی ناله‌بار له‌به‌د ره‌وشتیهی خوی پاشگه‌زنایته‌وه،
 مروفتی به‌د هه‌رگیزجیهی بپوانی یه.

The only remedy for the wolf is death, the real repentance for the
 wolf is death, there is no remedy for an evil man, if there be one it
 is death, never trust an evil man, bad people are always to be
 suspected.

- E.E. a. The wages of sin is death. **بئک:**
 b. The best remedy against an ill man, is much ground between.

پیاوکه چوه شاری که چه لان نه بی ده ست به سه ریه وه بگریت (پن)
piyaw keçwe şarî keçelan ebêt dest be- serewe bigrêt
 In the country of the bald persons one must cover one's head, (pvb).
 که چووته شاری کویران ده‌ست به‌چاوته‌وه بگره.

- E.E. a. It is ill sitting at Rome and striving against the **بئک:**
 pope.
 b. When in Rome do as Romans do.
 c. Better be out of the world than out of the fashion.

پی به‌قه‌د به‌ره‌ی خو پاکیشه (پن.) *pê beqed berey xo rakêşe*
 Stretch your legs according to the length of your carpet, (pvb).
 به‌قه‌د به‌ره‌ی خوت پی پاکیشه.
 E.E. a. Cut your coat according to your cloth. **بئک:**
 b. Set your sail according to your wing.

پیستی سه‌ک به‌ده‌باغ پاک نابیته‌وه (پن.)
pêstî seg be dabaxpak nabêtewe

F.T. Dog's- skin could not be converted into leather, (pvb.).
پیاوی خراب به ناموزگاری نایه ته سه په پرا. چاکه بوونی ناپاک سته مه،
کوشش له گه ل مروفی پیس (به دخوو) بی هوده یه. چاکه له مروفی خراب
ناو ه شیتته وه.

There is no use of advice to an evil one, where vice is, advice is
out, a knave never takes instructions, there is no remedy against an
ill man.

بئک: پیاوی خراب دوزمنی گیانی خویه تی.

E.E. a. A wicked man is his own hell.

ژیانی خرابه کاری به خرابی کوتایی دیت.

b. An ill life an ill end.

ئوهی به خرابه کاری زیان به ریته سهر به نابرومه ندی نامری.

c. He that lives wickedly can hardly die honestly

تا به شه و نه رویت، به روژ ناگه یته مه نزل (پن.)

ta beşew ne royt, be roj nageyte menzil

F.T. Unless you set out (or travel) on the eve, you will not
arrive at your destination on the next day, (pvb)

کهس به بی همول و ته قه لا ناگه پاشه روژکی باش (مه به ست د هس نیشان
کردنی د مسکوته کانی خومانوو کردنه).

No one could reach one's goal without drudgery. (Refers to the
material gains of hard work).

E.E. a. He that labours and thrives, spin gold. بئک:

b. Labour overcomes all things.

c. No sweet without sweat.

d. No pains, no gains.

taqane ya şête yadêwane

تاقانه یاشیتته یادیوانه (پن.)

The only- begotten child of one's father, is half- witted or mad, (pvb).

ئەوى تەنھا كۆرپكى ھەبىت خۆى سەرشىتى دەكات.

E.E. He who has but one son makes him a- fool.

تاگۆيرەكە بەگنا ئەكەيت، خوينى خۆت بەئاو ئەكەيت (پن.)

ta gwêreke be ga ekeyt, xwêni xot be aw ekeyt

F.T. By the time the calf has grown into a cow, you may have given hope, (pvb).

تامنداللىك پى دەگە پىرئى دايك وياوك دەيان تالو دەچىژن.

Refers ti the numerous sufferings of parents bringing up their children.

E.E. It takes three generationsto make a gentleman. بئك:

تف ھەئدەى، رووى خۆت ئەگريته وہ (پن.)

tif heldey riyy xot egrêtewe

Spittle thrown high up falls back to the thrower's face, (F.T., pvb).

بەكەسىك دەوترى كەناوى خزمىكى خۆى بەخراپە بەریت.

Used of one who curses one's own kin.

E.E. a. Curses come home to roots. بئك:

b. Who throws mud on another soil his own hand

c. Spit not against heaven, it

تەشتى تەلا بەسەرتەوہ بنى (پن.) *teštî tela besertewe binê*

Be confident and fear not, (pvb).

تەشى رڭيرين بنى بەسەرتەوہ. واتە: ھىمنى وئاسايە.

There is complete public tranquility, there is peace.

E.E. a. Peace makes plenty. b. The secret wall of a town is peace as long as there is public tranquility you can rove with golden-tray on your head without the least fright.

ته ماع سه ری نه بریت سه رت نه بری (پن .)

tema'a serînebrît serit ebrêt

If one doesn't overtousness it will bring untimely death, (F.T. pvb).

بئک: ته ماعکاری باوکی چاوتیر نه بوونه .

E.E. a. Covetousness is the father of unsatisfied desires.

ته ماعکاری مایه ی ویرانی وئیش وئازاره .

b. Covetousness is the mother of ruin and mischief.

ته ماعکاری بنچینه ی هه موو خراپکاری به که .

c. Covetousness is the root of all evil.

ته نوورتا که رمه نان ده برژینیت (پن .)

tenür ta gem e nan debirjênêt

One must bake bread while the oven is hot, F., T., (pvb).

مه به ست هه ل له دست نه دانه .

Stressing on making the most of opportunities, i.e. Take time when time comes.

E.E. a. Strike the iron while it is hot. بئک:

or strike while the iron is hot.

b. Make hay while the sun shines

ته نیایی له ئاو ه ئی خراپ باشته ره (پن .)

tenyaî le aweî xirap baštire

Better be alone than in bad company, (T., pvb).

مه بهست پيشان دانی نه فره ته له هاورنی خراپ.

Showing the undesirability of bad company.

E.E. a. Better to be beaten than be in bad company. بئك:

b. He keeps his road well enough who gets rid of bad company.

تير ناگای له برسی نییه (پن.) *têr agay le birsî niye*

The full-man does not understand a hungry one, (T., pvb).

بئك: ئەوی سکی تیره بریوی به پوژوان (یان هه ژاری ناوسک برسی) نییه.

E.E.

He whose belly is full believes not him who is fasting.

تیرنه خواردن له باوک مردن خراپتره (پن.)

têr nexwardin le bauk mirdin xiraptire

The belly deprived of food feels worse than a person bereaved of his father, (F., T. pvb).

E.E. a. Hunger is sharper than the sword. بئك: برسیتی له شیر تیرتره.

برسیتی له خوشه ویستی پته وتره.

b. Hunger is stronger than love.

پیاوی برسی هه ره دووره وه بونی گوشت ده کات.

c. A hungry man smells meat afar off

تیر له که وان ده رچوو ناگه ریته وه (پن.)

tîr le kewan derçû nagerêtewe

Once the arrow has left the bow, it will not return to the thumb stall, (T., pvb).

E.E. a. There is no overtaking the shot once fired. بئك:

گولله که ده رچوو مروّف نایگریته وه.

b. Words once spoken cannot be recalled.

ووتە که لە دەم دەرچوو بەرەودوا پێ ناکیشریتهوه .

c. A word spoken is an arrow left fly

وشه که ووترا تیریکه وهشینرا .

جوابی نادان بۆ ده نگییه . *cwabi nadan bédengîye*

The (only) answer to the fools is silence, (pvb.).

گهوج ئهوه که سهیه که وه لامي (مرۆفی) گهوج بداتهوه .

He is a fool that answers a fool.

The implication is that, it is a foolish to deal with a fool.

E.E. a. The fool asks much, but he is more fool that grants it.

b. He is the fool that with the fool deals.

c. Wisemen silent, foolstalk.

d. For mad words deaf ears

چاکه بکه و بیده به ده م ناوه وه (پن .)

çake bikewbîde be dem awewe

Do good and throw it into waters, (T.pvb.).

چاکه بکه و له پۆزانی داها توودا هه ر دیته وه رینگات .

Do good and you will find it after many days.

E. E. Do good and cast it into the sea. بئک:

چاکه له چاکه ناوسه ، یان چاکه له چاکه ده بیته وه (پن .)

çake le çake awise yan çake le çake debêtewe

A good act is its own reward, or: Kind action for kind action, (F.T., pvb).

چاکه به چاکه وهیه ، که چاکه ت کرد ، چاکه رووده کاته مالت .

The reward for charity goes to the charitable person, the reward for a good act goes to the doer's house. i. e. a good act returns to the doer.

Or: The person one helps now will return the favour in time of favour.

E. E. a. Help for help in . دره و . هر هوه ز به رامبه ر هر هوه ز کاتی دره و .
harvest.

b. He benefits himself that does good to others.

çiray diro bê şewqe (پن .) چرای درو بن شه وقه

The lamp of falsehood gives no light, (T. Pvb.).

Lies do not go afar. درو زور برناکات .

E.E. Lies have short wings. بئک:

çi kêwujê çi mêwujê (پن) چ کیوژی چ میووژی

Raisin is raisin whether a pinch or a single one, (F. T. pvb.).

بئک:

به هوی مشتیکه وه له هه موو خه رباره که ی تی ده گه ی .

E.E. a. You may know by a handful the whole sack.

پیویسته سوپاسگوزار بین بو نیمچه چاکه یه کیش .

b. We must be thankful for small mercies.

چوله که ی نه مسال به هی پاری ووت : تو چیکه جیک نه زانیت؟

çolekez em sal be hî parî wüt: to cike cik dezanî (رس .)

The sparrow hatched this year wished to give lessons (of how to chirp) to the one hatched last year, (Rhet. s).

مه به ست له م رسته یه ئه وه یه که یه کی ئاموزگاری یه کیکی له خو گه وره تر نه کات .

The advice here is not to teach old ones how to behave.

E. E. a. Old foxes want no tutors.

بئک:

- b. An old fox needs learn no crafts.
c. Dont teach your grandmother to suck eggs

چۆله كه يه كى ناوده ست، باشتره له ده چۆله كه ي سه ردره خت (پن.)
çolekeyêkî naw dest baştîre le de çolekey ser dirext

Better a sparrow in the hand than ten on the tree, (T. pvb).

شتىكى كه م باشتره له چاوه پروان كردنى دهسكه وتىكى گوره تر.

Or: A sparrow in the hand is worth ten in the bush.

A little thing in hand is worth more than a great thing in prospect.

E.E. a. A bird in the hand is worth two in the bush.

b. A feather in hand is better than a bird in the air.

c. Better an egg today than a hen tomorrow.

d. Better to have than wish.

چه م بن چه قل نابى (پن.) *çem bê çeql nabê*

The forest is never void of jackal, (T. pvb).

E. E. There was never a tribe but had a bad man among them. No garden without its weeds.

چى بچينيت نه وه نه دروویتته وه (پن.) *çî biçênî ewe edrwytewe*

As you sow, so you shall reap, (pvb).

كردموى چاكهى خۆت دیتته وه رپى خۆت، چاكه بکەیت چاكه دیتته

رپیت، خراپه بکەیت خراپه دیتته رپیت. Your

deed goes before you, if you do good, expect a good end, we may not expect a good end from a bad deed.

E. E. a. He that sow thistles shall reap prickles. **بئک:**

b. Of evil grain, no good seed can come.

خانوی پر له شووشه به ردیکی به سه (پن.)

xaniy piṛ le šuše berdêkî bese

A single stone is enough to do damage in a house full of glass, (pvb).

مالی پر له شووشه جیی یاری نییه، به کیکیه سربانی خانوی له شووشه بی
به ردناگریته کهس.

This is no game to play in a house full of glass; one who has his
house's made of glass, might not throw stones at other people's roofs.

E.E. a. They that live in glass houses should not throw stones. بئک:

b. Point not at others spots with a foul finger.

خانوی دوو که بیبانوو، خوئی تانه ژنویه (پن.)

xaniy dü keybanü, xoḷy ta ejnoye

In a house managed by two mistresses dust is heaped up as
high as the knee, (pvb).

بئک: هر ماله ویه که سهر گه وره یان ووتوه.

E.E. a. One master in a house is enough.

چیشته که ر که زور بوون چیشته خراب دهرده چی.

b. Too many cooks spoil the broth.

نه گه ر کاره که روکه بیبانوو چون یه که سهری گه وره بن نه هامه تی گه وره پوو
ده کاته مال و حال.

c. Where groom and house-holders are all alike great very
disastrous will it be for the houses and all that dwell in them.

خوا دهرگایه ک نه گری و دهرگایه کی تر نه کاته وه (پن.)

xwa dergayek egrê w dergayeki tir ekatewe

Where God closes one door, His grace will open another, (pvb).

خوا دهرگایه ک ناگری نه گه ر دهرگایه کی دی نه کاته وه (پن.)

God has not closed one door except when He has opened another.

بئك: (1) له كوئ دهرگا يهك داخرا يه كيكي دي دهكرتته وه .
E.E. Where one door shuts, another open's.
(ب) خوا كه له بهرگه ناگرئ نه گه ركه لينكي تري نه كرديته وه .
God never closed one gap that He did not open another.

xwa dêrgîrew sexit gîre (پن) **خواديرگيره وه سه خت گيره**
God may call us to account very late, but will
punish us severely, (vt.).

هه تا خوا درهنگتر له سته مكار پيرسيته وه سزاگه ي توندتر ده بي .
The later the day of judgment, the severer will be the punishment.
E.E. Though the mills of God grind slowly, yet they grind بئك:
exceedingly small.

xwa sema beqeder berg eda (پن) **خواسه رما به قه ده ر بهرگه نه دا**

God tempers the cold weather according to our clothing, (F.T. pvb)
خوا سه رما به پي حال نه دا،
God sends cold according to . خوا به هه ردوو ده ست له مرقف نادات .
our state of life, God strikes not with both hands.
بئك: (1) به گويره ي جل وبه رگه خوا سه رما نه دا .
E.E. God sends, cold after clothes.

(ب) خوا فرياد ره سي به رخي برلوه يه .
God tempers the wind to the shorn lamb.
i.e. A person who is already helpless will not have more trouble
than you can.

xwa sî ewêw xuma sî ewê (پن) **خواشي نه وي وخورمashi نه وي**
He seeks both God and dates, (T.pvb).
دينيشي نه وي وديناش، دنياشي نه وي وئاخيره ش.

He wants to have both a spiritual reward and a worldly recompense, he wants the best of both worlds.

سه‌رپشک به له نیوان دین یان دنیا .

The choice here is between piety and worldliness.

E.E. a. He wants to have it both ways. بئک:

b. Both a duty and pleasure.

خوا غه زه ب له میروونه بگریت بائی لی په یدا ده کات (پن .)

xwa xezeb lem ênile dekat

When God wants to hurt ant, He gives it wings, (F.T.pvb).

مه به ست له ووریا کردنه وهی به رزه فری یه له سنووری خو زیاتر.

A warning against aspiring to higher position than one is equipped to cope with.

E.E. The ant had wings to her hurt. بئک:

خووی شیریه هه تا پیری (پن .)

Custom in infancy becomes nature in old age, (T.,pvb).

خووی مندالی هه تا کاتی پیریش هه له گه ل مروقدایه .

What had become a habit since childhood will remain till senility.

E.E. Train a child in the way he should go, and when he is old, he will not depart from it.

خه ربه سته ، خاوه ن رسته (پن .)

Tie your ass and feel in good spirits, (F.T.pvb).

بیداری بنچینه‌ی هه دارییه . Caution is the basis of safety.

E.E. Fast bind, fast find. بئک: توند به ستراو، زوو دوزراو (ولاخ).

خیر به خویش، نه کا به ده رویش (پن .)

xêr be xwêš nek be derwê
(Lit. dervishes) Give boons first

to one's own and then the poor, (F.T. pvb).

خیر له شوینی خویدا نه بی به خورلی ده روا، تامل و هستایی مزگوت حه رامه .

E.E. a. A favour ill-placed is great waste.

b. Charity begins at home.

.....
darwdîwar güey heyê (پن .) **دارودیوار گویی هه یه**

F.T. Woods and walls have ears, (Pvb).

زمانی به د زیان ئاوهره، بی په روا وپاریز ئاخوتن زمان ده سووتینی

An ill tongue may harm much; he who speaks heedlessly burns .

his tongue.

E.E. The fields have eyes and the hedges ears. **بئک:**

dar hel bire segî diz diyare (پن .) **دار هه ئیره سه گی دز دیاره**

The thief doth fear each bush an officer, (Pvb).

بئک: مروفی پر هه له گومانی له هه موو که سه .

E.E. a. Who is in fault suspects everybody.

ئو که سه ی هه له یه کی کردیی ویه کی باسی شتی بکات ئو له ویوه ده بیاته

b. He that commits fault thinks everyone speaks of it. **سه رخوی.**

c. Do right and fear no man. **پاک به و له کهس مه ترسه .**

دانا به درکاندن، که ر به نه قیزه (پن .)

dana be dirkandin, ker be neqîze

The wiseman will act on a hint, and an ass with a goad, (Pvb).

دانا به درکاندن، نادان به کوته ک.

The wiseman will act on a hint, and the fool only under blows.

بئک: دانا ئیشاره تیک، که وچ به دار .

E.E. A nod for the wise, a rod for the fool.

دنيا به هه شتى كه رانه (پن.) *dinya behešti kerane*

The world is the fool's paradise, (Pvb.).

The world is as fools wish it to be. دنيا به کامی گه وچانه.

E.E. a. Fools have the best luck. بئك: گهوجان به خته وهرن.

the best luck.

b. Fools have merry lives. بلحان له خوش گوزهرانیدن.

دنيا دهوران دهورانده (پن.) *dinya dewran dewrane*

The world is changeable, (Pvb.).

1- دنيا هه ميشه هه روهك خوی نابی (نامینئ). The world does not

always remain in the same condition.

E.E. Fortune is fickle. بئك: بهخت بی باره.

2- چه رخی زه مان هه رپوژهی له گهل یه کیکه.

Fortune (lit. wheels of destiny) will not carry the same man always.

دوای باران که پنک (پن.) *dway baran kepnik*

After a flow in torrents the felt-overcoat!, (Pvb.).

پاش راپوردنی کاتی مه بهست هه ولدان بی سووده، پاش له دهست چوونی
هه ل یان کار (ته قه لایان هه ول) سوودی نییه، دوای به ژیره وه کردن، ئنجا
”خه بهردار”.

Working hard after the passing of the appointed time; doing one's
best after the expiration of the deadline. Saying "Look out" after
jostling some one.

E.E. a. After death the doctor. بئك: دوای مردن ئینجا چه کیم بانک کردن.

دوای دزینی ره خش، ئنجا ته ویله داخستن، (یان دوای ده رپه پینی ئه سپ
ئنجا ده رگای ته ویله داخستن).

b. Shutting the stable- door after the steed is stolen (or after the
horse has fled).

دوژمن یه ک، دوست هه زار (پن .) *dujm in yek, dost hezar*
 One enemy can do more hurt than one thousand friends can do good, (Pvb.).
 دوژمنی زوره، سه د دوست که مه . One enemy is too many, a hundred friends are few.
 بئک: یه ک دوژمن ئیجگار زوره بۆ مروفتی له سه ر دام و ده زگایه کی بلندانای .
 E.E. One enemy is too much for a man in a great post.

دوو فوو و سه بریکی نه وی (رس .) *düfû w sebrêki ewê*
 Two blows of breath and one instance of patience are always welcome, (Rhet.s.).
 هه رکه سی سه بری نه بی، حیکمه تیشی نی یه .
 Whoever lacks patience lacks wisdom.

دوو کاله ک به ده ستی هه ن ناگیرئ (پن .) *dü ka lek be dest hejragîrê*
 Lit. One can not carry two water-melons in one hand, (Pvb.).
 چوونه ژیریاری دوو ئیشی جیاواز له هه مان کاتدا .
 Undertake two tasks at the same time.
 بئک: له یه ک کاتدا ته نها به یه ک فرمان رابه .
 E.E. Do one thing at a time.

ده رده داریه ، تابه ده رمان بگه یت (پن .) *derde dar be ta be deman bigeyt*
 Unless you have a feeling that there is sth. wrong you will not (be able to) remedy it, F.T., (pvb.).
 بئک: ۱- پیویستی ژیان، مروفت ده با بۆ دوزینه وه و داهینانی شت .
 E.E. a. Necessity is the mother of invention.
 ب- پیویستی چه کیکی کاریگه ره .
 b. Necessity is a powerful weapon.

ج - پیوستی ژیان ئاسن د هسکینی. c. Necessity breaks iron.

د هسٹیک نه توانم بییرم ماچی ده که م (پن.)

destêk netwanim bîbrim maçî dekem

When I can not cut a hand, I kiss it, (Rhet.s.).

بئک: هه رچ شتی چاره ی نه بی پیوسته به چیکلدانه بی له گه لیدا.

E.E. What can not be cured must be endured, or: what can not be altered must be borne, not blamed.

.....

رکیشه به ره گ، گلینه به بنه توو (پن.) *rikêşe be reg, glêne be bine*

tow

Such as the tree is, such is the fruit, F. T., (pvb.).

سروشستی مرؤف به ره فتاریدا دهرده که وئ هه درده خته و به به ره که پیدا دهنیشان ده کرئ.

Aman's nature is known by his acts; every tree is known by its fruit.

E. E. a. Like father, like son.

بئک: ا. له وانه یه نه ریتی کور بچیته وه سه ر (په فتاری) باوکی.

b. Like breeds like. ب. وه چه به بنه توو.

N.B. Glêne=millet. ت. گلینه = کزن.

ره حم کردن به زوردار، زوئمه نه هه ژار (رس.)

rehim kirdin be zordar, zujm e le hejar

Forgiving the oppressors is cruelty to the oppressed, (T., Rhet. s.).

به زهیی هاتنه وه به زالمدا ناهه قیبه له ماف خوراوان.

Mercy to the tyrants is cruelty to those who are tyrannized over.

بئک: پاراستنی پیاو خراپ ئازاردانی میرخاسه.

E. E. He hurts the good, who spares the bad

ره فیتی دزوشه ریکی قافلّه (پن.) *refiqî dizw şerîki qaflê*

A partner of the robber and a companion of the caravan, (pvb).

شهریکی دزو ره فیتی قافلّه .
Jack on both sides.

بئک: له گه ل که رویشک راده کا و له گه ل تانجی رلوده کا.

E. E. one who runs with the hare and hunts with the hounds.

ره نج سه ره نجامی گه نجه (پن.) *renc serencamîgence*

Until you take pains, you will not carry away the treasure-trove,
(Pvb).

بئک: ۱- به ره هم ناکامی ههول و ته قه لایه .
E.E. a. No pains, no gains.

ب- له هیچه هیچ دهست ناکه وئ .
b. You don't get something for nothing

ج- به ههنگوین! ههنگوین! دهه شیرین نابئ .
c. It is not with saying 'Honey, honey', that sweetness will come

into the mouth.

زامی شم شیر خوش نه بیته وه ، زامی قسه خوش نابیتته وه (پن.)

Zamî şim şêr xoş abêtewe , zamî qise xoş nabêtewe

Wounds caused by sword may heal, but not those that are made by
ill words, (pvb).

بئک: یم له لهش نه دا، قسه له یوح .

EE.- The spear strikes the body, the tongue afflicts the soul.

- A blow with a word strikes deeper than a blow with a sword.

برینی قسه قولتره له برینی شیر .

- Wounds may heal, but not those are made by ill words.

برین له وانه یه سارپژی به لام نه وبرینانه نا که زامی و ته ی ناخوشن .

زمان بوه ستی، سه رره جه ته (پن.) *zim an biwestê, ser rehetê*

Dost thou need to keep thy head? Then keep the secret, (pvb).

زمان بیه لی، سه رره حته .

Speak fair and you will be in safety.

E.E. a. The tongue talks at the head's cost. . بئك: زمان به لای سهره .

b. The unruly tongue endangers the whole body. زمانى بى لغاؤ، به لای هه مووله شه .

زمانى سوور سه رى سه وز نه فه وتینى (پن)

zimanî sūr, serî sewz efewtênê

The red tongue leads the green head to destruction, (pvb.).

بئك: زمانى خۆت بگره، با سهرت به فه تاره ت نه دا.

E.E. Confine your tongue, lest it confines you

ژماره ی جووجه نه ومیشک پایز ده رنه که وی (پن .)

jûm arey cücelewm irîşk payz derekewê

Chicken and hen should be counted in Autumn, (Pvb.).

بئك: کاتی جووچکه کانت بژمیره که سه ریان له هیلکه ده رهینابى . واته :شتى

تا نه یه ته ده ستت به ی خۆتى مه زانه .

E.E. Don't count your chickens before they are hatched.

Do not regard it yours before you have it in your hand.

ئه و که سه ی به ته مای هېچ نییه هه رگیز دل شکاو نابى .

Blessed is he who expects nothing for he shall never be disappointed

ژیشک ووتویه : ناخو گیان له به رهین بیچووی له بیچووی من نه رم وشلتر بن (پن .)

jîşik wütuye: axo giyanleber bibê bêçüy le bêçüy in nem w

şiltir bê

The hedgehog thinks her own young the most soft and flabby, (pvb.).

بئك: له چاوی خاوه نه که یه وه ته ماشای شت بکه .

E.E. Beauty is in the eye of the beholder.

.....

saġ be saġ xozgem be par (پن.) **ساڻ به ساڻ خوزگه م به پار**
When the new year comes, I regret the departure of the preceding year, (pvb.).

هه رساله ی دادی له سالی رابوردوو خریتره .

Each year seems to be worse than the preceding year.

E.E. Last year always better. **بئک:** سالی رابوردوو له نه مسال خوشتریوو.

sik birsî, çi naprsî (پن.) **سک برسی، چ ناپرسی**
An empty belly hears nobody, (prb.).

سک کویله یه چی تی کیت پیی دائه که وی.

The belly (or hunger) is a subordinate organ and is satisfied with anything which it receives.

E.E. a. An empty (a hungry) belly hears no body. **بئک:**

b. Hungry dogs will eat dirty puddings.

sük bîro, selamet werewe (پن.) **سووک برؤ سه لامه ت وهره وه**
Go along slowly, and (you can) come back safely, (Pvb.).

E.E. slow, but sure. **بئک:** له سه رخوی، دلنیایی له دوايه .

sebir taġew berîşîrîne (پن.) **سه برتانه و به ری شیرینه**
Patience is bitter, but its fruit is sweet, (pvb.).

بئک: سه بر هه موو دهرگایه ک ده خاته سه ر پشت.

E.E. a. patience opens all doors.

ئه وه ی سه بر بکات به هه موو مه رامیکی خوی ده گات.

b. everything comes to him who waits.

serî legwê qebir delerzê (رس.) **سه ری له گوئی قه بر ده له رزی**
His head is on the verge of the tomb, (Rhet., s.).

زۆرپېرېوون وپهك كهوتن.

بئك: پتهكى ترازاوته ناوقه برهوه.

Become senile and decrepit, be weak from old age and about to die.

E.E. He has one foot in the grave

.....

شەرىكى دزورە فىقى قافلە (پن.) *şerîki dizw refîqî qafilê*

A partner of the robber and a companion of the caravan, (pvb).

بئك: ۱- له گه‌ل كه روپشك رائه كا، له گه‌ل تانجى راوئه كا.

E. E. a. One who runs with the hare and hunts with the hounds.

b. Jack on both sides. واته له ههردوولا ده خوا.

.....

فېرى رۆيين به ئينجا ده ست بکه به راگردن (پن.)

fêrî royîn be inca dest bike be rakirdin

Learn to walk then try to run. (pvb).

دهيه ويى راكا به رله وهى فېره گا كوئى بى.

E.E. He is trying to run before he has learned to walk (or creep).

.....

قسه يا له شيت بيبه ، يا له منال (پن.)

qise ya le şêtbibye, ya le minal

The truth must be heard from the madman or from the insane and from children, (pvb).

مندال وشيت راسته وخو (بى په رده) قسه ئه كهن.

E.E. a. Fools and madmen speak the truth.

b. Children and foolst tell the truth.

قسه ی هه ق، ره قه (پن .)
qisey heq reqe
 Truth is bitter (lit. hard), (pvb).
 E.E. Truth has a good face, بئک: رپوی رستی پاکه و جل و بهرگی ناپاکه .

کتک، ده می نه نه گه یشته دووک، نه ییوت سویره {بوگه نه} (پن .)
kitik, dem î neegeyšte diig, eywüt swêre (bogene)
 The cat, when it can not reach the fat-tail, says it is salty (or it stinks), (pvb).

بئک: رپوی ده می نه نه گه یشته ترئ، نه ییوت ترشه .
 E.E. Foxes, when they can not reach the grapes, say they are sour.

کچم له گه ل تومه ، بووک گویت لی بی (پن .)
kiçim legel tome, bükê guêt lèbê
 I am talking to you, O my daughter, so that the bride may hear it, (pvb).

بئک: من له و نه ده م، توی پی نه ترسینم .
 E.E. I beat him to frighten you.

که چویته شاری کویران ده ست به چاوته وه بگره (پن .)
ke çüyte şarî kwêran dest be çawtewe bigre
 In the land of blinds make yourself (as if) blind, or shut your eyes (with your hands), (pvb).

نه گه رده ته وی پسوانه بی هاویره فتاری کومه لگابه .
 If you don't want to be disgraced, suit your actions to those of the masses or (congregation).

بئک: خه لک چی نه کا، توش وایکه نهوکاته هه موان به چاکه باست ده کهن .
 E.E. Do as most men do, then most men will speak well of you.

.....

له ئاوی مه نك بترسه (پن .)
le awî meng bitrse
 Beware of still water, (pvb)
 E.E. Still water run deep. ئاوی مه نك قووله .
له پیستی مه ردا گورگیی نه کا (پن .)
lepêstî merda gurgî eka
 In sheep's clothing (pvb).
 He is outwardly good and inwardly bad. به دیمه ن باش، له ناخدا خراپ .
 E.E. A wolf in the lamb's skin. بئک: گورگه وله پیستی مه ردا .

له دز وایه هه موو که س دزه (رس .)
le diz waye hemü kes dize
 The thief thinks everyone else is a thief, (Rhet.s).
 مرۆف له چاوی خۆیه وه ته ماشای خه لک ئه کات .
 Cited in all cases when men fancy othersto be of their opinions, or
 to share their circumstances.
 بئک: دانه ویله ی خه لک به قه سناغی خۆت ده پتویی .
 E.E. You may measure every one's com with your bushel.

له هه موو دیزه یه کا نه سکوییه (پن .)
le hem ü dîzeyeka esküêye
 He serves as a wooden-ladle in every casserole, (pvb).
 خۆی تیکه لی هه موو کاریک ئه کات .
 بئک: خۆتی هه لقورتان دن له ئیش و کاری که سانی دیکه دا .
 E.E. To put one's nose into the affair of others.

مارتا راست نه بیته وه ، ناچی به کونا (پن .)
mar, ta rast nebête we, načê be kûna
 No matter how crooked a serpent is, wherever it goes, it goes
 straight into itshole, (pvb).

خراپکار بۆ بهرژه‌وه‌ندی خۆی وریا و به‌هۆشه، هه‌تا مار خۆی پاست
نه‌کاته‌وه ناچۆ به‌کونا.

Wicked people are wise about their own affairs unless the snake
makes it self straight, it will never get into the hole.

بئگ: ۱- پاستی وپاکی باشترین پێگهی ژیانه (پامیاریه).

E.E. a. Honesty is the best policy.

ب- فیل و فیره ج پێگهی سه‌رکه‌وتن نیه.

b. Cheatings play never thrives. Like s.o.'s shoes, curry favor.

maî ba beba eçê (مائی با به بانه چی) (رس.)

What has been gained by air (illicitly) goes out (of the very door
by which it has come) with the wind, (Rhet.s.).

مائی به‌هه‌وانته ده‌ست که‌وێ، به‌هه‌وانته‌ش له‌ده‌ست ده‌رته‌چی.

A property gained in vain goes out in vain either.

بئگ: ۱- مائی چه‌رام که‌س ده‌وله‌مه‌ند ناکا.

E.E. a. Ill-gotten goods never prosper.

ب- شتی به‌ناپه‌وا ده‌ستکه‌وتوو به‌ناپه‌وا ده‌روا.

ج- ئه‌وشته‌ی به‌با بی به‌ئاودا ده‌روا. Come with the wind go with the
water.

مائی خۆت توندبگره، سه‌گی هاوسن به‌دز مه‌گره (پن.)

maî xot tund bigre, segî kes be diz mezane

Keep your property safely, and do not make a thief of your neighbours,
(pvb).

E.E. a. Better a lock than doubt بئگ:

۱- قفل کردن له‌گومان کردن باشتره.

b. Fast bind, fast find باش به‌سته له‌خه‌م پسته

مانگا مردوو، دۆ بپا (پن.) *manga mirdü do bira*
F.T. A dead cow gives no milk, (pvb.) مانگا که
فرۆشرا، شیریش نامینی فر کرئ.
E.E. you can not sell the cow and sup the milk.

مردن هه رجاریکه، شیوه ن یه کچار (پن.) *mirdin her carêke, şîwen jekcar*
F.T. Let the wailing finish with the death, (pvb.).
بئک: خۆت بهاویته خه تهرناکیهوه، باشته له وهی ههمیشه له مه ترسیدایی.
E.E. Better face a danger once than be always in danger.

مردنی میری چاکتره له ژینی نه سیری (پن.) *mirdnî mîrî çaktre le jîni esîrî*
To die honourably is better than to live in ignominy, (pvb.).
بئک: ۱- یان مردن یان ژینانی به شه ره ف.
E.E. a. Either die, or live with honour
ب- مهردانه مردن نه که ناکه سانه ژین.
b. An honourable death is better than an inglorious life.

مشتی داوه به درهوشا (پن.) *miştî dawê be direwşa*
F.T. To strike a blow against an awl, (pvb.).
به گژ ئیشیکیی گه و ره دا چوون و زیان لیوه تووش بوون.
To be entangled in a big and difficult affair so as to suffer hurts.
بئک: ۱- به ره ورووی نووکی پم پاکردن.
E.E. a. To run against the point of a spear.
ب- شهق له درپک هه لدان.
Take any small sum from the miser.

müyek lem nawmiste helkene (رس). مویه ک له م ناومسته هه ئکه نه
F.T. one can't pluck a hair from the palm of the hand which has none, (Rhet. s.).
E.E. Where nothing is, nothing can be had. له نه بوو هیچ ناکرئ.

میوانی دره نکه وه خت گله یی له سه ر خویه تی (پن).
mîwanî direngwext gileyî Leser xoyetî
The unexpected guest must take potluck (lit. that which is available), (pvb).

بئکه: میوانی ناوه خت هه ر ئیسقانی بو ده مینیتته وه.
E.E. The late comer gets the bones.

.....
نان بونانه وه، گوشت بو قه ساب (پن)
nan bo nanewa, gošt bo qesab
F.T. Entrust the work to the workman who is qualified for it, (pvb).
E.E. Every man to his job (or trade). هه ر که سه خوی و ئیشی خوی.

ناوی سه ک برا، چیبوگره به ده سته وه (رس)
nawî seg bra, çêw bigre be destewe
When you mention the name of a dog, you should procure a stick, (Rhet. s.).

ناوی بیاوخرایان برد، له پ قوت بو وه وه.
E.E. Talk of a devil and he will appear.

.....
هه رچی بکیئیت نه وه نه دروویتته وه (پن).
herçî bikêlût her ewe edürîtewe
(In the field of time) you will reap what you have sown, (pvb).
چاک بکه یت: چاک، خراب بکه یت: خراب دپته ریت.

E.E. As a man sows so shall he reaps.

هه رچی په سته کی سووربی، کاکه جه مه د نییه (پن.)

herçi pestekî sîr bê kake Hemed niye

All are not Kaka Hemed that wear red felt- waist coat, (pvb.).

E.E. Things are not always what they seem. بهروالت بروامه که .

هه رچی ریشی بی، سوفی نییه (رس.)

Not every bearded one is a sufi (i.e. pious devout), (Rhet., s.).

نه گه ر به ریش بوایه، سابرین قهشه نه بوو.

E.E. If the beard were all, the goat might preach. Them.

هه رکه س بانی فره تره، به فری زوتره (پن.)

herkes banî fretre, befrî zortre

The wider the roof, the greater the height of the snow on it, (pvb.).

تابه شت زوتری، نه رکت زیاتره .

E.E. A great ship must have deep water.

هه رکه س {په ری} تاوسی نه وی: نه بی بروا بو هیندستان (پن.)

herkes (perî) tawsy ewê, ebê brwa bo hindstan

He who wants peacock must take the trouble to go to India, (pvb.).

هه رسته به پی خوی، خو ماندوو کردنی ده وی.

E.E. No pain, no gains.

هه رهه ورازیک نشیوییه کی هه یه (پن.)

herhewrazêk nişewîyekî heye

Every high ground has its low ground, (pvb.).

هه موو به رزبونه وه یه ک نزم بوونه وه یه کی له دوایه .

Every ascent has its descent.

بئك: ۱ - هه موو گروي دۆلى خوى هه به . E.E. a. Every hill has its valley.

ب - هه موو لافاوي نيشتنه وهى له دوايه . b. A flow will have ebb.

هه شت بي وله مشت بي، نه ك نوبى و نه بي (پن .)

hešt bê w lem išt bê, nek no bê w nebê

Eight in the hand are worth nine out of the hand, (pvb.).

چۆله كه به كى ناوده ست له دوانى سه ردره خت باشته ره .

E.E. A bird in the hand is worth two in the bush.

هه مبوو هه مبوو پاره ناكا، هه به تم هه به تم {يان هه مه هه مه }
ته واوه (پن .)

hembü hembü parenaka, heyetm heyetim (yan hem e hem e) tewawe

It is what you have that counts, not what you used to have, (pvb.).

واته : قسه له ئيستا بكه نهك له رابوردوو .

E.E. Better to say here it is than here it was.

هه خوم بو خوم، هه تونه خوم (پن .) *hî xom bo xom, hî to exom*

My own property is mine; your properties are mine too, (pvb.).

به كيكي چاويرسي به وشيوه به فيكر نه كاته وه .

This is how a covetous person thinks.

بئك: نه وشته ي هه نه وهى منه، نه وهشى هه منه، هه خومه .

E.E. What's hers is mine, what's mine is mine own.

ههندی زاراوهی

کوردی - ئینگیزی

be in effect, be functioning
be efficient.

ناسين هه لکردن *asîn helkirdin*

(ئ.د.)

قۆل هه لکردن، خو بۆ ئيش ئاماده کردن،
خو دانه بهرکار، دهس دانه ئيش.

roll one's sleeve, (id.).

be prepared for work,
buckle down to a job, rally
all one's forces, put one's
shoulder to the wheel.

ئاش به باگيران (ئ.د.)

aš be ba geran, (id.).

دانه پشت گوئ، گوئ نه دان، گوئ پي
نه دان.

fail to give due care,
neglect, disregard, overlook.

ئاش به تال کردن *aš betal kirdin*

(ئ.د.)

۱- ئاش به تال لی کردن، دهس له ئيش
هه لگرتن، دهس له کارکیشان، واز
له کارهينان، هاتنه دواوه (له ئيش).

retire from active work,

(id.).

resign, abdicate, stop
working, renounce, give up.

۲- پاشه كشه کردن، كشانه دواوه،
كشانه وه، كار به جی هيشتن.

give up work, stop working,
cease employment, take
early employment.

پیتى - ئا -

- A -

ئاخوړ چه ور (ئان، ئ.د.) *axurçewr*

بووه، ده وله مه ند، ساماندار.

well-to-do, (adj., id.).

prosperous, affluent, wealth.

ئاره ق پي كرده وه (كتپ، ئ.د.)

areq pêkirdinewe

پوتى كه سى شكاندن، ته ريق كرده وه،
خه جاله ت كرده، شه رمه زار كرده، كرده
به ئاو.

make a. o. to sweat, (vt, id).

lit; cause s.o. to perspire

i.e. make s.o. blush, make

ashamed, make feel
embarrassed, abash,

mortify.

ئاره قى رهش وشين كرده وه (ئ.د.)

kirdinewe areqî reş w şîn-

۱- ماندوو بوون، هيلاك بوون.

be tired, (id.).

get [tired, fatigued].

۲- خو ماندوو کردن، خو هيلاك کردن.

exert oneself, work
hard.

ئازايى له دهس هاتن (كتن، ئ.د.)

azayî le des hatin

ئيش له دهس هاتن، به توانايى بوون،
كارامه بوون.

be operative, (vi., id.).

ignite, begin to burn, be consumed by fire, take fire, be aflame.

۲- تووږه بوون، رق ههستان، رق هه لسان، فیشه کی بوون.
become excited, become agitated, get angry, flare up.

۳- ناگریوکه سځ تیبه ریوون، بهزه بی پیاډا هاتنه وه، دل سووتان بۆ که سځ.
pine away with, be consumed [by an emotion], be pained [by].

۴- سره وت له بهر بران.
to be overcome with longing or nostalgia.

ناگرتی بهردان *agir têberdan* (کتپ، ئ.د.)

۱- ناگریووه نان، ناوورتی بهردان، سووتاندن، گرتی بهردان.
set fire to, (vt., id.).

kindle, ignite, inflame, set on fire.

۲- رق هه لساندن، فیشه کی کردن.
vex, exasperate s.o.

۳- زیان، ئیش، ئازار [پی گه یاندن].
hurt, sting, smart.

ناگرتی چوون (ئ.د.) *agirtêçün*
ته ماشا کردن به حه ساده ته وه، چاو پی هه لهینان (به که سیکدا).

۳- گرده نشیین بوون یان که وتن.
give way, lose ground.

۴- وازهینان.
Beat a retreat.
ناگر نه کاته وه (ده کاته وه) (ئ.د.)
agir ekatewe (dekatewe)

رق ههستان، رق هه لسان، رک گرتن، زورتووږه بوون، پشم گرتن.
be flaming with rage, (id.).

become suddenly angry, flare out or up, become enraged, boil over with anger, fly into a passion.

ناگر بپر کردن (کتپ، ئ.د.) *agir birkirdin*

ناگر کوژاندنه وه، دامرکاندنه وه (ناگر)، سووتمان دامرکاندن، ته مراندن، فه مراندن، شهوات دامراندن [کی].
put out [a fire], (vt., id.).
extinguish, smother, stifle, stamp out, snuff out, blow out.

ناگری لی باری *agirî lê barê* (ئ.د.)

بهردی لی باری!، به لای لی باری.
blast you! [interj.].
condemn, doom [s.o.].

ناگرتی به ریوون (کتپ، ئ.د.) *agir têberbün*

۱- ناگر به ریوون له شتی، ناگرتی که وتن، ناگر گرتن، سووتان، گرگرتن.
catch fire, (vi. id.).

۱- ناسه واریران، ناسه وارنه مان، مال کاول بوون، مال ویران بوون.
go to ruin,[phr.]. have the foundation gone out of existence, go to ruin, have sb's property or house come to ruin, have one's house gone to ruin.

۲- تفروتوون بوون، کۆتایی هاتن، نه مان، دووماهی هاتن[کی].
die away or out, come to an end, fade out, be heard of no more.

۳- بلا و وجیاوازیوونه وه، پڙان، پشان، چیژان.
disperse and break away, be dissipated, drive out, scatter.

۴- به وه جاخ کویری مردن.
die without issue.
ناگریان لی باری *agiryanlê barê*
(رس.)
به لام لی دان.

may fire descend upon them, (rhet.). blast them !

ناگری بن کا (ف.) *agirî binka*
به لا، زیره ک.
a deep person,(phr.).
slick,sly person.

ناگری بی نامان (ف.) *agirî bê aman*
به لایه کی گرنگی بی چاره،
چهرمه سهریکی گوره.

aim evil eye at,[id.]. cast envious look upon, cast evil eye upon.

ناگر له چاو بارین (فر.)
agir le çaw barîn

ناگر له چاو بوونه وه، شیتگیریوون.
be in a state of commotion,[phr.].
be excited,be agitated.

ناگر له مال بهردان (ئد.)
agir le mal berdān

ناژاوه تی خستن، ناژاوه گیران،
ههراوه وریاکردن.

destroy sb's house (property) by a fire, (id.).
throw into confusion, disturb the peace of, organize disturbance.

ناگر لی بارین (ئد.) *agirlê barîn*
به لابه سه رهاتن، تووشی چورتم بوون
be struck with calamity, (id.).

be faced with misfortune,be afflicted by misfortune.

ناگرو دوو (ئد.) *agir w dü*
په وتی پووداوی سروشتی، دوو شتی
هه میشه بیکه وه (گونجاو).

fire and smoke, (id.). the flow of natural events, two ever consistent things.

ناگرو دوو بران (فر.) *agir w dü biran*

damp down [fire...], (vt., id).
dampen fire. cause to burn more slowly [by adding ash or reducing the draught of air].

۲- شه‌پوشوږ کوزاندنه وه، هه‌راوزه‌نا نه‌هېشتن.

restrain, control [tumult].

ناوېه ژير کاداږدن (ئ.د.)

aw bejêr kada birdin

۱- به‌په‌نهانی کارکردن، به‌نهیني

ده‌ستی خۆ وه‌شاندن.

work underhandedly, (t., id.).

lit. fetch water under the

do sth. in a stealthy sraw manner, take secret action against.

۲- به‌نهیني پیلان گپران.

make secret plans for i.e.

conspire or connive.

ناو به‌لووتنه وه رانه وه‌ستان (ئ.د.)

aw be lütewe ranewestan

تووشی هه‌لامه‌ت بوون،

په‌رسیو (په‌سیو) گرتن.

catch cold, (vi.). take cold, come down with the flue.

ناو بېینه و ده‌ست بشو (ئ.د.)

awbêne w dest bišo

پاشه‌کشه لی کردن، خۆ کشانه وه له،

خۆتی نه‌گه یاندن، واز لی هینان

(فه‌رمان...کار...).

lit. an uninsured fire, (phr.).
calamity, misfortune.

نامانه ت به‌خوا *amanet bexwa*

(.ف.)

نامانه‌تی خوابی!، به‌دووعا!، خوا

ئاگادارت بی!، خوا حافیزت بی، خوات

له‌گه‌ل.

god keep you safe!, [phr.].

may god keep you safe,

good-by, good bye, adieu,

fare-well.

ناو به‌ئاگرا (ئاگرا) گرا (ئ.د.)

aw be agira kira

۱- کوزانه وه، دامرکانه وه.

the fire died away, (id.).

come slowly to an

end. become fainter or grow

slowly less or weaker.

۲- [ئاژاوه] کوزانه وه {نه‌مان} . [

disturbance] come to an

end.

۳- گروکف دامردنه وه.

become cool [anger]

۴- رق نیشتنه وه.

calm down (passions).

۵- [ئارام، هیدی، هیمن] بوون.

become [tranquil, calm

serene].

ناوېه ئاگرا (ئاگرا) کردن (کتب، ئ.د.)

aw be agira kirdin

۱- ئاگر کوزاندنه وه، ئاو... کردن به

ئاگرا.

drive, encourage sb. to do better.

ئاو له ئاوه پړو بران (ئد .)

aw le aweŕo biran

۱ - وشك بوون ويران (ئاوله ئاوه پړو)
[به هوى بى بارانى].

used to mean: go dry
(channels) {because of the
rainless days or the dry
season}.

۲ - سه چاوه ي سوود و هات
كويريوونه وه .

become meager (*good
turn, profit, wealth*).

۳ - چاوه پوانى دل نه رمى لى نه كردن،
ميه ره بانى لى نه وه شانده وه
(له كه سى).

confer no more a favor on,
be no more affable or kind.

۴ - ئوميد بران، بى هيو ابوون، هيو انه مان
بى
هئقى بوون [كى].

lose all hope, give up all
expectation, be without any
hope, stifle hope.

۵ - خراپ بوون، ده خه زيوون،
ناله باربوون.

be ill-qualified, be bad-
blood, become hatred.

۶ - بى سوودبوون، بى كه لك بوون، بى
هووده بوون، له كه لك كه وتن.

be unfavorable, become
disadvantageous, be

refuse to go on with, (id.).

lit. wash one's hands
of, withdraw one's
involvement in a matter,
withdraw from, refuse to
take responsibilities for or
refuse to be responsible for.
aw xwardinewe ئاو خواردينه وه
(accomplish a task as
easy as drinking water,
(id.).

۱ - به ئاسانى و بى ئهرك به كاري هه ستان
يان چورتيميك چاره كردن.
accomplish a task or solve a
problem easily and
without effort.

۲ - به كاري (ئاسان، بى ئهرك)
ده ووترى. (*an affair
or work, not burdensome*),
be easy and free from
trouble or difficulties.

ئاو [خواردن، قووت دان، نوشيبن،
هه لقوراندن]. قوم له ئاودان، قوم لى دان،
هه لقوران، ئاف فه خارن [كى].
drink water,
take a drink, imbibe, sip,
swill, guzzle,
swallow, quaff, sup .

ئاوزهنگى (پيا) پيدا هينان (كتن،

awzengi pēda hēnan)
پال پيوه نان.

spur on[to], (vi., t.).

٢ نأو له بهر هه ئنیشتن (ئ.د.)
aw le ber helnîştin

ئاره ق كرده وه (زۆر).
give out sweat to an
abnormal degree, (id).
perspire profusely.

٢ نأو له دهستی ناتگن (ئ.د.)
aw le destî natkê

دهست قووجاوه، زۆر بيسكه به، زۆر
پهزيله.

be parsimonious, (vi.).
*lit. water will not drip from
his hand* :be close-handed,
won't give away (or lose)
the droppings of his nose,
be ungenerous.

٢ نأووڤ له كه سى دانه وه (ئ.د.)
awür le kesê danewe

دهستى يارمهتى
بۆ كه سى دريژكردن، يارمهتى كه سى دان
به ياره وپوول.
give financial help to, (id.).
lend money to, give a loan.

٢ نأووڤ له كه س ناداته وه (رس، ئ.د.)
awür le kes nadatewe

١ - دهستى كه س ناگريت، دهستى
يارمهتى بۆ كه س دريژ ناكات، يارمهتى
كه س نادات.

he does not give careful
attention to any one, (rhet.,
id.).
he is disinclined to aid
others, he does not give any

ineligible, become
inconvenient.

٧ - له جيبى خۆيدانه بوون (پووداوه).
له جيبى خۆيدا نه مان (كار، په وشت...).
be inopportune, be
unseasonable.

٢ نأو له ناوه پوكردن (ئ.د.)
aw le awero kirdin

خراپه كردن له ئه اندازه به دهه، ناله بارى
كردن له پاره به دهه.
misconduct, [vt.].
misbehave, backslide. or
act up, make mischief.

٢ نأو له بهر دل پويين (ئ.د.)
aw le ber dil royîn

١ - ئاو له دل پويين، زۆر بيسى بوون.
قۆرهى سكه هاتن (له بيسا)، ههست
به بيسيتى كردن.

writhe from hunger, (id.).
feel famished, be very
hungry, suffer violent
hunger, be convulsed with
hunger.

٢ - ژيان به كوله مه رگى بردن به پيوه،
be in dire financial straits, lead
a miserable life.

٢ نأو له بهر هه ئنیشتن (ئ.د.)
aw le ber helnîştin

ميزيه خۆدا كردن.
urinate [ignorantly], [vi.].
wet oneself (child).

ئەستورويون، ھەلاوسان (پيىست يان ئەندامى لەش).
swell, (vi.).
intumesce, tumefy.

ئاوھ چۆرە كردن *aweçorêkirdin*
(كتن، ئى.)

ئاو لەبەرھەلنىشتن، تەپويون.
soak, [vi.]. saturate, drench.

ئاوھ چۆرەى ھيىنا يە وھ (رس، ئى.)
aweçorey hênayewe

۱- ھەست و نەست بران.
lose emotional vitality,
(rhet., id.). live on the edge
of one's nerve.

۲- ژيانتيكى (ناھەموار، پىر لەئيش و ئازار، خراب، نالەبار) بردنەسەر، شت لى چوونەقات.

have [a harsh, angular,
desiccated, troublesome]
existence, lead a
miserable life.

ئاوھ پەش ھيىنانە وھ (ئى.)
awerêş hênanewe

۱- دەنگ و ياسى ناخوش ھيىنان بۇ كەسى، نوقلانەى خراپەلى دان.
bring about heavy water,
(lit., id.). bring bad omen to,
abode ill of a thing.

۲- پىشت پى نەبەستن، ھىواپرووناكى نەمان.
look on the dark side,
give no more hope to a
thing.

financial help to others, he
does not help a.o.

۲- ھىچى لەخزى نەگرتوھ، ھىچى نەگرتوھە خۆى.

he does not take
charge of any one, he does
not take note of anything.

۳- گوئى لەكەس ناگریت.

he does not give an ear to
a.o.

۴- خۆ بەشت زانين، خۆخۆيى كردن، لە خۆبايى بوون، لەخۆ گۆپان.
be self-sufficient, be
egotistical, be vain, be
conceited.

ئاوورلى دانە وھ (ئى.)

Awürlêdanewe
give sb. a helping hand, (id).

۱- خەمخۆرى كردن، دەس گرتن،

يارمەتى دان.

assist sb. in a task or
undertaking, lend a helping
hand.

۲- بەلووتف بوون لەگەل كەسى.
think highly of.

ئاووس بوون (ئى.)
awüs bün

زك پىويون، سك پى بوون، ھاوس بوون، ئافسىين (ئافرەت بە مندا).

become pregnant, (vi.).
conceive, be conceived [of a
fetus], come with
child, become impregnated.

ئاووس بوون (ئى.)
awüs bün

۱- ئاھ تیدا نەمان، بەرە ونەمان رویشتن.

suffer (*violent*) hunger, (vi, id.).

grow feeble, approach the end.

۲- مردن، نەمان، هەناسە لەبەرپران.

die, expire, draw the last breath.

ئاھ لەبەر دا نەمان (کتن، ئ.د.)

ah leberda neman

بئ تین بوون، بئ هیزبوون.

get exhausted, [vi.].

be tired out, be drained.

ئایە و مایە بە دەستە و نەمان

(رس، ئ.د.)

Ayew maye be destewe

nemw

پارە بە دەستە ونەمان، قازانج

وسەر مایە لە دەست چوون، کە وتتە سەر

ساجی علی.

lose one's all, (vi.).

lose one's money, become

bankrupt, become

insolvent.

ئە بارینئ (دەبارینئ) *abarênê*

(ف، ئ.د.)

شته کە خۆی هاوار دەکات: (ئاشکرایە،

دیارە، پوونە)

the matter speaks for itself,

(phr., id.). it is evident,

(clear, distinct, perceptible,

self - evident).

ئاوی بئ ئغاو خواردنە وە (ئ.د.)

awî bê lixaw xwardinewe

۱- ئیشی سەر بە خۆ کردن، سل لەکەس

نەکردنە وە، کار بە ئارەزووی خۆ کردن،

گۆئ بەکەس نەدان.

act freely in work, (id.).

lit. drink water unbridledly

, do not give a hang (to), not

do not give a hang (to), not

to give an ear to, not to

listen to.

۲- هەروەها بە یەکیک دەوترئ کە (بئ)

ئابروو، چەرداوە روو، روو هەلماراو) بیت

و بە ئەوشیو هەیه نەریت بکات.

said of (brash, barefaced,

presumptuous) person who

behaves such like.

ئاوی پئ داھاتن (ئ.د.)

awî pê dahatin

ماندوو بوون لەبەر زۆر پاوەستان.

stay on foot a long

time, (id.).

be tired of standing up a

long time.

ئاوی چاودان *awî çawdan*

(کتپ، ئ.د.)

چاویازی کردن، چاویازی کردن.

refresh one's eyes, (vt, id.).

catch the eye, catch sight of

fair sex to attract her

attention .

ئاھ تیا (تیدا) نە بوون (کتن، ئ.د.)

ah têda nebün

upon the shoulder, shoulder
the responsibility of.

ئەرك خىستىنە سەرشان (ئ.ئ.)
erk xistine ser şan

بارخستىنە ئەستۆي كەسى .
put a burden upon, (id.).
take upon s.o. the
responsibility of sth.

ئەرك كېشان (كتن،
erk kēšan (كتن، ئ.ئ.)

۱- چۈنەنە ژىر بارى ئېشىكە (بەنيازى
جى بە جى كىرەنە (، كارى پىويست
بە جى ھىنان لە باتى كەسى يان بۇ خۇ .
become responsible for,
(vi., t., id.). take s.o.'s
burden upon one's self, be
willing to bear practical
concerns.

۲- خۇ لە بەرتان، دانە بەر، دەس پى
كردن .
set in operation, enter
upon, commence.

ئەرك لە سەركە سى كە م
كردنە (ئ.ئ.)

erk Leser kesê kem
kirdinewe

بارى كەسى سووك كردن .
unburden strain from, (id.).
relieve sb from exertion.

ئەژدىھايە كە بوخۇي (ئ.ئ.)
ejdihayeke bo xoy

ئەدا دەرھىنان (كتن، كتن، ئ.ئ.)
eda derhēnan

۱- بەد رەفتارى كردن، جۈولانە وە
بە نائاسابى .
misbehave, [vt.]. misconduct
oneself, show poor manners.
۲- خۇبادان، نقام لى دەرھىنان (لە
fool around, horse
around.

ئەدى چى بىكە م؟
edî çi bikem (ئ.ئ.)

ئەدى چى بىكە م؟، بۇ كۆي بچم؟
what shall I do ?, (id.).
so what?
what of that?.

ئەرزقوت دان
erz qüt dan (كتن، ئ.ئ.)

رەش پاهاتن، گوم بوون، نە مان، وون
بوون .
melt into thin air, (vi., id.).
vanish, leave no
trace, disappear from
sight, disappear.

ئەرك بە سەرە وە بوون (ئ.ئ.)
erk beserewe bün

ئىش و كار بە سەرە وە بوون، كاروبار
لە ئەستۇدا بوون، كاروفرمان
بەرە و پروبوون .
have the responsibility of
affairs, [id.]. assume the
burden of, carry affairs

kneel, get down on one's knees, fall to one's knees.

۲- پاشه كشه كردن، تی شكان، ژیركه وتن، سه ریردنه ناوسك، سه ریدانه وانندن.

surrender, yield, deliver up, turn over, hand in.

ئه ژنو شكان (كتن، ئد.) *ejnošikan*

۱- بی چاره بوون، بی دهسته لات بوون، بی هیزیوون.

have the knee broken, (vi., id.).

to bear, suffer, endure.

۲- به زیین، تیک شكان، كۆل دان.

encounter, live out, meet with [failure].

ئه ژنویه كا (ف.) *ejnoyek*

به قوولایی ئه ژنویه ك.

a knee-deep, (phr.). knee-high.

ئه ستووران پستن (كتن، ئد.)

estüran ristin

۱- ئاخاوتنی پوپوچ كردن، قسه ی زیاده كردن، قسه ی ناپوخت و بی جی كردن.

spin stout thread, (vt., id.).

utter incoherent foolish speech, talk nonsenses, babble.

۲- دریزه پی دان (به ئاخاوتن)، دریزه دان به قسه.

۱- پیاویکی زیانده ره، مرویه کی به وه زهنده (وهك ئه ژدیها...).

he is as mischievous as a serpent, (id.). he is a harmful (as a dragon or a serpent), he is baleful [i.e. to be as mischievous as a serpent.]

۲- به پیاویکی (ئازاردهر، به دكار، وه بیدر) ده وتری.

used of a person : as hurtful as draco, detrimental, fraught with evil.

ئه ژنویپ دادان (كتن، ئد.) *ejno pê dadan*

۱- به رده ست كردن، چۆك پی

دادان، خسته نه ژیرده ست، سه رپی دانه وانندن، سه رپی شوپركردن.

bring to one's knees, (vt., id.).

force to submit, induce to submit, impel to cede, compel to give up, oblige to surrender.

۲- پی سه لماندن، ده مكوت كردن، قورپه ده مدادان.

force, to give in, put to silence.

ئه ژنودادان (كتن، ئد.) *ejnodadan*

۱- چۆك دادان، له سه ر چۆك دانیشتن، له سه ر چۆك وچان دان.

bend on one's knees, (vi., id.).

۳- روتینیکی دوور ودریژ خسته بهر.
bring a long routine in
action.

ئه مسه رو ئه وسه رکردن (کتب، ئ.د.)
emser w ewser kirdin

رۆیشتن له سهری ئه مسه ره وه تاسه ری
ئه وسه ر، هات وچۆکردن.
pace the floor, (vi., id.).
walk up and down, move
forward and backward
(from the first point to the
end).

ئه ملاونه ولا کردن (کتب، ئ.د.)
emlaw ewla kirdin

۱- گهران به ملاونه ولادا، هاتوچۆکردن
له لایه که وه بق لایه کی تر.
go here and there, (vi., id.).
ramble about, go places or
rove, roam.

۲- بی ئامانج هه لسه ووران، رهفتارکردن
به که مته رخه میه وه، که وتنه شوین شتی
هیچ وپووج.

go for nothing, act
recklessly, mind trifles.

ئه مه تا (شر. *emeta*)
ئه مه تانی، ئه مه ته، ئه مه سه، ئه مه هه.

here it is, (ter.). it is about
here, it is near here, it is
here about, it is at or in this
place.

ئه مه ک له گه ئ کیشان (کتب، ئ.د.)
emegdan legelkêšan

talk volubly, speak
garrulously.

ئه گریجه بریین (کتب، *egricebrîn*)
(ئ.د.)

ئه تک کردن، به پهن کردن، ریسواکردن،
شوره یی به سه ر هینان.

lit, cut(a woman's ..) tress,
(vt., id.). make an example
of, to punish
[someone] publicly { to
show what happens when
s.o. does wrong}, tarnish,
disgrace, put out of favor,
dismiss from favor.

ئه گه ر پیوستی کرد (ئ.د.)
eger pêwîstî kird

له کاتی پیوستیدا.
if it is necessary, (id.).
should the occasion arise.

ئه مسه روئه وسه رپن کردن (کتب، ئ.د.)
emser w ewser pê kirdin

۱- هینان ویردن له سهری ئه مسه ره وه بق
سهری ئه وسه ر.

make a.o. walk to and fro,
(vt., id.). force one to go
from end to end.

۲- بق ژۆکردن، بینه و به ره پی کردن،
ماندووکردن، ناره حه ت کردن، هیلاک
کردن. - tire out, bring sb to-
and fro, emaciate and
exhaust, exhaust sb
physically or mentally,
weary.

ئه نگوتک بژیر *engütikbijêr* (خ.خ)

چرووک، بژد، په زیل، گونک ژمیر.
stingy, [adj.]. parsimonious,
close-fisted, very
saving, miserly

ئه وه تام! (*ewetam*) (ف.ف)

ئه وه تا لیره م و ئه مه تام.
Here I am, (phr.).
Here I am and here I stay.

ئه وه تئای (*ewetaî*) (ف.ف)

له و کاته وهی که... له وه ته ی.
from the days of, (phr.).
from the time when, from
that time on.

ئه وه ته ی (*ewetey*) (ف.ئپ، ئاک.ف)

ئه وه ته ی، له وساو ه، له و کاته وه، ژفی
فه ختی [کی].
from the time
of, (phr., conj., adv.).

since, from that time, in as
much as before this,
subsequently to.

ئه وه گۆری بیت (*ewe gorî bê*) (ئ.ئد)

بایبخوا (ئه و سزایه یان ئه و تۆله یه)،
شایانی ئه و سزایه یه، هه ل ده گریج وای
به سه ر بیت.

let him stew in his own
juice, (id.). let him bear the
(punishment, vengeance or
consequences) of his own
action, he deserves the

۱- ئیش و کاری خه لک پاپه پاندن،
خۆپێوه ماندوو کردن، خۆماندوو کردن
به پاپه پاندنی ئیش و کاری یه کیکی
تره وه، خۆماندوو کردن له گه ل خه ریک
بوون به جی به جی کردنی ئیشی
یه کیکی دیکه وه، هه ول و ته قه لا له گه ل
دان.

grant every assistant to,
(vt., id.).
do the best one's ability to,
exert one's utmost
endeavours, exert one's self
to the utmost of one's
power, to achieve s. o.'s
task, take pains of, make
efforts, also: do one's best
to, strive after, struggle
against difficulties, mediate
upon a. th.

۲- به خێو کردن (مندال)،
په روه رده کردن، په نیوه تیان (منال).
bring up (child), take care of
during infancy and
childhood, breed,
also: nurse, nurture.

ئه ندازه کردن له گه ل یه کدا (*endaze kirdin legeleyekda*) (ئ.ئد)
هه ل سه نگاندن (دووشته یان زیاتر)
له گه ل یه کتردا.

compare (two or more
things) with each other,
(id.) contrast.

expression, locution, phrase, set phrase; turn of phrase or expression, phrasing.

۲ - زمان و زاراوه‌ی ناوچه‌یه‌ک که که سیک له مندالیه‌وه فیری بووی، جۆری وشه، شیوه‌ی وشه‌سازی.

language, dialect, tongue, speech.

۳ - سروشتی زمان، قوولیه‌تیی تاییه‌تیی dialect. زمان.

variation, regionalism.

۴ - ریگای سانایی لیک

وشه‌ی زمانیک بو دهریپینی بییر. manner or style of speech.

ئیش له دهس هاتن (کتن، ئد.)

îş le des hatin

۱ - توانای کار راپه‌راندن هه‌بوون، تین و توانای کارکردن هه‌بوون، چه‌زکردن له‌راپه‌راندنی ئیش، خزمه‌ت گوزار بوون. have ability to, (vi., id.).

be qualified to do a specified act, have enough power, skill. etc. to do sth, have willingness to serve, have much power (of mind) to do s.th, have energy of also: have liability to, be able to, be energetic of, show energy to, be vigorous.

۲ - ده‌سه‌لاتدار بوون، کارامه‌بوون، له‌کارزانیین. be able to carry

punishment he got, to suffer from sth that you caused to happen yourself, (leave sb to) hear the unpleasant consequences of his actions.

ئه‌وه‌نده‌ی بلیی یه‌ک و دوو (ئد، ئاک.)

ewendey bilêy yekw dî

به‌په‌له، به‌هه‌ناسه‌یه‌ک، زۆریه‌خیرایی، زۆر زوو.

in half a minute, (id., adv.). in a hurried manner, in a hasty manner, in an instant, very soon.

ئه‌وه‌نده‌ی مست له‌چاوان ده‌ی (ئد.)

ewendey mist le çawan dey

به‌تونند و تۆلی، به‌خیرایی، زوو به‌زوو. in a a wink, [id., adv.]. rapidly, swiftly, quickly.

ئیتیر بۆی بپۆ (ئد.)

îtir boy bîro (ن.ری.) هه‌تابه‌بان، هه‌تاهه‌ره‌دوایی، هیکه‌وه‌ی تریش.

and so on, (id.). and so forth, so let it be the end, be it so to extreme point.

ئیدیۆم (ن.ری.)

۱ - راپۆژ، زاراوه، زاناو، شیوه، فریزۆلۆژی نااسا، گۆیش.

idiom, (n., gram.).

- ۲- به ستنه وه ، به ستن ، توند کردن ، گزیدن ، شه ته ک دان .
- bind, tie, tie up, tie down, hogtie.
- بائ شکاندن** (ئ. د.) *baļšikandin*
- ۱- ترۆ کردن ، ته ریق کردنه وه ، زه بوون کردن .
- humble [vt.]. humiliate, mortify, bring down.
- ۲- شکاندن [که سئی] ، بایه خ بوئه هیشتن ، سووک کردن ، له نرخی که سئی که م کردنه وه به چاوی سووک ته ماشای که سئی ک کردن .
- demean, belittle, disparage, deprecate, depreciate.
- بائ شکاندن** (ئ. د.) *baļšikandin*
- ۱- په ک خستن ، دواخستن .
- impede [vt.]. set or put back, delay .
- ۲- نقه لی بریین ، ده مکوت کردن .
- put a stop to, repress.
- ۳- که لاختن ، خستنه ئه ولاره .
- turn aside, avert.
- بائ ئی په یدا کردن** (کتپ ، ئ. د.) *baļ lē peyda kirdin*
- ۱- پال پیوه نان ، په له په ل پی کردن ، له زاندن [کی] ، هینانه تالووکه .
- quicken up, cause to go faster, hasten, expedite.
- speed up, (vt., id.).
- ۲- وروژاندن ، راپه پاندن ، هاندان ، پال پیوه نان .
- rouse, incite, stimulate,
- not more to the extent of, if no more.
- باکردن** (ئ. د.) *bakidin*
- تووړه بوون ، قین گرتن ، قین هه ستان (هه لسان) .
- be angry, (id.). become angry, be in a passion, become out of temper, be in a pet
- بالوره لیدان** ^۱ *balore lēdan* (ئ. د.)
- ئاخاوتنی هه له ق ومه له ق کردن .
- twaddle, [vi.]. talk nonsense.
- بالوره لیدان** ^۲ *balore lēdan* (کتپ .)
- به شیوه ی به رز گورانی ووتن .
- sing up, (vt.). sing more loudly .
- بائ به سه ر کیشان** (ئ. د.) *balbeser kēšan*
- ۱- بلا بوونه وه یان بلا وکردنه وه له په کیکه وه بوئه کیکه تر .
- rounds, (id.). pass or go the be told from one person to another.
- ۲- به ناوخته لکد ابلا بوونه وه .
- spread among many people.
- بائ شکاندن** (ئ. د.) *baļ šikandin*
- ۱- کوسپ خستنه به ، قه تیس کردن ، به رگرتن ، پی لی گرتن .
- pinion, (vt.). trammel, entammel, hobble, hamper.

grind groats, (vt.). mill
groats, bruise grits.
برویش کردن (فر.) *birwêş kirdin*

قسه‌ی بیّ ریّ وجیّ کردن، قسه‌ی
درشت کردن، مووکردن، ورینه کردن (بیّ
نه‌خوشی).

talk nonsense, (phr.). talk
inarticulately, talk
gibberish, talk daft, talk
foolishly.

بو تیّ چاندن (ئ.ئ.) *bo têçandin*

ئیفته‌را پیّ کردن، بوختان [بو، پیّ]
کردن، بوختان بو هه‌له‌ستن، توّمه‌ت
بۆدروست کردن،

[درۆ، ده‌له‌سه [شوتین خستن، ئاخاوتنی
ناره‌وابه‌ده‌مه‌وه [کردن، هه‌له‌ستن،
تووش کردن.

calumniate, (vt.).
slander, libel, impute,
aspere, insinuate,
traduce, falsify, accuse
falsely.

۲- که‌سی به‌که‌م له‌قه‌له‌م دان، بی
به‌هاکردن، که‌سی له‌لای خه‌لک
[شکاندن، سوک کردن].

slur, sully, besmirch, blacken.

۳- له‌پاشه‌مله‌باس کردن، پاشگۆتینی
کردن.

backbite, stab.

۴- ناوژپاندن، تانوت لیّ دان، خه‌وش
لیّ ده‌ره‌تینان، توانج تیّ گرتن، تیه
وتوانج تیّ گرتن، بیّ به‌هاکردن، سوک

stir up.

باهاوردوو (فر.) *bahawurdü*

پاره‌و‌پولی چاوه‌پوان نه‌کراو،
به‌خت، خوا هاوردوو، خیر و بیبری
به‌سه‌را پڑاو، ده‌ستکه‌وتی لابه‌لا،
دیارییه‌کی چاوه‌پوان
نه‌کراو (له‌پیر).

a stroke of good luck, [phr.].
an instance of good
luck, a [chance, event, circ
umstance] that works
for one, having or
experiencing [luck, fortun
e].

بای باڵ دان (ئ.ئ.) *bay baḷ dan*

۱- ئیسراحت کردن، پیشوودان،
ماندوویی له‌خۆده‌رکردن.

take time to catch one's
breath, [id.]. take a break,
relax, take time out, take
time off, take leave.

بای بائی خۆدان *baybalî xo dan*

(ئ.ئ.)

۱- چوون به‌پیری خۆوه (که‌سی).
go one's way, (id.).
get about one's business.

۲- به‌رۆک به‌ردان، له‌کۆل (که‌سی)
بوونه‌وه، به‌خه‌به‌ردان.

get along with, get gone,
get rid of

برویش کردن *birwêş kirdin*

۱ (کتب.)

برویش [هاپین، وردکردن].

get entangled, (phr.). get into a mess, get into hot water.

۲- [گیرۆده، گرفتار] بوون،
تیوه [گلان، ئالان].

become [involved, tied up, encumbered, compromised] in (a matter...).

به ئاوات خواستن (کتب، ئد.)

be awat xwastin

ئاوات خواستن، ئاوات به ده دست هینان،
(شتی)، حهزیه جی به جی بوونی کاریک
کردن، خۆزگه (بو شتی) خواستن.

wish for, (vt.). long for, yearn for, pine for, sigh for.

به ئاوات گه یشتن (کتب، ئد.)

beawat geyştin

به [ئاوات، کام، مه بست] ی خو گه یشتن.
reach at one's aspired goal, (vt., id.). come to the height of one's ambition, get at one's aim, reach one's design.

به ئاواته وه بوون (ئد.)

be awatewe biin

چاوه پچی کردن { پیکهاتن و جی به جی }
بوونیمه به ست {

hope for, [id.]. have an eye to, have a fancy for.

به بالابریین (ئد.) *bebalā birîn*

پاداش دانه وه، سزای چاکه دانه وه.

کردن.

defame, denigrate, vituperate vilipend, vilify, scandalize, run down.

بو هاتن (ئد.) *bohatin*

جوان نواندن، پیک و پیک بوون،
دهرکه وتن، سپورت دهرکه وتن.

be full of elegance, (id.). look elegant, be quite neat, seem well proportioned, look well-favoured.

بو هه نسووران (ئد.) *bohehsüran*

چاره کردن، جی به جی کردن، به نه انجام
گه یاندن، به سهرکه وتووانه کاریه ریوه برن.

work out, (id.). resolve, solve, figure

out, unriddle, clear up.

بو پیینه ده کا { بو پیینه کردن }

(ئد.)

boy pine deka

خرابه بوشاردنه وه (خرابه ی که سی)،
که م و کوپی بو پیوشیین.

make amends for, (id.).

keep informations etc.

(about sb.) from another's or other's knowledge, hide sb's wrong doings (lit.

compensate for s.o.'s

damage, insult,

wrongdoings...etc.).

بوون به ریشه وه *bü be rişewe*

(فر.)

۱- تووشی [نا ئارامی، تالوکه] بوون.

have enough [power, skill,time] *to do sth.*

به په ریزی که سیکدا نه پوښتن (فر.)
be perēzi kesēkda neroyštīn

پایه نزم تریون له، راده که متریون له،
نه گه یشتن به که سچ له راده دا .

be inferior to, [phr.]. be lower in position *or* rank, be of humble rank, be a despical man.

به جلقیک و فلقیک {شت} (فر.)
becilqēk w filqēk

بی به ها، بی سوود، هرزان، نرخ کم،
کم به ها، کم نرخ.

of small importance, (phr.). trivial, unimportant, of minor importance, of little *or* no import, negligible, insignificant.

ت/ جلق = بیچو (دراویکی کم به های
کونی مسینه).

فلق = شتیکی هیچ ویوچ.
nb., cilq= farthing, an old small copper-coin. filq= voluble dunce *or* smack.

به چاو (که سی) خواردن (فر.)
be çaw(kesē)xwardīn

به چاوی کینه وه تی رامان، به رقه وه
ته ماشای که سی کردن، به رقه وه چاوتی
برپین، خیسه لی کردن.

stare down, (phr.). stare out, look intently at, look

reward for, (id.). indemnify for some gratuity *or* charity, pay sb in return for sth he has done.

به بالا برپین (نڈ.)
be baḷa birīn

له قدهر بالا [جل] (برپین، کردن).
cut out (a garment), (vt.). measurements, cut a garment to fit sb.'s size, make custom to fit s.o.'s.

به بالادا هه لگوتن (نڈ.)
be baḷada helgutin

باسی چاکه ی که سی کردن، به شان
ویا هووی که سیکدا هه لدان، پسند کردن،
تاریف کردن (که سی).

praise s.o., (vt.).

recommend, say a good word for, put in a good word for, stand up for.

به به روه هه بوون (فر.)
beberewe hebün

کاتی ته واویه دهسته وه هه بوون بو
کردنی شتی، ماوه هه بوون.

have the time, (vi.). have sufficient time to do sth., get appropriated time to achieve ath.

به به روه هه بوون (فر.)
beberewe hebün

له [توانادا]، له ووزه دا [هه بوون، کات هه
بوون] (بو کردن کاریک...)
be able to do sth., [phr.].

grace, put one's memory of indebtedness.

۲- خۆیه سه ره که سیکدا هه لکیشان،
خۆیه سه ره یه کیکدا بادان.

surpass a.o. in glory, show pride of one's ableness.

۳- به تروده عیه بوون، به رزق پیین،
به فیزیوون، خۆ به شت زانیین.

magnify one's self, give one's self airs, talk big, ride a high horse.

به چاو وه بوون *be çawewebün* (ئ.ئ.)

(به هۆی چاو وه نه فه سه وه): توشی زیان بوون، توشی ناره حه تی هاتن.

be affected by evil eye, (id.).
be influenced by destructive vigilance, be worked upon by evil eye.

به چه قی نه حله دتدا چوون (ئ.ئ.)

beçeqi nehlelda çün

۱- به رقددا چوون، به ره لهستی کردن، رقی گرتن، مل نه دان، رقی ههستان ومان گرتن، کیشه کیش کردن.

make a stand against, (id.).
persist, persevere, be headstrong, resist or oppose s.o. doggedly, contravene, thwart a.o. .

۲- ده مه قاله کردن، فیره فیر کردن،
گاشه کردن.

askance at s.o., look malignantly at.

به چاو (که سی) خواردن (فر.)

be çaw(kesê)xwardin

۱- به ئاره زوو وه تی روانیین، به چاوی خۆشه ویستییه وه ته ماشای که سی کردن، چاوتی بریین به تاسه وه.

fix upon eagerly, [phr.].

[usu. of eyes or attention] look long and earnestly, keep one's look fixed on sb., look fervidly.

۲- تی ریمان، به ری خۆه دان [کی].
gaze at, pore.

به چاو (که سی) خواردن (فر.)

be çaw(kesê)xwardin

ئاره زوو کردن، دل بق چوون، شوین که وتن (به ئاره زوومه ندیییه وه).

have an eye to, [phr.].

set one's sights, head for, aspire to.

به چاودا دانه وه (ئ.ئ.)

be çawda danewe

۱- به چاودا کوتانه وه، به پرودا دانه وه، چاکه دانه وه به پرووی که سیکدا، پروالته کردن، منهت به سه ردا کردن، وه بییر هینانه وه و چاکه به گویی که سیکدا دانه وه.

vie boasting with, (id.).

pride upon, vie in glory with, pride o.s. upon, brag of, remind a person of one's

به خۆداچوونه وه *bexoda çünewe*

(فر.)

۱- خۆله‌ریگه‌ی خوارلادان، ریگه‌ی پاست گرتن.

revise one's ownself, (phr.).
direct one's self in the right
course, stray from wrong
course.

۲- پیداچوونه وه و گۆرپین، سه‌رله‌نوێ

تاقی کردنه وه و چاک کردن.
retest and correct,
reconsider and amend.

به دایک و باوک [خوارد مه‌ نی] (فر.)

be daykw bawke

ئیشتیا [که ره وه، جولینه‌ر]، به تام،

به له زهت، خووش، تامدار، تام

ویونخووش، به چێژ، مه‌زه‌دار.

appetizing, (id.). luscious,
ambrosial, ambrosian,
flavorous, savory, flavorful,
delectable, delicious, tasty.

به درێژایی رۆژ (فر.) *bedrêjayîroz*

۱- سه‌رتاسه‌ری رۆژ، هه‌رله‌به‌ یانی

هه‌ تائێواره‌.

all day long, (phr.). during
the whole of one day, from
early in the morning till late
in the evening.

۲- به‌ به‌رده‌ وامی، بی‌ راوه‌ستان.

continuously, without
ceasing.

به دلدانه‌ هاتن *be dilḏa nehatin*

(ئ.د.)

contend stubbornly,
dispute obstinately with,
join issue.

۳- بێوه‌نووسان، وازلی نه‌هینان، لی

نه‌بوونه‌ وه (به‌پایه‌که‌ وه).

cleave to, persist in, insist
on an opinion.

۴- پوو به‌پوو وه‌ستان، له‌ریگه‌ی شتیگدا

وه‌ستان، له‌ریگه‌ی که‌سیگدا وه‌ستان.

set one's face against, stand
in sb's way, stand in the
way of sth.

master stroke.

به‌حه‌ وت قه‌ له‌ م خۆ ئاراییشت دان

[ئ.د.]

be hewt qelem xoarayîştan

خۆ جوان کردن و نه‌ خشاندن، خۆ

له‌ته‌لدان به‌حه‌وت جوړ بابه‌تی ئاراییشت

(ئافره‌ت): ۱- سووراو. ۲- سپیاو.

۳- کل. ۴- خه‌نه. ۵- وسمه. ۶- خال

(ده‌سکرد). ۷- میل.

put seven cosmetics on,
(id.).

put on all the required
costume, cosmetic.. etc, put
on seven cosmetics: ۱-
rouge. ۲- ceruse. ۳- kohl or
collyrium. ۴- henna. ۵-
woad. ۶- beauty spot. ۷-
tattoo: ladies cosmetic
preparation used in
kurdistan.

neglect, pay no heed to,
pay no regard to, leave out
of view, not care a straw
for, leave out, pass over.

۲ - به له ش گرانیه وه ئیش کردن،

ته مه لئی کردن، سستی کردن.

be sloth or slothful, act
lazily, behave slothfully.

به دهردی خوا مردن (ئ.د.)

be derdî xwa mirdin

مردن، گیان [ده رچوون، به ده سته وه دان]،

به لاداهاتن، له ناوچوون.

lose one's life, (id.). die,
expire, decease, meet
death, cease to live.

به ده سته به ری { که سئ } (فر.)

be desteberî

به دامانی، به ده مانی، به زامنی،

on bail, (phr.).

under the tutelage of s.o., in
s.o.'s custody, under the
guaranteeing... , under the
legal guardian of... .

به ده مه وه دان

(کتپ، ئ.د.)

۱ - جله ویق شل کردن، لغاویق شل کردن،

بوشل کردن، له دوو دان، ماوه به که سی
دان بق له سه ر پویشتنی کارئ.

give rein to, (vt., id.)

free rein to, give loose rein
to, have a loose control on,
give liberty to, act according
to one's judgement.

۱ - بیرلی نه کردنه وه، گوئی پی نه دان.

not entertain an idea of,
(id.).

not to care for, do not
cherish a thought of.

۲ - پیویست پی نه بوون.

have no need of.

به دلّه وه نووسان (فر.)

bedilewe niisan

۱ - به دل بوون، تام لی بینین، خوشی

لی بینین.

be pleased with, (phr.).
take pleasure in, find sth
pleasant, take delight in.

۲ - به دل داچوون (شت یا که سئ).

have a wish for or have
affections to.

۴ - پیخوشحال بوون به

be delighted with.

به دوو ه بوون (ئ.د.)

ئه وپه ری هه ول دان، به دوو او ه بوون،

شوین که وتن، واز لی نه هینان.

go all out for, (id.). go about
with,

keep company with, go

along with, accompany sb
to a certain place.

به دوخه دان (فر.)

۱ - به جی هیشتن، خستنه پشت گوئی،

دانه پشت گوئی، سستی کردن له،

که مته رخه می کردن، گوئی نه دان، واز لی
هینان.

be neglectful of (phr.)

scatter about *or* around *or* round, (vt.). throw ths. here and there

به ریاد کردن (شد) *berbadkirdin*

۱- به فیرودان، فهوتاندن، لدهه س دان، لهناویردن (به بی هووده).

give to the wind, (id.). spend lavishly, throw away, drive away, spend in a carefree and reckless manner.

به ریاد کردن (شد) *berbadkirdin*

۱- خراب کردن، لهکارخستن.

waste, (id.). spoil, spoliolate.

۲- بن که ندر کردن، تهنه فروتونا کردن، خاپوور کردن، کاول کردن، ویران کردن. ruin, demolish, destroy, devastate, wreck.

به ریو به ره لاکردن (کتب، شد) *berbo bereja kirdin*

۱- جله ویوشل کردن، لغاویو بهردان، بواره دان، بهده مه وه دان.

give free rein to, (vt., id.). give rein to, allow to move with freedom, permit, allow to act without restraint.

۲- جیگا به ره لاکردن، جیگای پی دان، ریگه دان، شوین کردن.

give way to, make room for, make way to, clear way to.

۳- نازاد کردن، به ره لاکردن، سه ریبه ست کردن.

۲- به ره لاکردن، سه ریبه ست کردن، وازلی هینان.

set free, set at liberty, let loose.

۳- روخسه ت به که سی دان (بق ئاخوتن).

permit s.o. to express what he wants.

۴- بارسووک کردن، له کؤل کردنه وه، لی پزگار کردن.

disencumber, set free, release.

به ده ده مه وه دان *be demewedan* (شد).

به ختیو کردن: (نان، خواردن، خوارده مهنی، خوراک) پی دان.

feed, (vt.). foster, sustain, board, nourish, nurture.

به ده ورهه نسان *be dewr heljan* (شد).

۱- به ئیشی خوهه نسان، به فه رمانی خو ههستان.

do one's role (vt.). perform one's duty on one's behalf, act *or* play one's part.

۲- له کارویاری خودا [پیروزی هینان] سه رکه وتن.

do oneself well, achieve success for oneself.

به ریاد کردن *berbadkirdin* (کتب، فر).

به ده م باوه دان، پرش ویلاو کردنه وه..

have doubtful disposition
of mind, one's state of
feeling be indistinct .

۲- بیّ به قادیوون، جیی باوه پنه بوون.
not to be depended upon,
be undependable.

به ره و با میز کردن (ئ.د.)
berew ba mîz kirdin

له خو و ونه ریتی گشتی ده رچوون، له هیللی
کۆمه لایه تی ده رچوون.

be out of the fashion, (id.).
lit. urinate toward the wind:
behave in an unacceptable
way, be out of line.

به زم گرتن (ئ.د.)
bezm girtin
ئاوه نکه گیران، شایی کردن، کۆپی
که یف و رابواردن گیران، گۆوه ند ساز کردن.
make merry, (id.). have a
festive, enjoy a day of
rejoicing, have social joy,
have a festive event.

به زم گرتن (ئ.د.)
bezm girtin
به دکرداری کردن، به زم گیران.
misbehave, [vt.]. misconduct
oneself, show poor manners.

به ژیر لیوه وه کردن (ئ.د.)
bejêr lêwewe kirdin

۱- به په نهانی هیشتنه وه، به کهس نه ووتن
، چه شاردان، نه درکان،
شاردنه وه (نهینی).

keep in the dark, (id.).
conceal from, keep secret
from, hide from,

set free, release, set at
liberty.

به ریو فری دان *ber bo firêdan*
(کتپ، فر.)

تامه زریو بوون، چه ز لی کردن، پرتاسه
بوون، هه ول بۆدان، هه لپه (بۆ) کردن.
desire ardently, (vt., phr.).
hanker after; covet, long for,
have a strong desire for, lust
after.

به رچاو و ده م که و تن (ئ.د.)
berçaw w dwmkewtin

له که سئ دووان به باشی یان به خراپه، لی
ووتنه وه یان باس کردن (که سئ)
به چاکه یان به خراپه.

be spoken of, (id.). be
spoken of well *or* bad,
speak good *or* ill of sb.

به رزه پی هه ئسان (ئ.د.)
berze pê heşsan

له ئاستی خو راست بوونه وه،
هه ستانه سه ر پی.

get up, (vi.). stand up, rise
to one's feet.

به رو پشت بۆ نه بوون (ئ.د.)
berw pişt bo nebûn

۱- بیّ بار بوون، ناپاک بوون.
have no rule of action, (id.).
have no fundamental
truth, have no endowment
of the soul.

۲- مه به ست نادیار بوون، هه لوتیست
نادیار بوون.

بئى بانكە هېشتن چوونەسەر خوانى
 كەسكى دى، خۇ بەم وبەو بە خۇوكردن،
 خۇتئى ھەلكوتانەسەر سفرەى خەلك،
 مل ومۆ كردن، پارەو پوول لەخەلك
 وەرگرتن بئى ريانەو ە يان بېرکردنەو
 لەخەرامانەى، مووشە كردن.

impose upon (, id.). sponge
 at s.o.'s table, live at other
 people's expense, cadge for
 hospitality, intrude on sb.,
 live at sb else expense,
 obtain a favour from sb,
 especially by using undue
 pressure.

بە سەرەو ەنان *beserewenan*
 (ئ.د.)

بە يەك بېين شت خواردەنەو، خواردەنەو
 وتەواو كردن،

ھېچ لەناو جام يان پەرداغدا نەھېشتن.
 drink up, (id.). drink in one
 draught,
 drink until nothing remains
 in a cup or glass, finish
 one's drink.

بە سەرەو ەنان *beserewenan*
 (فر.)

بەتەنگەو ەبوون، خەمخۇرى لئى كردن،
 مشوور لئى خواردن، گرنكى پئى دان.
 give priority to sth, (phr.).
 devote particular attention
 to sth, make sth one's
 foremost concern, feel

deliberately not inform,
 withhold information from.

۲- بەتەنگەو ەنەھاتن، چا و لئى قووچاندن،
 خۇ لئى گيل كردن، خۇ لئى كەركردن،
 گوى پئى نەدان.

not take into account, shut
 one's eyes to, regard as
 unknown, pass over,
 wilfully disregard.

بە سەربردن (فر.) *beserbirdin*

بەسەھوو بردن، بەھەلەدا بردن، چەواشە
 كردن، خەلەتاندن، لەخشەبردن.

give a fanciful turn upon
 ,(phr.)

make one to labor under a
 mistake, make sb deviate
 from the right way, turn,
 quibble, mislead.

بە سەرەو ەگەپان (فر.)

beserewegeran

خەلك بەسەر كردنەو، سەردانى كردن،
 سەرلەخەلك دان (بوق مەبەستى
 مېھرەبانى، برادەرىتى، داب و دەستور
 يان كاروبار).

call on, (phr.). pay a visit
 to, make a brief visit to,
 pay a call on (for reason of
 kindness, friendship,
 ceremony, or business...).

بە سەرەو ەگەپان (ئ.د.)

beserewegeran

پشت تیّ کردن، گوی پیّ نه دان.
not care a straw for (phr.)
overlook and neglect
willfully, leave out of view.

به گویره ی نه ندازه (ئ.د.)
begwêrey andaze

به گویره ی پیویست، له سنووری
پیویستدا.
as it must be, (id.). suitably,
properly.

به گویره ی پیویست (فر.)
begwêrey pêwîst

ئه ونده ی پیویست بی، هه تا
ئه وپاده یه ی که...
according to the necessary
measure (phr.). so much as,
to the extent that.

به گوشه ی چاو ته ماشا کردن (ئ.د.)
begošey çaw temaša kirdin

۱- به سیله یان گوشه ی چاو ته ماشا
کردن، به لایه کی چاو تئ پامان، تئ
پوانیین، تئ نۆرین، سه رنج لی دان].
glance furtively at s.o.,(id.).
give s.o. a surreptitious
look, look sb's way
indirectly, look at s.o. from
out of the corner of the eye,
look at sb sideways,
examine sb closely and
sideways.

۲- خیسسه کردن، مۆر بوونه وه.

concern for, attach
importance to.

به سه ری که سی گپران (ئ.د.)
beseri kesê gêran

وزه له به رپیین، ماندوو کردن، سه ره خولی
پیّ خستن، هیزله به رپیین، جارس کردن،
ووپر کردن.

wear out, [vt.]. weaken;
make very tired, make one
dizzy or giddy, waste the
strength of, consume
tediously, make one
giddy brained.

به شوودان (کتپ. فر.)
bešüdan
به میرد دان، له پیاوماره کردن
(ئافره ت.)

give in marriage, (vt.).
marry off (a girl to s.o.),
dispose of in wedlock.

به شوودان (کتپ. فر.)
bešüdan
تووشی [به لا، چورتم] کردن، تووش کردن.
involve sb. in difficulty,
(vt.,phr.).

get sb. into a difficult
situation or condition.

به شوودان (فر.)
bešüdan
هه لئه تاندن، یاری به ئه قلی که سی
کردن.

deceive into, (vt.). make sb
believe sth which is untrue,
play a trick upon sb.

به شوودان (فر.)
bešüdan

be unacceptable, be unwelcome.

به هه ناسه به ک (فر.)

behenaseyek

ئه وهنده ی بلیی به ک و دوو،
به که نده ردوو.

in twinkling of an eye,
(phr.).

in the time of a wink, in a moment.

به یت و بالوره بو هه ئبه ستن (ئد.)
Beytu balore bo helbestin

به ندویاو [خستنه شوین، نژی که سی]
بلاو کردنه وه، ساز کردن، به یت و بالوره]
پیکخستن، کردن، شوین، خستن، له که دار
کردن.

accuse falsely, [vt.]. lit.
rehash an unconvincing
account for sb. run down,
speak ill of, cast reflections
upon, cast reproach upon,
cast obloquy upon, draw
out indecisive fish story
for.

به به ک گه یشتن *beyek geyştin*

(ئد.)

ئاو پش بوون، به به ک گه یین، گه یشتن
به به ک، وه مل که سیکدا که وتن.

meet with, (id.).
encounter, come across, fall
upon, come upon.

بیزوو پیوه کردن (کتپ.)

bêzû pêwe kirdin

look with an intense
expression of enmity, look
with hostility.

به له سه بوون (کتن، ئد.)

belesebiün

۱- به ره لایوون، یاخی بوون.

go astray, (vi.). go out of the
right way, become free and
unrestrained (*animals*).

۲- هه لتیزان (ولاخ).

spring out abruptly, (*esp.*
animal).

به له سه بوون (کتن، ئد.)

belesebiün

که وتنه لوقه، لوقه کردن.

scamper, (vi.). jog, trot.

به له سه بوون (کتن.) *belesebiün*.

خو دزیینه وه، شان پیدا کردن، هه لهاتن.
steal away, (vi.). make off
rapidly (*and stealthily*),
leave quietly [*and possibly*
also furtively], flee.

به ندویاو به دووا و بوون (ئد.)

bendwbaw bedwawebün

۱- بی پیزیوون، له که داربوون.

have repute in a bad sense,
(id.).

be [disesteemed,
disfavored].

۲- ناخوشه ویست بوون، نه چوونه
دله وه.

it is without a parallel, (id.).
it is unequalled, it is
matchless (has no peer, has
no mate).

پانیان به گیانا (ئ.د.)
paniyan be giyana

پئی نان به گیاندا، پئی له رۆچی خۆنان،
رۆچی خۆ خستنه سهردهست،
له خۆبوردن.

sacrifice[*one's self*], (id.).
offer up, offer a sacrifice. *or*
: go forward with one's life,
sacrifice one's life *or* soul,
die for ..., risk life for *sb. or*
sth.

پیره پیست (ف.)
pirbe pēst
به گۆیره ی پیویست، له قه ده رحال.
to the extent of, (phr.).
according to the necessary
measure, an approximating
to this.

پیره یه کدا کردن (کتب، ئ.د.)
pirbe yekda kirdin

ئاوړیش بوون، به ره ننگاریوون،
به گژدا چوون (هاتن..)، چنگک لیک
گیرکردن، ده گژا چوون، نه مباریوون.
come to handgrips, (vt.,
id.).
come face to face, be hand
to hand (*said of fighting*), be
close quarters, engage in
hand to hand fighting, start
a quarrel with hand to hand,

what a nice flap has he!,
(Rhet.s.).

he is[unchaste, immoral].

۲- رابردووی بۆگه نه یان ره شه.

he is[ill-reputed, a
disreputable person] .

۳- هیچی له باردانیه.

he is a man of little
consequence.

۴- ناته واوه.

he is libertine.

۱ پاله په ین دان
pa le peyn dan

(ئ.د.)

به زبیین، بی ده سه لات بوون، ده سه لاتی
تۆله سه ندنه وه نه بوون، په رۆی سپی
به رزکردنه وه، سهر شو پرکردن بۆ دوژمن.

give oneself up, (id.).

surrender, turn oneself
in, throw oneself at the

mercy of. lay down
arms, raise the white flag

۲ پاله په ین دان
pa le peyn dan

(فر.)

پئی له پاژنه دان، پئی له په هن دان،

ئاژاوه [نانه وه، خستنه وه].

kick up a dust, (phr.). kick

up a fuss, kick up a
row, raise a row, make

[trouble,
a disturbance].

پاله شونی پای نیه نی (ئ.د.)

pa le šünî pay niyeni

بئی هاوتایه، بئی وینه یه، له وینه ی نیه.

۵ - وازلی هینان، لی جیا بوونه وه،
هاوکاری له گه لدا نه کردن.

break with, part friendship
with, separate from.

۶ - واز له [ئیش، شوپینکاری] خو هینان.
abandon one's post.

^۱ پشت ساردبوونه وه

pišt sardbünewe (کتن)

دهس نه چوونه ئیش دوی خو تی
هه لقورتانی که سی.

lose interest in sth, (vt.).
be too lazy to resume work
after the interruption.

^۲ پشت ساردبوونه وه (ئ.ئ.)

pišt sardbünewe

تابوشت بق نه مان، تابوشتی کردنی
کاروبار نه مان، له تابوشت که وتن.

give up all expectation,
(id.).

have no more energy, lose
all hope to perform a work,
lose efficiency.

^۱ پشت شکان (ئ.ئ.) *pišt šikan*

بی هیز بوون، خراپتریوون، چاک
نه بوونه وه.

lose strength, (id.). become
weaker, get worse, not
improve.

^۲ پشت شکان (ئ.ئ.) *pišt šikan*

۱ - ئەژنۆ شکان، جیی ئومید بق نه مان،
جیی ئومیدبیران.

lose hope of, (id.). despair,

act directly against each
other.

پشت پیوه یه شان (ئ.ئ.)

pišt pêwe yešan

۱ - به ته نگه وه هاتن، جهرک بق ژان
کردن.

give heed to, (id.). pay
attention to, mind a th. too
much.

۲ - دلسوزانه کارکردن، دهغه لی
له کاروباردا نه کردن.

work sincerely, achieve an
affair unfeignedly.

پشت تی کردن *pišt tê kirdin*

(ئ.ئ.)

۱ - به جی هیشتن، به سهردا چوون،
خستنه ئەولاه، خستنه پشت گوئی،
خو تی نه گه یاندن، گوئی پی نه دان،
وازی هینان.

turn one's back on, (id.).

pay [no heed to, no regard
to, no attention to], leave
on one side, neglect,
overlook, not care for.

۲ - لی یاخی بوون.

stand against.

۳ - پشت بهردان.

refuse to help.

۴ - بوون به دوژمن، دوژمنایه تی له گه لدا
کردن.

become at variance with,
make a stand against.

conquer,(id.). [all by force of arms]take over, overrun, or defeat, overpower.

پشت لی دانه وه *pišt lê danewe* (ئ.ئ.)

پشت لی کردنه وه، دلنیا بوون، بی مه ترسی بوون. بی مه ترسی بوون.

rest at ease, (id.). feel at one's ease, feel trustworthy .be satisfied with the success you have already won.

پشت لی هه ئکردن (ئ.ئ.)
pišt lê helkirdin

۱- به جی هیشتن، وازلی هینان، دهست ژنی بهردان [کی].

leave in the lurch, (id.). desert, abandon, quit.

۲- هیلان [که سئ به ته نها له ته نگا ویدا].
leave alone [in trouble].

پشتی یه کتر له زه وی نه دان (ئ.ئ.)
pištî yektir le zewî nedan

۱- کۆمه کی یه کتر کردن، هاریکاری یه کتر کردن.

be all for it, (id.). contribute assistance to each other, lend aid one to another.

۲- به ربه ره کانی یه کتر نه کردن، دژ به یه ک نه وهستان.

never contravene each other, do not go against each other.

په ت بو شل کردن (ئ.ئ.)

despond, give up.

۲- کاره ساتی گه وره لی قه ومان، ژیر که وتن.

grin and bear it, resign oneself to.

۳- له هه لویستیکی لاوازا که سئ به جی هیشتن.

be left in a weak situation.

پشت شه شکاندن (ئ.ئ.)
pišt šikandin
تووشی زیانکی گه وره کردن، داماو کردن.

break the back of, (id.). do a great harm to, be dealt a severe.

پشت قایم کردن (ئ.ئ.)
pišt qayîm kirdin

۱- به گهرم وگوری خو ئاماده کردن (بو کردن) کاریک، پشتین بو لی به ستن، که مه ر لی قایم کردن.

free from doubt, (id.).

declear to (confidently and earnestly), give gurantee to, determine to act with sincerity.

۲- کارویار به توندی گرتنه دهست.
take matters firmly in hand.

۳- خو ئاماده کردن بو...
take steps for.

پشت له زه وی دان (ئ.ئ.)
pišt lezewîdan

به زاندن، ژیرخستن، شکاندن، ره فاندن [کی].

تووشی نارپه‌حه‌تی بوون، تی که‌وتن،
له‌پیی خۆلانه‌دان ویره‌و‌پیشه‌وه‌ه‌ول
دان.

work one's way across,
(id.).
move in the face of
obstacles, progress in the
face of difficulties, work
one's way along, move in a
given direction.

په‌له‌قاژه‌کردن (ئ.د.)
peleqaje kirdin

خۆ‌هاویشن، به‌ره‌و‌پیشه‌وه‌چروون (بۆ
کردنی کاریک).
work at, (id.). give energy to
do a task, give continuous
effort to sth.

په‌له‌قاژه‌کردن (ئ.د.)
peleqaje kirdin

په‌له‌هاویشن، ده‌ست‌ه‌له‌ته‌کاندن.
gesticulate, (vi.). saw the
air, flail the arms.

په‌له‌قاژه‌کردن (ئ.د.)
peleqaje kirdin

په‌له‌بۆ‌کووتاندن، په‌له‌کووتن،
بۆ‌کردن، په‌له‌قاژن بۆ‌کردن، په‌له‌بۆ
وه‌شاندن، په‌له‌وه‌شانن، چنک بۆ‌قرژ
have a mind to, (id.).

aim at, try to have as one's
target, have as one's object,
drive at, labor for, have in

pet bo šil kirdin

بواره‌دان، په‌ت‌بۆ‌به‌ردان، جله‌ویۆ
به‌ردان، جله‌و‌بۆ‌شل‌کردن، نه‌رم‌بوون،
ماوه‌پیی‌دان.

give rein to, (id.). give free
rein to, allow to move or do
with freedom, lose one's
hold on, lose one's hold
over, give way to, impose
no restraints.

په‌ت‌ه‌له‌نخستن بۆ‌که‌سێ (ئ.د.)
pet helxistin bo kesê

خنکانن، مل‌به‌په‌ته‌وه‌کردن.
hang by the neck (id.).
gibbet, excute by the halter.

په‌ک‌که‌وتن له‌سه‌ر (ئ.د.)
pek kewtin leser

پیدوایستی‌پیی‌بوون، مات‌ه‌ل‌بوون
له‌سه‌ر (شتتی).
be in need of, (id.). stand in
need of sth, be in want of
sth.

په‌له‌قاژه‌کردن (ئ.د.)
kirdin

ته‌قه‌لا‌دان، هه‌ول‌دان‌بۆ‌ته‌واو‌کردنی
هه‌ر‌کاریک.
work one's fingers to the
bone, (id.). work very hard,
work one's way through

په‌له‌قاژه‌کردن (ئ.د.)
peleqaje kirdin

په یدا کردن (ئ.د)
Peywendî le gel kesêkda
peyda kirdin

۱- نیوان خوش بوون.
form an attachment with,
(id.).
be in accord with.

۲- خوش ویستن، دل پیوه بوون.
be pleased with, find to
one's mind.

پینه په رو کردن (کتپ.)
pîne pero kirdin

پینه کردن، پارچه له کالای دپاودان،
پینه به سهردا گرتن، پارچه لی دان.
patch, (vt.). mend, sew up,
sew, stitch.

پینه په رو کردن (ئ.د)
pîne pero kirdin

خرایی که سئ داپوشیین، ناته واوی
راست کردنه وه، نهنگی راست کردنه وه،
هه له راست کردنه وه.

amend sb's short-coming
(id.).
straighten s.o.'s
deficiencies, mend
remissness, mend
delinquencies, rectify s.o.'s
errors.

پینه وپه رو بوکه سئ کردن (ئ.د)
pîne w pero bokesê kirdin

ناته واوی (هه له، خراپی) بو که سئ
داپوشیین.

mind, have at heart, aspire
to.

په له قازهی مردن کردن (ئ.د)
peleqajey mirdin kirdin

دهست بو هاویستن، هه ول و تهقه لایو دان
(دهسکه وت).
try to hold fast, (id.).

make an effort to hang on,
strain every nerve to attach
one self.

په ل له کراس هاتنه دهر (ئ.د)
pel le kirashatine der

ناثومید بوون، هیوانه مان، بی
هیوابوون، نثومید نه مان.

lose heart, (id.). give up
hope,
despair, lose all hope, give
up all expectation.

په نجه تی گیر کردن (ئ.د)
penje tê gir kirdin

دهست لی گیر کردن، دهست پيدا
گه یستن، وه دهست هینان.
get at, (id.). gain access to,
get a grip on, reach and
take.

په ی بردن (ئ.د)
peybirdin
په ی پی بردن، سه ر لی دهرچوون، پی
پی بردن، زانیین. هه موو شتی لی
زانیین.

perceive, (id.). apprehend,
comprehend, understand, gra
sp.

په یوه نلی نه گه ل که سیکدا

become exhausted,(id.).
be tired,could not breathe
easily (*when a special effort
has ended*).

پي له زه وي نه كه وتن (ئ.ئ.)

pê le zewî nekewtin

پي نه كه وتن سه زه وي، شادمان بوون،
كه يف خووش بوون، دلخوش بوون.

be floating on air, (id.). be
deliriously happy, be
happy as a lark, be in
raptures, be overjoyed .

پي لي راکيشان *pêlê rakêšan*

(ئ.ئ.)

پشوودان، پشت دانه وه، حه وانه وه، پي
لي [دريژ کردن، راکيشان]
(بوچه وانه وه).

take a rest,[id.]. relax, retire,
refresh oneself, repose, lie
down to rest.

پي لي راکيشان *pêlê rakêšan*

(ئ.ئ.)

پشت لي دانه وه، پشت دانه وه، لي
دلنيا بوون.

take things calmly , (id.).
be satisfied, be
pleased with, consent to
sth.

پي لي راکيشان *pêlê rakêšan*

(ئ.ئ.)

۱- چوونه ژيريار، مل دان، مل نان.

conceal sb's short coming
(id.).
keep sb's dificiencies secret
from.

پي به داوه وه بوون (ئ.ئ.)

pê be dawewe büün

تووشی چورتم بوون، تووشی گيچهل
بوون.

become involved in trouble,
(id.). meet troubles face to
face, confort vexation.

پي له جه رگي خونان (ئ.ئ.)

pê legergî xonan

به ناچاری کاریکی پر مه ترسی کردن،
به نابه دلی ئیشیکی ناخوش کردن.

do the donkey work, (id.).
perform an adventuresome
work, make a desperate
attempt to do sth.

پي له دوو نه هاتن (ئ.ئ.)

pê le dü nehatin

حه ز به مانه وه کردن

له شویني، حه ز له به جي نه هیشتن کردن،
شوین به جي نه هیشتن.

can't help oneself, (id.).
be unable to depart a place,
find it natural to stay in a
place, find it unavoidable to
leave a place.

پي له دوو نه هاتن (ئ.ئ.)

pê le dü nehatin

ماندوو بوون، پي له به رنه چوون، هه نگاو
بو ههل نه هاتن.

۲ پی ئی نان (ئ.د.) *pêlê nan*

خستنه ژیر پی، پی نان بهشتیکدا، پیمال کردن.

trample, (id.). tread, step on, tramp on.

پی ئی هه لبریین *pêlê helbirîn*

(ئ.د.)

۱- به نقه نق [ئیش کردن یان

پویشتن] [مروف، ماشتن...].

act up, (id.). work or run poorly [as a machine].

۲- شوول لی هه لکیشان، دهست دانه]

بی عاری، لایه نی بی عاری].

behave [badly, in an annoying way], act rudely or impolitely.

پی پی خره (فر.) *pêyxire*

پی پی نازییه، پی پی فیره، پی پی ده و پیری

dare to tangle with, (phr.).

contend against, stand up to, venture upon.

&&&&&&&&&

پی پی - ت

-T-

تاسالی فالویه لا (فر.)

ta salî qalwbela

تاروژی حه شر، تاماوه به کی زور.

till the day of resurrection, (phr.).

give in, (id.). give way to, yield to, surrender to.

۲- به به شی خو قایل بوون.

be satisfied.

پی ئی پاکیشان *pêlê rakêšan*

(ئ.د.)

زوزوو [ئامشو کردن، چوونه لا،

هاتو چوی که سی کردن].

frequent, (vt.). visit often, resort to frequently, attend much.

پی ئی کردنه که وش (ئ.د.)

pêlê kirdine kewš

بیانوو پی گرتن، په لپ پی گرتن،

په لپ لی گرتن.

find pretext against, (id).

protest against,

demonstrate against, raise objections to.

پی ئی کردنه که وش (ئ.د.)

pêlê kirdine kewš

زور لی کردن، زوره ملی کردن، له سه ر

پویین (ووتنه ..)

maintain persistently, (id.).

persist, keep one's course,

go the course.

پی ئی نان (کتپ.) *pêlê nan*

دان به کردنی کاریکدا نان، دان نان

به راستیدا، راست ووتن، راستیی ووتن.

confess, (vt.). go to

confession, make

confession, receive

absolution, avow.

تووش کردن (ئ.د.) *tüš kirdin*
ئەزىيەت دان (كەسى) بە پەنەھانى، جى
پى لىژکردن.

impair (by subtle means), (vt.).
injure by stealthy means, wear away at the base.

تووشى داوکردن *tüšy daw kirdin*
(ئ.د.)

۱- پىلان بۆ دروست کردن، پىلان لى
گىران، تووشى گىروگرفت کردن،
تووشى مەينەتى کردن.

carry a stratagem into action, (id.). devise a plan, distress sb., hatch a plot, make one be afflicted by sufferance.

۲- بوختان پى کردن.
accuse falsely.

۳- گرفتارى ناهەموارىيى کردن، پەت
پەتى پى کردن، تووشى دەردى سەرى
کردن.

put a one to misfortune, drag at end of rope, afflict
s.o. .

تووکەى سەمىل هاتن (ئ.د.)
tükey smêl hatin

بزه گرتن، بسکەى سەمىل هاتن، کە يىف
خوشى وىزه گرتن.
smile with gratification,
(id.). grin with delight,

till the day of final judgement, for a long period of time.

تۆز لى هەل ئە سان (ئ.د.)
toz lê heşnesan

تۆز لى نەبوونەوه، تۆز لى بەرزەبوونەوه،
بى بەهرەبوون، خىر لى نەوەشانەوه.
be quite unprofitable, (id.).
be completely worthless, be entirely unproductive, be precisely unserviceable, be wholly unremunerative.

تۆزى كە سى يان شتى بە ئاسماندا
چوون (ئ.د.)

tozî kesê yan şitê be asmanda çün

پاکەوہبوون، تووناوتوون بوون،
فەوتان، لەناوچوون، نەمان.
go the ways of the winds,
(id.).

end in smake, come to nothing, be futile, be in vain, vanish into thin air.

تووش کردن (ئ.د.) *tüš kirdin*
تووش ھاوردن، تووشى چورتم کردن،
تێوہ گلانن، دووچار کردن، گرفتار کردن،
تەنکە وچە لە مەھینانەرى.

embark sb. in a difficult affair, (id.). get sb. into trouble, put in difficulties, bad plight, get place in a s.o. at grips with, entangle, involve in trouble.

save one's skin, (id.). run away, escape (*from a danger*).

ته پ وکۆکردن *tepwko kirdin*

(ئ.د.)

که وتن وههستانه وه، هه لاس وکه وت کردن، به ته پ وکۆ رۆیشتن، نارپیک به رپگادا رۆیشتن.

stumble, (vi.). miss one's footing, falter, stagger, walk recklessly.

tepwko kirdin

ته پ وکۆکردن (ئ.د.)

ناته واو بوون له.

fall short of, (id.). be less than.

ته پ وگل بوونه وه (کتن.)

tepwgil būnewe

ته پ وتۆپ هاتن، به دواى یه کتردا هاتن. be vicissitudinary, (vi.). be vicissitudinous.

ته پ وگل بوونه وه (ئ.د.)

tepwgil būnewe

به زویدا که وتن وگل

بوونه وه، خلۆریبوونه وه.

fall down and roll along (id.).

roll down, drop and rock from side to side.

ته پ ونم کردن *tepwnim kirdin*

(ئ.د.)

grin rejoice for victory, be delighted.

توونا توون کردن (ئ.د.)

tūnawtūn kirdin

خپ کردن، فت کردن، قت کردن،

کوشتن، له ناویردن، له تۆبیردن.

give a death blow to, (id.).

smite down, do to death,

put to death, deprive of life,

make away with, give one

his quietus.

ته پیک کردن (ئ.د.) *teplik kirdin*

خۆ پاراستن، خۆ مت

کردن (له مه ترسی).

save one's skin, (id.).

escape safely, keep one's

self safe from.

ته پلی تۆپین پی کردن (ئ.د.)

tepl̄ topîn pê kirdin

[سووک، چرووک، رسوا] کردن..

give no credit to, (id.).

discredit, disgrace, bring

reproach upon.

ته پلی تۆپین پی کردن (ئ.د.)

tepl̄ topîn pê kirdin

تووشی [گاشه، ناخۆشی] کردن.

involve s.o., in difficulties,

(id.). get sb. in a bad fix,

put s.o. in an unpleasant

situation.

ته پ وتۆز کردن *tepwtoz kirdin*

(ئ.د.)

هه راکردن، هه لهاتن.

with solemn exaltation, be awe-stricken.

ته قه ته ق کردن *teqeteq kirdi* (ئ.د)^۱

ته قه و پر قه کردن، دهنگه دهنگه کردن، ته قه لی هاتن، ته قه و پر قه لی به رزیوونه وه.

clatter, (vt.). rattle, clash, clank, clang.

ته قه ته ق کردن *teqeteq kirdin* (ئ.د)^۲

پچر پچر ئیش کردن، له سهه خۆ کار کردن.

work slowly, (id.). act leisurely, keep on working but retardingly.

ته قه لی کردن *teqelê kirdin* (ئ.د)^۱

[گالته ، فشه ، زرتۆله ، گه نجهفه ، مه زاق] پی کردن ، گه پ پی دان.

fun of, (id.). make make sport of, scoff at, jeer at, laugh at, mock, deride.

ته گبیرورا کردن (فر.)
tegbîr w rakirdin

دیاری کردن، نه خشه بو [دانان، کیشان].
make plans for, (phr.).
make out, chalk out, sketch out.

ته گه ره خستنه بهر (ئ.د)
tegere xistine ber

برویانو و گرتن، به هانه گرتن، په لپ گرتن، ته گه ره هینانه به رده م، چقل تی خستن.

ته پ ونم باران دا کردن، ورده باران هاتنه خوار، وورده باران دادان له گه ل ته مدا.

drizzle, (vi.). rain (*in small drops*), mizzle, rain with heavy mist.

ته پی لی ناکوتی *tepi lê nakutê* (ئ.د)

سهه لی دهرنه چوون، هیچ لی نه زانین، ته پ تیا (پیدا) نه دان، ته قه ی میشک هاتن، هه پی له بری نه کردنه وه.

he has no contact with, (id.). have no experience of, have no idea what it is, no to know about, not to know of, have no practical knowledge of.

ته رزه شکین کردن (ئ.د)
terzeşkên kirdin

ئاخاوتنی ناخۆش به سهه که سیکدا باراندن، سه رزه نشت کردن، سه رکوت کردن، شکاندن (که سی).
remonstrate with, (id.).

blame sb. very much, find fault with, expostulate with.

ته زوو به سه رده هاتن (ئ.د)
tezû beserda hatin

ترسان، سام گرتن، سام لی نیشتن، که وتنه بیر کردنه وه ی سامدار.
be overcome by awe, (id.).
be haunted with fear, be inspired with awe, be filled

به دار له که سی دان، بیراز کردن، زودلی دان.

thrash, (vt.). thresh, beat with a stick, hit repeatedly with a staff.

تی هه ئ نه نگوتن (کتن، ئد.)
tê helengütin

بهره نگاریبون، تووشی که سی بوون، لووت به لووته وه بوون.

come up to face to face, (vi., id.).

encounter, meet, face.

تیرباران کردن *tîrbaran kirdin* (ئد.)

۱- تیره باران کردن، دهستیژ لی کردن، گولله بارانی کردن، تی کردن.

shower with a hail of bullets, (id.). shoot at, fire at sth. with, fire a shot at, fire shots at.

۲- به گولله که سی کوشتن.
execute by shooting, shoot down sb.

تین تیدا نه مان *tîn têda neman* (ئد)

ناه له بردا نه مان، بی تین بوون، بی هیزبوون.

have run through (with), (id.).

be tired out, get exhausted, be frittered away.

&&&&&&&&

place obstacles in the way of, (id.). make a pretext, find pretext, get in the way of, make sth. difficult for, retard the passage of (by placing hindrance in the way of).

ته نوور بو که سی داخستن (ئد.)
tenür bo kesê daxistin

به گهرم باسی خراپه ی که سی کردن، ناوی به کی له پاشمله به خراپه هینان، کوپر بو مروقی گرتن به نه هینی، گه له کومه کی له که سی کردن به په نهانی.

calumniate sb., (id.).

say false and injurious things about, accuse falsely, make false statement about a person to damage his character, traduce s.o. in a stealthy manner, say harmful things about a person stealthily.

ته ودره به دار کردن (ئد.)
tewere be dar kirdin

ناشووب گیران، پشتیوی گیران، پشتیوی له لگیرساندن، پشتیوی نانه وه.

create disturbances,

(id.). organize commotion,

bring riots into being,

originate confusion.

تیلا ترین کردن *têlatrên kirdin* (کتپ.)

۱- جلّه و پچران، بواری هه موو جوړه
 په فتاری
 هه بوون، به هه وه سی خق په فتارکردن.

have free rein, (id.). have freedom to do what you want, have rein, to move or to do with freedom.
 ۲- یاخی بوون، به له سه بوون، پهت
 پچران. rebl, mutiny, strike, open hostilities.

جلّه و بو به ردان (ئ.د.)
cilew bo berdan

بواردان، به په لاکردن، پهت بو بهردان،
 پهت بو شل کردن، جلّه و شل کردن،
 ماوه پیسی دان، به ریو به لاکردن،
 به دمه مه و دان، لغاو بو بهردان.
 give rein to, (id.).
 give way to, lose one's hold on, lose one's hold over, give free rein to, impose no restraints, leave room for, allow of, permit, allow to act without restraint, allow to move or to do with freedom.

جلّه وهه لته کاندن (کتب، ئ.د.)
 وریا کردنه وه، وه ناگا هینان
 (له مه ترسیی).

warn, (vt.). forewarn, caution against danger, exhort to take heed.

جوابه جه نگي دان (ئ.د.)

پیتى - ج -

(C)

^۱جاونانه وه (کتب). *caw nanewe*
 جاوړایه ل کردن، داوی سریشاویی بوزوو
 پایه ل کردن.

interweave, (vt.). inweave, weave together.

^۲جاونانه وه (ئ.د.) *caw nanewe*
 زورهات وچو کردن، هاتو چوکردن (زور
 و به له ز).

come to and fro (frequently), (id.).
 come and go repeatedly or again and again.

جگه ره کیشی (ئ.د.) *cigere kêşê*
 نه وه نده ی جگه ره یه ک بکیشری، زور
 زوو.

in no time, (id. as long as it would take to smoke a cigarette, very soon.

جلتی ناهینى *cilqê nahênê*
 (رس.)

فلسی ناهینى، بی به هایه.
 it is not worth a farthing
 (rhet. s.). it is not worth a cent (or one fils), have not any value.

جلّه و به ریوون (ئ.د.) *cilewberbün*

spare no effort sweat blood,
(id.).

جواناو رشتن (ئ.ئ.د.) *cwanawrištîn*
۱- ئاره ق رشتن به فیرۆ.

work in vain, (id.). do sth
without getting the desired
result, work without effect.

۲- بیکاره و ته مه ل بوون.
be incompetent, work
inadequately.

جوچکه ناوگه ل گرتن (ئ.ئ.د.)
cüçke nawgel girtin

خۆشاردنه وه (له دورژمن)، په وکردن،
شکان، به زین، کلک خستنه ناوگه ل،
له ئیشی نارپه حهت هه راکردن، له مه ترسی
خۆشاردنه وه.

turn tail, (id.). be
vanquished, be defeated, be
overcome, be subdued,
become subjugated, become
over- powered, run away
from danger or trouble.

جوخینی له به ریایه (پ.ن.)
cüxênî leber baze

۱- خه رمانی له به ریایه:
His harvest is in the quarter
where good wind blows,
(pvb.).

په نچ هاتنه کۆ، په نچ هاتنه بهر.
win out, be successfull after
hard work, or be victorious
after difficulty.

۲- دللی خۆشه، دللی شاده، دلشاده.

cwabe cengî dan

به گوی نه کردن، بی گویی کردن، گوی
پی نه دان، وه لام نه دانه وه، جواوجویی
کردن به دهم داهاتنه وه.

break the command of, (id.).
disregard the command of,
refuse submission to,
disobey, defy, go counter
to.

جوابی نادان بی ده نگویییه (پ.ن.)
bêdengîye cwabî nadan

گه وچ نه و که سه یه که وه لامی
(مرقی) گه وچ بداته وه.

the (only) answer to the
fools is silence, (pvb.). he is
a fool that answers a fool.
the implication is that, it is
a foolish to deal with a fool.
E.E. a. the fool asks much,
but he is more fool that
grants it.

b. he is the fool that with
the fool deals.

c. wise men silent, fools
talk.

d. for mad words deaf ears.

جواناو رشتن (ئ.ئ.د.) *cwanawrištîn*

ئاره ق رشتن، ئاره قه کردنه وه، زۆرخۆ
ماندووکردن (به ئیشه وه).

work very hard, shoot the
works,

جی پئی لیژکردن، دهرپه پاندن،
ژیر(کەسی) هلۆل کردن، شوین پئی
لیژکردن، بن هلۆل کردن، تەنکە پئی
هەلچنین، جی پئی شلۆق کردن،
ئاوکردنە ژیرکەسی.

impair by subtle
means,(id.).

wear away at the base,
injure by stealthy means,
undermine, ruin secretly,
sap the foundations of.

جی پئی لیژکردن *cêpê lêjkirdin*
(ئ.د.)

ژیان لئ تال کردن، جارپس کردن، وهرس
کردن.

make hot and bothered,
(id.) make excited and
worried, bother, pother.

جی پئی هیلان (ئ.د.) *cêpê hêlan*

دەرکردن، پاکردن، لابردن، وه لانان.

dislodge, (vt.). drive out,
drive
away, do away with, put
aside.

جیگه بو خوش کردن (ئ.د.)

cêge bo xoş kirdin

جی بوخوش بوون، شوین بو خوش
بوون، دل ئاسوده بوون.

be at one's ease, (id.).

be at ease, be in comfort, be
without bother, be

he is cheerful(happy, gay,
light-hearted).

جۆیه دیواردا هە لگیپان (ئ.د.)

co be dîwarda helgêran

زۆر به تواناو دهسه لات بوون، کاری قورس
وگران کردن (له پئی دینه وه بیت یان
دنیاوه).

to move barley up on a
wall, (lit., id.). be in a
powerful position to do
hard ths., have capacity to
do difficult things
(religiously or worldly).

جه خ کردن (ئ.د.) *cex kirdin*

خوش گوزهران بوون، کاسه پپیوون،
ژیان به خوشیی وپرکاسه یه یی بردنه سه،
هه بوون (پاره وپوول بو ژیان
ئاسوده یی).

be in the lap of luxury,(id.).
be well supplied with
luxuries, have most things
that money can buy, be on
easy street, have enough
money to live very
comfortably.

جه رگی بوهیج کاریک نییه (ئ.د.)

cergi bohiç karêk niye

زۆر ترسنۆکه، بی زاووره.

his heart stands still, (id.).

he is very frightened, he has
no courage.

جی پئی له ق کردن *cêpê leqkirdin*
(ئ.د.)

with, try to win by
adulation.

جی بی سه بری سووتاوه (ئ.ئ.)

cêy sebrî sûtawe

ئارام له بهر بران، خو پی پراگیر نه کردن.
feel out of
place, (id.). not feel
comfortable, not
feel at one's ease

&&&&&&&&&&&&&&&&&&

پیتتی - چ -

-ç-

چاویرکی کردن *çawbirê kirdin*

(ئ.ئ.)

چاو بازی یان چاو باشقالی کردن.

(id.). look at , make eyes at,
flirtatiously or
coquettishly.

چاویرینه لای که سی (ئ.ئ.)

çaw birîne lay kesê

۱- به ته مای مائی که سی بوون، ته ماع
تی
کردن، ته ماع له مائی که سی کردن، ته ماع
لی کردن.

hold out hopes to sb., (id.).
covet s.o.'s property, long
for sb's possessions
enviously,

comfortable in ons's mind,
be relaxed, be not troubled.

جی گهرم کردن (ئ.ئ.)

cê germ kirdin

شوین خویش کردن.
pave the way for, (id.). free
one's place from obstacles.

جی بی باوه ربوون *cêybawerbün*

(ئ.ئ.)

جی بی متمانه بوون، سه ر یاست بوون.
be ground of confidence,
(id.).

be reliable, be trustworthy,
be faithful.

جی بی پی نه بوون (ئ.ئ.)

cêypê nebün

قه له بالغیکی پی شوماریوون، تیک
چرزان. mill about, (id.).
crowd together.
press together.

جی بی خو خوش کردن (ئ.ئ.)

cêyxoxoškirdinn

establish

۱- جی بی خو گهرم کردن، جی بی خو
دانه زانندن، خو بنج به ست کردن.
oneself firmly, (id.). over-
come difficulties and
settle comfortably, settle
down, live more quietly and
sensibly.

۲- زمان لووسی کردن.
fawn upon, curry favour

lose one's head, (id.).
become excited.

چاوپیداھە ئ نەھاتن (ئ.ئ.)
çawpêda helnehatin

ھەز لە چارە ی کەس ئ نەکردن، زۆر بۆ لئ
بوون.

think of with hatred and
disgust, (id.). shrink from,
recoil from, disgust what
one sees.

چاوترووکانیک *çaw tirükanêk*
(ف.ف.)

ماوہیہ کی کورت، مہودایہ کی زور کہم،

ماوہیہ کی یہ کجار کہم.

an eye-wink, (phr.). a
winking, not a wink, i.e. a
point of time, a very short
while, a short period of
time.

چاوسورکہ ری نییہ (ئ.ئ.)
çawsürkeri niye

بەرہ لایہ، بی جله وە، گەرہ ی نییہ.

He is unrestrained, (id.).
he is unsubmitive, he has
no head of house.

چاوشارکی *çawšarkê kirdin*
کردن (ئ.ئ.)

راستی شارندنە وە.

conceal the truth from, (id.).
keep (the truth) secret.

چاوگەر م کردن *çawgerm kirdin*
(ئ.ئ.)

aim after s.o.'s property,
desire sth. inordinately.

۲- لەھە ل گەران.
seek opportunity.

۳- پیلان لئ گێرپان.
make a plan against.

چاوپر لئ نە سیرین (فر.)
çaw pirle asrîn

چاوبەرگریان، چاوپر لە فرمیسک، چاوپر
لە گریان.

with tearful eyes in tears,
(phr.).

ready to shed tears,
shedding tears.

چاوپوشی لئ کردن (کت.پ.)

çawpošî lê kirdin

بەخشین، چاوپوشان، چاوپوشاندن،
چاوپوشان، چاوپوشی کردن، چاوپوشین،
چاوپوشین، لئ بوردن، لئ بوردن،
لئ بوردن، لئ خۆش بوون، نۆبەخش
کردن، چاف گرتن، بوردن، ویەردن.

pardon (for an offence),
(vt.).

forgive, excuse, apologize,
condone, exonerate, offer an
excuse, remit, excuplate,
declare free from some
charges, acquit, allow to go
with olive branch.

چاوپەرینە پستی سەر (ئ.ئ.)
çaw perîne pišti ser

زۆر توورەبوون.

do ath without feelings of shame.

۱ چاو نانه سه ریه ک (ئ. د.)

Çawnaneseryek

چاو لیک نان، نوستن.
close eyes (in sleep), (id.).
sleep peacefully, take comfortable sleep.

۲ چاو نانه سه ریه ک (ئ. د.)

Çawnaneseryek

خو به نووستو پیشان دان (به رامبه ر
گیروگرفتئ)، خو گیل کردن له چورتئمئ.
sleep on sth, (id.). leave the answer to a problem, leave the solution to a problem.

چاوهه ئ نه هاتن (ئ. د.)

çaw helnehatin

ره وانه دیتن.
could not give one's approval of, (id.). could not accept as being satisfactory.

چاوی ره شی کان کرده وه (ئ. د.)

çawî reşî kañ kirdewe

زورچاوه پرسی کرد به لام به بی ئه نجام،
ناؤمیدبوون (له بینینی که سی).
keep waiting (id.).

fail to meet sb at the appointed time, despair of ever seeing s.o. .

چقل تی خستن (ئ. د.) *çiqil tîxistin*

ته گهره خستنه بهر، ته گهره هینانه بهرده م،
شت بهزه حمهت خستن.

سه رخه و شکاندن، سه رخه و کردن،
سووکه خه و کردن.

have forty winks, (id.).
doze, drowse, nap, have a short sleep.

چاو لی نووقان *çawlêniqan*

(ئ. د.)

۱- به دهریه سه وه نه هاتن، پشت تی
کردن، چاو لی قووچاندن، گوئی پی
نه دان.

close one's eyes to, (id.).
leave out of view, pay no head to, overlook, leave on one side, deliberately ignore, not care a straw for.

۲- چاویوشی کردن، چاویوشی لی
کردن، بن لچ دان.

shut one's eyes (to, over, toward, or in the face of).

۱ چاو لی نه ترووکاندن (ئ. د.)

çawlê netrükandin

به گهرمی چاودیری کردن، به ووردی
ئاگاداری کردن.

keep a close watch on, (id.).

keep a look at, keep a look for, watch carefully.

۲ چاو لی نه ترووکاندن (ئ. د.)

çawlê netrükandin

۱- بی ترس کارکردن، بی سل کارکردن.
work boldly, (id.). run a risk, take a risk.

۲- بی شهرم کاری کردن.

steal a march on, (id.). get ahead of s.o. by doing a thing unnoticed.

چوونه ژیر (ئ.ئ.) *çünejêr*

۱- ئەرك گرتنه ئەستۆى خۆ، بپيار لهسەردان، خۆ لى بهرپرسيارکردن، له ئەستۆگرتن، وه ئەستۆ گرتن.

shoulder a burden (of sth), (id.). accept a responsibility, take upon one's self, take on one's shoulder, take in hand, enter upon.

۲- کار راپه پاندن.

perform a duty.

چوونه ژیر (ئ.ئ.) *çünejêr*

پى لى نان، دان پيدانان، راستى گوتن. take for granted, (id.). acquiesce in, admit, to suppose or understand to be true.

چوونه ژیر (ئ.ئ.) *çünejêr*

دالغه لى دان.

absorb in (thought), (id.). have one's attention totally occupied by.

چوونه سائه وه (ئ.ئ.) *çüine salewe*

پير بوون.

become advanced in years, (id.). become old.

چوونه گپان يه كتر (كتپ.)

çüine gyan yektir

بهريوونه يه ك، به گژيه كتر داچوون، تيك بهريوون، ليك بهريوون.

place obstacles in the way of, (vt.). retard the passage of, get in the way of, make sth difficult.

چقه ده رکردن {به ته وسه وه} (كتن.) *çiqe derkirdin*

پيريوون، گه وره بوون.

become old, (vi.). advance in years, become elderly.

چوون به ناسماندا (ئ.ئ.)

çün be asmanda

رق هه لسان، زور توور به بوون، شينگيريوون.

fly into a rage, (id.).

suddenly become very angry, fly into a temper, have a fit of anger.

چوون به ناسماندا (كتن.)

çün be asmanda

بلندبوونه وه، به ره وژوور چوون،

به ره وسه ره وه چوون، سه ركه وتن،

به ريژوور چوون [كى].

tower up, (vi.). rise, ascend, climb, soar, tower.

چوون به رى خووه (ئ.ئ.)

çün be rêy xotewe

چوون به لاي ئيشى خووه.

go one's way, (id.). get

about one's business.

چوونه جه سه (ئ.ئ.) *çüinecese*

په لامارى به سه برو به دزى بردن (بو شتى).

خۆ له يهك گيف كردنه وه، له يهك
چيپوونه وه.
stand out against each
other, (id.).
be firm in one's opposition
to s.o., be unmoved in one's
antagonism to sb. .

چه ت تى خستن (ئ.د.)
çet tē xistin
كار (تيكدان، ناربه حهت كردن).
throw obstacles in the way
of sth., (id.). spoil or render
a work difficult.

چه قو له يهك سوون (ئ.د.)
çeqo le yek sün
دوژمنايه تيبى له گه ل يه كدا كردن، وهك
دوژمن له گه ل يه كدا كردن.
treat one another as an
enemy, (id.). show enmity
toward one another, act
hostilely toward one
another.

چه ئتووك تى چه قاندين (ئ.د.)
çeltük tē çeqandin
ته گه ره تى خستن، ته گه ره خستنه كارى
كه ستيكه وه، چقل تى چه قاندين.
put an obstacle in the way
of, (id.). obstruct, block up,
dam up.

چه ئتووك تى فرى دان (ئ.د.)
çeltük tē frêdan
خۆ هه لقورتانه كارى ئه م وئهو، هه ز
به خۆ تى هه لقورتان كردن له ئيش و كارى
ئه م وئهو دا.

fight with one another,
(vt.).
fight each other, engage in
fisticuffs, fall to blows, fall
to logger heads.

چوونه ناوچاو *çüne nawçaw*
(ئ.د.)
چاو تى بريين (له كه سى) بى شه رمانه .
look at sb. without shame,
(id.).
look in the face (of sb)
shamelessly.

چوك دادان (كتن.)
çok dadan
به چنچكانه وه دانيشتن، چوك دان، چو
كه هه لدان، قنچكان، له سه ر ئه ژنو
دانيشتن، له سه ر چوك دانيشتن.
kneel down, (vi.). bend on
one's knees, rest on one's
knee or knees,
take one's rest on one's
knees, get on to one's
knees, be or remain on
one's knees.

چوك دادان (ئ.د.)
çok dadan
به زيبن، تابوشته نه مان، مل شو پر كردن،
وازهينان له ...
be vanquished, (id.). be
conquered, become
subjugated, be subdued,
desist from.

چه پ وچير له يهك وه ستان (ئ.د.)
çepw çêr leyek westan

تاوان به سه‌رکه‌سیکا [سه پانندن،
خستنه پال، وه پال خستن].
inform against, [vt., id.].
criminate, incriminate,
accuse.

خستنه نه ولاوه *xistine ewlawe*
(ئ.د.)

به نه ولادا خستن (شتی له ناو کومه لیکدا
یان دهسته وارده به کدا)، جوئی کردنه وه،
جوئی
کردنه وه، جیا کردنه وه.

set ath a side, (id.). separate
from the others (in a group
or collections), leave out,
hold apart.

خستنه نه ولاوه *xistine ewlawe*
(ئ.د.)

به لاوه نان، پاش گوئی خستن، پشت
گوئی خستن، گوئی پی نه دان.

leave on one side, (id.).
leave off, pay no regard to,
pass over, not care a straw
for.

خستنه پارسه نگی نه وه وه (کتپ.)
xistine parsengi ewewe

شان به شانی به کتردانان، له پیزی نه ودا
که سی... دانان، وه که نه و ته ماشای شتی
کردن.

juxtapose, (vt.). put in
proximity to, keep in
contiguity to, use as simile
(sth., for.).

become bankrupt, (id.). be
bankrupt, become
insolvent, declare
bankruptcy.

خستنه نه ستو (ئ.د.) *xistine esto*

خستنه سه نه ستو، فرمان پی دان،
کاربه سه‌رکه‌سیکا سه پانندن.

put accountability on, (id.).
consign duty to, give
business to, give mission to.

خستنه نه ستو (ئ.د.) *xistine esto*

تاوان به سه‌رکه‌سیکا سه پانندن، تاوان
خستنه پال که سی، تاوان وه پال خستن،
گیچه ل پی گیران.

accuse, (vt.). incriminate,
criminate, arraign, bring
charges against.

خستنه نه ستو *xistine esto*

(کتپ، ئ.د.)

۱- گهره ک کردن (فرمان)
put bounden

duty upon, (vt., id.).

enjoin obligation
on.

۲- خستنه گهرن، فرمان یان نیش پی
دان (به که سی)، کاربه سه‌رکه‌سیکا
سه پانندن.

consign duty or work to,
put [task, burden, obligation]
on.

خستنه نه ستو *xistine esto*

(کتپ، ئ.د.)

see off, (id.). commend sb to god's protection, bid fare-well, bid someone good-buy, say fare well to.

خستنه ژیر بار {ولاخ} (کتب.)
xistine jêrbar(wulax)

بارخستنه سهر پشت، بار کردن، بار لئ نان.

load (beast of burden), (vt.). lay a load upon, fright, put a load upon.

خستنه ژیر بار *xistine jêrbar* (ئ.ئ.)

باریکی گران خستنه سهرشانی که سی، ته لمیت کردن.

saddle sb. with sth., (id.). put a heavy burden on, put a heavy responsibility on.

خستنه سهر پشت *xistineser pišt* (ئ.ئ.)

دهست به ئیش کردن.

open up, (id). begin doing business.

خستنه سهر پشت *xistineser pišt* (ئ.ئ.)

بوواریه دان، مؤلهت پی دان، (به که سی یان به شتی که بیته ژووره وه).

lay wide open, (id.).

permit, allow s.o. or sth. to enter or join.

خستنه پارسه تگی نه وه وه (ئ.ئ.)

xistine parsengi ewewe

نه وه له م پیشتر گرتن، پارسه تگی نه وه به سهر نه مدادان.

bear a likeness to, (id.).

give preference to sb or sth over, set s.o. or sth before or above.

خستنه پشت گوئی *xistine pišt gwê*

(ئ.ئ.)

ته مه لی کردن، دانه پشت گوئی، سستی

کردن، که مته رخه میی کردن، گوئی پی

نه دان، گوئی نه دان (به شتی).

pay no attention to, (id.).

leave sth. out, pay no heed to, leave a matter over, not care a straw of, leave out of view, give no ear to.

خستنه جیی خوی *xistine cêy xoy*

(ئ.ئ.)

ریک خستن، له جیی خۆدانان.

put sth into a systematic form, (id.). reduce to order, arrange, systematize.

خستنه ری (کتب.) *xistine rê*

به ری خستن، به ری کردن، وه ری خستن.
send away, (vt.). despatch, dispatch, send off.

خستنه ری (ئ.ئ.) *xistine rê*

به خۆداسپاردن، به ری کردن، وه ری خستن.

خوئاگای لیټان بی (ف.)
xwa agai létan bé

۱- ئوغری خیرتان بی .
good - bye, (phr.).
farewell!

۲- دانیشن به خیرن، خواحافین.
adieu !, adieux!

خوائه یزانی! (رس.)
xwaeyzanê
خواده زانی، خوا ده یزانی، من نازانم.
God knows!, (Rhet. s.).
nobody knows, I dont
know, one can only guess.

خوابیکا! (ئسب.)
xwabika!
خوابیکا، خودا ریکی بخا، خوا پکا.
God grant that, (interj.).
God help that, may God
will that.

خوابه زیای کاتا! (رس.)
xwa be ziyadî kat

نزایه که و به ته وسه وه ده ووتری کاتی
خواردنه که نه خوریت یان بی تام وله زهت
بی.

May God bless it,
(Rhet.s.).
ironical prayer said when
food is found to be
uneatable or unsavoury.

خوابی به خشنی
xwa bi bexšê
(رس.)

خوابی عافوی کا (به یه کییک ده ووتری
که مردبی)، خوابی خوش بی.
God rest him, (Rhet.s.).
God rest his soul (used

خستنه سه ر پشت
xistineser pišt
(ئد.)

به ئه زداخستن، به ئه زدادان، به ردانه وه
سه رزه وی، خستنه سه رگازی پشت.
let fall to the ground, (id.).
drop down, cause to fall,
throw down, bring to the
ground.

خستنه سه ر ری (ئد.)
xistineserrê
رانومایی کردن، ری پیشاندان.
show the way to, (id.). lead,
conduct, route.

خستنه سه ر ری
xistineserrê
(ئد.)
فیره راستی کردن، که سی له خراپه دور
خستنه وه، هه له ی که سی راست
کردنه وه.

straighten out, (id).
correct s.o.'s mistake, keep
sb. away from faults, make
sb.
realize he is wrong (so as to
correct himself).

خستنه سه ر ساجی عه لی (ئد.)
xistine ser sacî 'ali
پاره و پوول به که سی نه هیشتن، سوخت
کردن، نابووت کردن، وه هه ژارخستن،
هیچ به دهسته وه نه هیشتن (پاره و
پوول).

cause sb to become
bankrupted, (id.). cause s.o.
to become insolvent, make
bankrupt, make insolvent.

خواکە ی! (ئسپ). *xwakey!*
ئە ی بەستەزمان!، ئە ی بی چاره!

oh, what a calamity!,
(interj.).
oh, what a poor man!, how
unfortunate is he!

خواکە ی (مز). *xwakei*
خودای ئەو، خوی ئەو.
His God, the creator, (phr.).
His Lord the one and only.

خوڤیاکە وتنه سه ر (کتن).
xulya kewtineser

مهراق په پڕینه سه ر، مهراق کردن، که وتنه
که لکه له، که وتنه سه ر.

have anxious cares, (vi).
have uneasiness, be *or*
become uneasy, become
apprehensive, be filled with
uneasiness or anxiety.

خوم شیواندن *xum šêwandin*
(ئ.ئ.)

۱- گوئی نه دان به هه لویستی ئارامیی
وهه داریی پتویست...

disturb the peace, (id.).
disregard the state's
requirements to behave in a
peaceful, ordely way.

۲- بوونه هۆ یا به شداریی کردن له شه رو
بناردا، ئاژاوه خستنه وه.

cause *or* take part in a
quarrel, stir up a strife.

خوین به ربه ست کردن (ئ.ئ.)

when referring to sb. who is
dead).

خوا بی کوزئی (نزا). *xwa bi kujê*
خوا له ناوی بدا!، خوا مه رگی بدا!

God damn him, (taboo.).
damn it or him, blast it.

خواتان له گه ن *xwatan legel*
(رس.)

ئو غری خیرتان بی!، به خیرچن، خوا
ئاگای لیتان بی!، خواناگادارتان بی!

خاتری وه!، خوابتانیاریی،
خو احافیز!، خو احافیزتان بی،
سه هریکی خوش.

may God be with you,
(Rhet.s.).

good luck to you!, fare
well!,

may God keep you safe!,
good-bye!, good-by!, bon
voyage! (said to the person
leaving), may god be your
preserver, adieu!, by!, bye-
bye!

خوا جه ز کا! (ئسپ). *xwajez ka*
ئیشه لالا!، جیی هیوایه، ئاوانه خوام.

If God wishes!, (interj.).
in god willing it is to be
hoped, i hope so.

خواکە! (ئسپ). *xwake!*
خودایه کهنگی!

good lord!, (interj.).
good heavens, when!.

be bitter enemy of, (id.).
abhor s.o. very much,
detest sb. greatly, loath s.o.
۲- له تۆله سه ندن گه پان.

seek revenge.

خوین داویه تپییه که لاهی (ئ.ئ.)

xwêndawyetîye kelley

خه ریکه که لاهی بی بیت، ده ماری هستی
هه ستاوه، شیتگیرووه (له داخی شتی).
have one's blood boil, (id.).
lit. blood has risen up to his
head: i.e. he is about to
become out of his head or
out of his mind
or out of his senses or off
his head.

خوین رزانه ده موچاو (ئ.ئ.)

xwên rijane demw çaw

ته ریق بوونه وه، شهرم کردن،
شهرمه زاریوون.

be covered with shame,
(id.). become confused of
shame, perspire because of
shame.

خوین قوئپ دان *xwênqupdan*

(ئ.ئ.)

ئیسک سووک بوون، خوین گهرم بوون.
be lovable, (id.). have
desirable features, be
affable or pleasant (cast of
the face).

خوین کردنه کاسه وه (ئ.ئ.)

xwênkirdine kasewe

xwên berbest kirdin

ته قه پاوه ستاندن له نئیوان دوو هیزی
شه پکه ردا، خوین به ست کردن، شه پ
پاوه ستاندن له نئیوان دا.

to cease fire, (id.). stop fire,
agree for suspending
hostilities, order a truce,
announce an armistice.

خوین به ریه ست کردن (کتپ.)

xwên berbest kirdin

stop bleeding, (vt.).

خوین به ست کردن، خوین پاوه ستاندن،
خوین گرته وه (له شوینیکی نه نامدا).
stop the flow of blood, use

hemostal, use any
instrument or medicine to
stop bleeding.

خوین پرچاوبوون (ئ.ئ.)

xwên pirçawbün

چاوسوور بوون له حیرسدا، ده مار
هه ستان وریق گرتن، چاو پر له خوین
بوون.

run amok, (id.). run a
muck, be in a violent rage,
engage furiously (in battle)
in a frenzy to kill.

خوین خواردنه وه (ئ.ئ.)

Xwênxwardinewe

۱- به خوینی سهری که سی تینوویوون،
زور پق له که سی بوون.

body, become emaciated,
grow thin.

خوین له دل تکان (ئ.د.)
xwênle diltikan

خوین دانه که له له، دل پر له داخ بوون، زور
خه فته به دهسته وه خواردن، مهراق
کردن.

bear a grudge, (id.). carry
over or hold a continued
feeling of rage,
be aggrieved, become
afflicted (of), be oppressed.

خوین وون بوون (ئ.د.)
xwên wunbün

خوین با بردن، خوین به هه ده رچوون،
توله وه سین نه بوون، له خویرایی کوژان.
remain unavenged

(murder), (id.). be shed with
impunity, be allowed to be
shed (blood) with impunity,
be no more vengeance, be
killed for no purpose.

خوین هاتنه جوش (ئ.د.)

xwên hatine coş

ههست جوولان به هوی هاو خوینی به وه.
be very much excited, (id.).
have one's sympathy

aroused (on account of
consanguinity).

خوین هه ستان (ئ.د.)
xwênhestan

ده مارگرتن، زور توورده بوون.

هه ول دان بق به کوشته دانی که سی.
conspire against s.o.'s life.,
(id.).

pan to kill sb.

خوین کردنه کاسه وه (ئ.د.)

xwênkirdine kasewe

جزیادان، زور بق هینان.

grind down sb., (id.).

grind s.o.'s face, oppress.

خوین کوژانده نه وه (ئ.د.)

xwênkujandinewe

ئاژاوه نه هیشتن، خوین داکوژاندن،

فیتنه بی وهوی خوین پزاندن نه هیشتن،

کوژایی هینان به پروداویکی پر

له مه ترسی، خوین سپینه وه، ئاشتی

خسته ناو کومه لیکي خوینه خوی.

foster peace between, (id.).

reconcile people, make

peace between, foster

good relations, overcome

hostility between, cause

persons to become

friends after they have had

bitter animosity, end an

active hostility, end a

strong hatred to an end.

خوین له به ده ندانه مان (ئ.د.)

xwên lebedenda neman

بی هیزیوون، لاوازیوون.

grow weak and thin, (id.).

lit. have no more

blood remained in ones

خۆ گورج کردنه وه، زه بپروژه ننگ نواندن،
که وتنه خۆ.

be act strictly, (vi, id.).
strict, be severe, be rigid.

خۆبردنه نه وپه ری دنیا (ئ.د.)
xo birdine ewperî dinya

خۆ بئ ئاگا پیشان دان، (له کاروباریک)
خۆ گیل پیشان دان (له زانینی ئیش
وکاریک).

shut one's eyes to, (id.).
pretend to know

nothing (about an affair),
close one's eyes
(of knowing sth. about a
th.).

خۆ بردنه پیش (ئ.د.)
xobirdine pêş

خۆ بردنه پیشه وه، خۆخۆشه ویست
کردن، دوستایه تیی خۆ نیشان
به که سهج دان، نه ریت کردن به ئاره زوو و
ویستی کاربه دهستی، ئاخاوتن به پپی
دلی که سهج، خۆ په پیش کردن.

do flattering acts, (id.).
endear one's self to s.o.,
make one's self lovable for
sb., show one's boss,
coax utterance, blandish.

خۆ بوکوتان (ئ.د.)
xo bokutan

ته قه لادان، کوشش کردن، هه ول دان.
exert one's self in (id.).
anything, make efforts,
endeavour, try hard, work
hard.

have one's blood up, (id.).
have one's blood boiling
become angry.

خوین هه لاوردنه وه (ئ.د.)

xwên helawirdinewe

زۆر قه لس بوون، زۆر نارچه ت بوون.
lit. vomit blood, (id.).

be quite uneasy, be ill
at ease.

خوین هه ئهینانه وه (کتن.)

xwên helênanewe

خوین پشانه وه، خوین هه لاوردنه وه،
خوین هه لهینانه وه، خوین هینانه وه.

vomit blood, (vi.). puke
claret,
spew gore, throw up blood.

خوینی بو گه ری ده شی (ئ.د.)

xwênî bo gerî deşê

۱- زۆر پیس ویوگه نه.

his blood is as good as a
remedy for leprosy (id.). he
is very much unclean and
offensive to the smell.

۲- مروقیکی زۆر ناله باره.
he is a very crooked person.

خۆ ئازا کردن (کتن، ئ.د.)

xo azakirdin

خۆ به ئازا پیشاندان.

pluck up courage, (vi, id.).
to take heart .

خۆ ئازا کردن (کتن، ئ.د.)

xo azakirdin

(begin to) spend lavishly (money), (id). squander, spend profusedly, muddle away money and property, throw away riches.

خوبه ردان (کتب). *xoberdan*

خوپرگارکردن، خووه کردن (له به ستنه وه).

release one's self, (vi).

set oneself free, unlash

one's self.

خوبه زه ویدادان (ئ.ئ.)

xobezewîdadan

خه وتن، نوستن.

lie down, (id.). go to bed,

sleep.

خوبه زه ویدادان (ئ.ئ.)

xobezewîdadan

مان گرتن.

stand against, (id.).

unreasonably determine to

have one's own way.

خوبه شت زانین *xo beşit zanîn*

(ئ.ئ.)

خه پۆ بوون، خو هه لکیشان، شانازی

کردن، قه پی گه وره داگرتن، لووت

به رزیوون.

exalt one's self, (id.). fly

high, magnify one's self,

speak too well of one's self,

خوبونانه وه (ئ.ئ.) *xobonanewe*

چاوه پیی هه لی کردن بۆ تووش کردنی که سی، چاوه پیی هه ل کردن، خو بۆ هه لختن.

lie in ambush, (id.). hide and

wait an opportunity to

accuse s.o. of sth, lie in

wait, watch from hiding.

خوبونانه وه (ئ.ئ.) *xo bonanewe*

چاوه پیی ده سگیربوونی شتی کردن،

که وتنه چاوه پیری شتی که وه، خو بۆ

له بنه دا شارینه وه.

lie in, (id.). wait a lay-away

plan, lay for, wait for in

order to get sth., lie in wait

for.

خوبه خت کردن *xobext kirdin*

(ئ.ئ.)

خو له پیناوانان، خو فیدا کردن، خو

له پیناوی مه به ستیکا به خت کردن، مردن

له ریگه ی مه به ستیکا، خودانان، خو

به کوشت دان (له ریگه ی مه به ستیکا).

sacrifice life and property,

(id).

sacrifice the soul and that

which is precious, offer up,

risk life and property for

s.o. or sth., give up life for.

خوبه ردان (ئ.ئ.) *xoberdan*

دلفرپیی پیشاندان (له جارن زیاتر).

دهست بلاوی کردن، دهست بلاوی و مال

به فیرودان، زیاد له خو دهست بلاوی

کردن.

به دژواری به پیداچوون، به نارپه حتی
به پریگادا پویشتن، خو ره کیش کردن.
walk with heaviness in the
limbs, (id). march heavily,
pace with difficulty, move
at a snail's pace, go forward
in a very slow movement.

خوبه گورگان خواروودان (ئ.د.)
xobeguran xwardüdan

به دهستی خو خوتووشی به لایه کی
گه وره کردن.
direct one's self through the
mill, (id.). involve one's self
through real experience of
the difficulties of a certain
way of life.

خوپیدا هه نواسیین (ئ.د.)
xopêda helwasîn

خو له کهسی نزدیک کردنه وه، خو
واپیشان دان که سه ره مروقی بوون،
مه رایی کهسی کردن.
make approach to, (id.).
come to close quarters with,
feign close friendliness
with, try to win by
adulation.

خوپیه ماندوو کردن (ئ.د.)
xopêwe mandü kirdin

خو ماندوو کردن به راپه راندنی ئیش و کاری
به کیکی دیکه وه، خو ماندوو کردن
له گه ل، خه ریک بوون به جی به جی
کردنی ئیشی به کیکی تره وه.

bluster, be with one's nose
in the air.

خوبه شتیکه وه به ستن (ئ.د.)
xo bešitêkewe bestin

چاره نووسی خو به شتیکه وه به ند کردن.
lay under obligation, (id).
bind one's own fate with
sth.

خو به قه ئبه دادان (ئ.د.)
xo be qelbedadan

خو تووشی دهرده سه ری کردن، خو
تووشی گاشه کردن.
entangle oneself in a plight,
(id). get in a bad fix,
involve oneself in a
dilemma.

خوبه که س نه دان (ئ.د.)
xo bekes nedan

خوبه که س نه گورپینه وه، خو له گشت
که س به زیاتر زانیین.
be self-satisfied, (id). pride
oneself on others, give
oneself airs.

خوبه که سیکه وه به ستن (ئ.د.)
xo bekesêkewe bestin

چاره نووسی خو به که سیکه وه گری دان.
bind one's fate with sb.,
(id).
restrict one's destiny with
sb.

خوبه کیش کردن (ئ.د.)
xobekêš kirdin

<p>خۆتان (ف.) <i>xotan</i> خۆتانى. typical of you, (adj.). expected of you.</p> <p>خۆ تراندن (ئ.ئ.) <i>xotirandin</i> پىشتى خوشكاندن (له ئىشىكدا)، خۆ كه شهنگ كۆردن، خۆ ماندوو كۆردن (ئىجگار زۆر). break one's own back, (id.) exert every conceivable effort (on, for, to), do all in one's power, go to great lengths.</p> <p>خۆت لاده! (ئىسپ.) <i>xotlade!</i> برۆبه ولاوه!، دووركه وه!، هوشياربه!</p> <p>Behold!, (interj.). Be wary!, Be mindful!, Have guard against!</p> <p>خۆ توژاين كۆردن <i>xotozawi kirdin</i> (ئ.ئ.) خۆ تووش كۆردن، كارىك به سه ر خۆدا هينان كه نه كراوه.</p> <p>bring a charge against oneself, (id.). calumniate oneself, malign one's own self.</p> <p>خۆ ته كاندن (كتپ.) <i>xotekandin</i> خۆ له ته پ وتۆز پاك كۆردنه و، خۆ پاك كۆردنه وه له خۆل وتۆز. shake the dust off oneself, (vt.). shake oneself up from any dirt, i.e to cleanse</p>	<p>exert one's utmost, (id.). exert one's self to the utmost of one's power, to achieve s.o.'s task, take pains of, grant every assistance to achieve s.o.'s task.</p> <p>خۆت (ف.) <i>xot</i> بۆ خۆت، توخۆت، تۆى تۆ، كه سى ترنا. you your self, (phr.). I mean you personally, you your ownself, you no one else, not the rest of you.</p> <p>خۆت (ج.) <i>xot</i> ئيوه، تۆ، خوه د. you, (pron.). yourself, only you, you alone.</p> <p>خۆتان كۆردن (ئ.ئ.) <i>xotal kirdin</i> چاره ي خۆ ره ش كۆردن، چاره گران بوون، ره زاگران بوون، گۆشتى خۆتال كۆردن، لاي خه لك چاره گران بوون. make one's ownself abominable, (id.). make one's ownself detestable, become loathsome, become odious, be repugnant be disgusting.</p> <p>خۆتان (ف.) <i>xotan</i> ئيوه، بۆخۆتان، خه لكى ترنا. you all, (phr.). all of you, you as a whole, not the rest of you, or not the others.</p>
---	--

که کسی پیشان دان، له که کسی نزدیک
بوونه وه، مهربانی که کسی کردن.
curry favor with, (id.).
ingratiate with sb., flatter
s.o. to get his friendship
help, try to win favor by
flattery.

خو خپر هه لدان (ئ.د.)

xo xir heldan

خو ئاماده کردن، خو ته بار کردن،
خو گورج کردن وه، ئاماده وته یار بوون
(بو...)

apply oneself to, (id.). put
all one's energy and time
into, prepare for, get ready
for, become ready.

خو خستنه ساجی عه لی (ئ.د.)

xo xistine sacî elî

ئایه و مایه له بهرد دان، خو خستنه سوال،
خو نابووت کردن.

lose one's shirt, (id.).
lose one's all, lose all or
most of your money, lose
by, suffer
financially or personally
through.

خو خوار دنه وه (ئ.د.) *xotêwešan*

پیش خوار دنه وه، قین په چینی نه دل، رق
خوار دنه وه، رک ئاشکرا نه کردن.

eat one's heart cut, (id.).
(lit eat oneself up), be
silently self-consuming,
suppress one's feelings,

oneself, try to rid oneself of
dust.

خو ته کاندن (ئ.د.) *xo tekandin*

پاره و پوول به دهسته وه دان، خو
به سه خبی پیشاندان.

display liberality, (id.).

be lavish with, show

oneself generous.

خوتی وه شان (ئ.د.) *xotêwešan*

به رتیل دان، خو به پاره پزگار کردن
له گرفتاری به ک.

give a bribe to, (id.)

suborn, bribe, gain by a
bribe... .

خوتی وه شانندن (ئ.د.) *xo têwešandin*

(ئ.د.)

کاریک جیبه جی کردن به ریگه به کی
نهینی یان نا ئاسایی.

make secret plans for, (id.).

act in secret in order to

carry out sth. .

خوتیوه گلان (ئ.د.) *xotêwe gilan*

چوونه ژیریار، گرتنه ئه ستو، گرتنه ده س،
وه ئه ستو گرتن.

engage in, (id.). take upon

oneself, take on one's

shoulder, take in hand,

embark in.

خوتی هه ئسوون (ئ.د.) *xotêhelsün*

به زمانی لووس بوونه هه قال، خو
به دوستی

(as with the nail), have one's self scratched.

خوداکوتان (ئ.د.) *xodakutan*

جیّ بۆ خۆ کردنه وه، خۆ چه سپاندن،
خۆ دامه زراندن، خۆ قاییم کردن، ریشه
داکوتان.

take root, (id.). make room for one's self, establish oneself in, live and succeed in a new place, form roots.

خوړاوه شان به سه ر نه م ونه ودا (ئ.د.)
xo rawešan beser emw ewda

خوږادان به سه رخه لکدا، شانازی کردن،
گه نجه فه کردن.

display oneself to public notice, (id.). wave proudly, flutter haughtily, pride one's self on.

خوړه پيش کردن *xo repêš kirdin* (ئ.د.)

ماستاو ساردکردنه وه، هه ول دان بۆ
گه وړه بوون (له پښه ی مه رایبه وه).

do flattering acts, (id.). ingratiate oneself (by flattery) with, bootlick.

خوژگه! (ئ.سپ.) *xozge!*

بری، بریا، خوژگا، خوژگایه کوو،
خوژیا، خوژی، خوژکا، خوژگه،
خوژی، خوژیا، خوژیکا، خوژه وه،

retrain one's distressings, keep back one's painful impression.

خوڅواردنه وه *xoxwardinewe* (ئ.د.)

خه م وخه فه ت په چینی نه دل.

be deeply afflicted, (id.). suffer greatly.

خوڅواردنه وه *xoxwardinewe* (کتن.)

چکانه وه (چیشته له سه ر ناگر).

boil away, (vi.). drip (liquid food on fire).

خوڅواردنه وه *xo xwardinewe* (کتن.)

ته په شوع وه رگرتن، شی وه رگرتن.

become moistened, (vi.). absorb dampness, take humidity.

خوڅوراندن (ئ.د.) *xoxurandin*

به شداریوون له پیتاک کۆکردنه وه، خۆ
ئاماده کردن بۆ به خشینی شتی.

associate in collecting donation, (id.). participate in gratuity, become participant in a subscription.

خوڅوراندن (کتپ.) *xoxurandin*

خارشته له کۆل له ش کردنه وه، خۆ
هه لکراندن.

scratch one's self (to relieve itch), (vt.). rub one's own skin slightly

have a strong desire for, lust after.

خۆسورکردنه وه (ئ.ئ.د.)

xo sūrkirdinewe

خۆ گیف کردن.

fly into a rage, (id.).
foam at the mouth.

خۆشاردنه وه (ئ.ئ.د.) *xošardinewe*

دهموچاو شاردينه وه، پووشاردنه وه،
شهرم کردن.

hide one's face, (id.). hide
one's head, lower one's
head, turn one's face away
(because of shame).

خۆشباي! (ئ.ئ.سب.) *xošbay!*

خۆش بن!، ساغ بن!، سه لامهت بن!

Long live!, (interj.). I hope
you
enjoy your life, I hope you
make much of your life, I
pray you keep alive.

خۆش بن! (ئ.ئ.سب.) *xošbin!*

ئيوه ساغ بن.

long live all of you!,
(interj.).

I hope that all of you be
well.

خۆش بن! (ئ.ئ.سب.) *xošbin!*

سوپاس!

thank you!, (interj.). I thank
you, thank!

خوزيكا، خووهزي، خۆشا، كاشكا،
كاشكاي، كاشكي!

would that!, (interj.).

(expressing desire), och!, it
is to be regarded that!, I
wish!, O! That, I would!,
I could.

خۆزگه (ن.) *xozge*

خۆزی، خۆزیا، خووهزی.

expectancy, (n.). longing
desire, trustful longing,
aspiration, sense of
possible fulfillment.

خۆزگه به تو! (ئ.ئ.سب.) *xozge beto*

بريا وهك تو بام!، خۆزگه م به تو!
خۆزگه م به خۆت.

How I envy you!, (interj.).

I wish I were in your
place, I wish I were you!

خۆزگه به خۆزگای خوا! (ئ.ئ.سب.)

xozge be xozgay xwa!

كاشكي، كاشكا.

would god!, (interj.). I

would to god!, I wish I
knew....

خۆزگه خواستن *xozge xwastin*

(ئ.ئ.د.)

ئاوات خواستن، ئاره زوو کردن، حهز
به جي به جي بوونی کاریک کردن، حهزگه
بردن، خۆزگه بردن.

hanker for, (id.). hanker
after, yearn after, long for,

خۆ بردنه پيشه وه (به تاخاوتن ورهفتاری جوان)،
 خۆخۆشه ويست کردن به هه لاس وکه وتی جوان، خواهی شربینه کی کردن، خۆ شیرین کردن له بهرچاو که سێ.
 make oneself agreeable to,
 (id.). hold oneself dear,
 make oneself dear to by
 nice words or good acts,
 endear oneself to sb.
 by discretion, make oneself
 attractive for s.o.

خۆشێ! (ئسب.) *xošê!*
 خیرا!.

Hurry!, (interj.). Quick!,
 Hurry up!
خۆ که رکردن (ئ.ئ.) *xoker kirdin*
 به ئانقه ست گوی نه دان به فه رمان، خۆ گه وچ کردن (به رامبه ر هه لویستیک).
 feign to be deaf, (id.).
 pretend to be without
 hearing, make a show of
 being deprived of hearing
 i.e. pay no attention to a
 matter, make oneself
 heedless of a status, feign
 inattention, pretend to be
 inattentive.

خۆ که رکردن (ئ.ئ.) *xoker kirdin*
 کیشه به خه لک فروشتن، گه ر به خولک کردن (له خۆپایی).
 ask for sth. undue, (id.).
 assert a claim, put forward

خۆش به! (ئسب.) *xošbe!*
 خه مت نه بێ، خه مت نه وێ!
 Bravo!, (interj.). Excellent!,
 also: Be glad!, Don't
 worry!.

خۆش به! (ئسب.) *xošbe!*
 بنۆشه (مه ی...), مه ست به!، نۆشی گیانت بێ، نۆشی که!
 cheers!, (interj.). good
 health!, (used as a toast),
 may it be wholesome for
 you!, may it agree with,
 your health!, (you say this
 to one who is drinking
 anything).

خۆشبی! (ئسب.) *xošbî!*
 ساغ و به ده ماغ بێ!
 Long live!, (interj.).
 I hope that you are always
 well.

خۆش هاتن! (ئسب.) *xošhatin*
 به خیرین، به خیرهاتنه!، خۆش هاتی!
 welcome!, (interj.).
 welcome to you!, you are a
 welcome guest in
 our house.

خۆش هاتن (کتب.) *xošhatin*
 به خیرهتان.
 to welcome, (vt.). gratify.
خۆشیرین کردن له لای که سێ (ئ.ئ.)
xošîrînkirdin lelay kesê

خۆگۆرپین، جلی دهره وه دهبهر کردن،
جلکی دهره وه لهبهر کردن.

tuck up, roll up, prepare
oneself to go out.

خۆگۆرپین (ئ.ئ.) *xogorîn*

خۆنیشان دان به شیوه یهکی دیکه (نهک
وهک هه یه).

play to the hypocrite, (id.).
play false, act disloyally
toward (a person).

خۆگه یاندنه حالی جاو (ئ.ئ.)

xo geyandine halî caw

خۆ خستنه باری گیانه لا.

feign death pangs, (id.).

make a show of

agony, pretend to have very
great mental or physical
pain.

خۆ له ته له دان (ئ.ئ.) *xo letel dan*

خۆ رازاندنه وه، خۆ پیک خستن.

trick oneself up, (id.).

adorn one's self, make

one's self neat and shaven.

خۆ له که سه دان *xo le kesêdan*

(ئ.ئ.)

زیان به که سه گه یاندن.

injure sb. by some

action, (id.).

hurt sb. by some judgment.

خۆ له که سه یکه وه ئالاندن (ئ.ئ.)

xo le kesêkewe alandin

a claim for sth. undue.

خۆ که رکردن (ئ.ئ.) *xoker kirdin*
خۆبه نه زان پیشان دان.

feign to be easily

duped, (id.).

feign to be fool.

خۆ کیش کردن *xokêš kirdin*
(ئ.ئ.)

به بی هیزی بۆ شوینیک رویشتن، خۆ
په کیش کردن (به نابه دلایی..)

drag one's feet, (id.).

proceed unwillingly.

خۆ کیش کردن *xokêš kirdin*
(ئ.ئ.)

به نابه دلایی چوون بۆ جیگایهک، چوون بۆ
شوینیک به بی ئاره زوو.

act reluctantly, (vi.). go to
somewhere unwilingly s be
present at a place unreadyly.

خۆ گورج کردنه وه (ئ.ئ.)

xo gurc kirdinewe

که وتنه وه کار، وه کار که وتنه وه، دهست
دانه وه ئیش، چوونه وه سه ر کاروبار.

bare the upper arm, (id.).

get to work again, bukle

down to a job, rally all

one's forces, put one's

shoulder to the wheel once

more.

خۆ گورج کردنه وه *xo gurc kirdinewe*

(ئ.ئ.)

unknown, pass over,
pretend to be unattentive
to, feign inattention.

خۆهه ئیواردن *xohelwardin*

(ئ.د.)

خۆ له بیر چوون، خۆکه نار گرتن، خۆ
حیساو نه کردن.

forget to take into account,
(id.).

forget to take into
consideration, forget to
include in one's
calculations, miscalculate
oneself.

خۆهه ئخراندن *xohelxirandin*

(ئ.د.)

چوونه پیشه وه بقو رایه راندنی ئیشیک
که له توانای ئه و که سه دا نه بیت، ده ست
دانه کاریک که له وزه ی ئه و که سه دا نه بی.

pursue sth. difficult, (id.).

seek to accomplish sth.
beyond one's capability,
work away at sth. out of
one's capacity.

خۆهه ئدان (ئ.د.) *xoheldan*

خۆ هه لمانین، خۆ هه لکردن، لنگه
هه لکردن.

lift up one's loose clothes,
(id.).

roll up, tuck up, turn
up (one's garments).

خۆهه ئکردن (ئ.د.) *xohelkirdin*

خۆ به کسێکدا هه لواسین، خۆ تووشی
داوی که سی کردن، خۆ له که سیکه وه
پنجان.

be attached to s.o., (id.).

keep to sb., be stuck to s.o.,

be closely attached to sb.,

become involved in a matter
with s.o. .

خۆ له مه کو دان *xolemeko dan*

(ئ.د.)

خۆ بوشتی نانه وه، خۆ خسته
حه شارگه وه.

lie in ambush, (id.).

lie in wait, watch from

hiding.

خۆ لی خوارده نه وه (ئ.د.)

xo lê xwardinewe

داخ لی خواردن، چاوه پتی پی پستن

کردن، پق لی هه ستان و پیش لی

خوارده نه وه.

suppress one's feelings

from, (id.). suppress one's

anger waiting for an avenger,

be silent with revenge anger.

خۆ لی گیل کردن *xo lê gêl kirdin*

(ئ.د.)

به ته نگه وه نه هاتن، چاوی قوچاندن، خۆ
ناشیی کردن، خۆ نه زان کردن، گوئی پی

نه دان.

make one's self heedless of,

(id.). willfully disregard, not

take into account, shut

one's eyes to, regard as

خه ت بو کیشان *xet bo kêšan*

(ئ.د.)

ته گبیرو را بۆکه سۆ کردن، پاوینژ بۆ
که سۆ کردن، ره نکه بۆ که سۆ رشتن
(له باره ی چۆنیه تی کاریک یان
ئامۆزگاری شتی).
mark out, (id.). make plans
for, chalk out, advise sb.
(regarding the conduct of a
buisness or the care of sth.).

خه ت لی کیشان *xet lê kêšan*

(ئ.د.)

پیشبینی دوا پۆژیکی ناخۆش بۆ که سۆ
کردن، نوقلانه ی دوا پۆژیکی خراپ بۆ
که سۆ لی دان.
draw a line for s.o, (id.).
prophesy a bad end for sb.,
remark an ill-omen for s.o.

خه جانه تی به سه ره هینان *xecaletî beser hênan*

ئه تک کردن، به په نکه کردن،

په ند (په نکه) پی دان، حه یا بردن،

رسوا کردن، سووکایه تی به سه ره هینان.

bring shame upon, (id.).
stain the character of, bring
reproach upon, defame,
disgrace, abase, dishonour.

خه ساندن (کتب) *xesandin*

خه رساندن، خه رس کردن، خه سانن، گون
ده رهاوردن، گونی ئازهل ده رهینان.
geld, (vt.). glib, castrate,
emasculate, deprive of

خۆ ئاماده کردن، خۆگرد کردنه وه،

داوین به لادا کردن، داوین کردن به لادا،

چاک به لادا کردن.

buckle down to a job, (id.).
rally all one's forces, put
one's shoulder to the wheel
(lit. tuck up one's skirt).

**خۆی برده ئه وپه ری دنیا (رس.)
*xoy birde ewperî dinya***

خۆ بردنه ئه وپه ری دنیا، خۆ بی ئاگا
پیشان دان، خۆ گیل کردن، خۆ
به نه شاره زا پیشان دان.

to shut one' eyes to, (phr.).
to refuse to have anything
to do with, disregard a fact,
pretend that one does not
see or know sth,
turn a blind eye on or to
close one's eyes.

خۆی لی دا (رس.) *xoy lêda*

خۆ له که سۆ دان، زیان پی گه یاندن.

cause damage to s.o, (phr.).
cause loss to s.o., to do
harm to sb.

خۆی لی دا (رس.) *xoy lêda*

خۆ لی دان، چنکه لی گیر کردن، شت

داگیر کردن، شت دهس خۆ خستن.

take possession of, (phr.).
to lay hold of, take hold of,
grasp sth., to get
possession of. lit. *he took
possession
of it.*

دهست گرتن، لالی کردنه وه، یارمه تی دان.

lend aid, (id.). contribute assistance, co-operate with, help, sustain aid.

آخه مخوری کردن *xemxorî kirdin* (ئ.د.)

به تنگه وه بوون، به تنگه وه هاتن، خه مخواری کردن، مامه خه مه بیی کردن، مشوورخواری کردن، مشوورداری کردن، دهریه ست هاتن.

worry about, (id.).
worry over, trouble oneself about, feel a deep concern about, be disquieted by apprehension, be weighed down by responsibility, sick over, be heedful of.

خه مخوری لی کردن (ئ.د.)

xemxorî lê kirdin

به خه م که سخی یان شتیکه وه بوون، خه م بق خواری کردن، خه م لی خواری کردن، گوی پیی دان، مشوور لی خواری کردن.

pay close attention to, (id.).
becared for sb. or sth. with the greatest solicitude, feel anxiety for, pay close attention to, pay heed to, attend to, care for, give heed to.

آخه نجه ر له کادان (ئ.د.)

xencor laka dan

به تنگه وه نه هاتن، گوی پیی نه دان.

remove the testicle virility, of, make a eunch.

آخه ساندن (کتب.) *xesandin*

ته رزی تووتن وته ماته... شکانده وه (بق ئەوهی پهل بهاوئی ویه ر داییلی)، سه ر لکی پروه ک پهراندن.

top, (vt.). nip out tops to check growth (tobacco, tomato,... plants).

آخه ساندن (ئ.د.) *xesandin*

پیاوه تیی که سخی نه هیشتن، ده سه لات بریین، له پیاوه تیی خستن، له هه پره و گیف وگوره خستن.

run into the ground, (id.).
run down s.o., to win over or defeat s.o. completely, force one to eat humble pie, humiliate a person.

آخه ساندن (ئ.د.) *xesandin*

ترساندن، زه نه ق بردن.

horrify with terror, (id.).
shock with sudden fear.

خه نک رووت کردنه وه (ئ.د.)

xelk rütikirdinewe

چهرده بیی کردن، ریگا به خه نک گرتن، ریگریی کردن، کاروان رووت کردنه وه.
ransack people, (id.). rove for plunder at high-road, raida fulltilt against, ravage, rifle a caravan.

آخه مخوری کردن *xemxorî kirdin*

(ئ.د.)

desires, have idle *or* vain imaginations, to have an idle wish.

خپراکه! (نَسب.) *xêrake!*

ئاڙاکه! زوویه! زووکه!، زوو وهره به پټیوه!، گورجکه!

Hurry up!, (interj.). Act with haste!, Move faster!, Come on hurriedly!, Get started!, Come on.
&&&&&&&&

پیتی - د -

-D-

دابه زاننده په ک *dabezandinyek*

(نَسب.)

ئیرش هه ف کرن، ئیرشی به ئیک دان، به زبینه سهریه ک، دابه زیانه هه ف ئیک، داخوژاندن.

come to blows, (id.). begin to fight, come to grips with, hold of in close fight, fight with one another, challenge.

داخ کردن (نَسب.) *daxkirdin*

فریودان، تووش کردن.

embark sb. in a difficult affair, (id.). cheat, get sb. at grips with.

داخ کردن (نَسب.) *daxkirdin*

۱- ته می خواردوو کردن، ته می کردن.

act carelessly, (id.). pay no heed to, not attend to sth. which it is important not to ignore.

خه نجه رلی سوونه وه (نَسب.)

xencer lêšünewe

خو بوشه پ ناماده کردن، هه ره شه و گوره شه کردن.

prepare to attack, (id.). menace, get ready for an assail, hold out sth. as a possible punishment or danger.

خه ی! (نَسب.) *xei!*

گیانه!

Oh! my dear!, (interj.). Dear me!

خه ی! (نَسب.) *xei!*

نافه ریم، نافه رین.

Bravo!, (interj.).

Well done!, Allright!

خه ی! (نَسب.) *xei!*

ئوخه ی!، چند خوشه!

How joy ful!, (interj.).

Huzza!, How joyous!

خه یائی خاوی دان (نَسب.)

xeyalî xaw lê dan

خه یائی خاو کردن، بیری نه شیاو

کردنه وه، هزی

نه گونجاو کردن.

nourish vain hopes in the mind, (vi.). build castle in the air, have vain hopes or

کراسی خو دادرین (بو پیشاندانی
زویری یان توورهی).

rend one's collar, (id.). tear
one's clothing to show grief
or anger.

دادوشیین (که سی) *dadošîn(kesê)*
(ئ.د.)

شت لی (کیشانه وه، پچپینه وه،
ماشیینه وه)، لاس دان.

milk sb. dry, (id.). suck sb.
dry, take away sth. from
sb. surreptitiously, spirit
away.

دادهی! *dadey!* (ئ.د.)

ئابزانم چون؟، بوارم بده بیری لی
بکه مه وه یان بیته یادم.

let me see!, (id.). let me find
out by trying *or* performing
an action, give me time to
think or remember.

داربو کردن *darbo kirdin* (ئ.د.)

په ندو باو بو دوزینه وه، تووشی چورتم
کردن، په ند پی دان.

play a dirty trick upon,
(id.). place s.o. in a bad
plight, involve in trouble,
impose upon.

داربو کردن *darbo kirdin* (ئ.د.)

توله لی سندنه وه، ئم هه قیچه به و
هه قیچه له گه لدا کردن.

avenge oneself for, (id.).
avenge oneself on, return
like for like, act against sb.

serve one right, (id.). punish
one
severely, give it (to)
someone hot.

۲- هه والی جه رگیر بوهینان.

reveal some bad news to
s.o. (which has been
hidden).

داخ کردن *daxkirdin* (ئ.د.)

خه هفت وزیانی گه وره پی گه یاندن.

disappoint for ever, (id.).
afflict s.o. with great
sorrow and big loss.

داخی دل شتن *daxîdil šim* (ئ.د.)

۱- رازو مه بهستی خو بو که سی باس
کردن.

open one's heart to
someone, (id.). talk about
one's feelings honestly to
sb.

۲- خه م په ژاره ی خو هه لښتن.

tell out (*or* air) one's
grievances.

داخی دل رشتن *daxîdil rišim* (ئ.د.)

کاسه ی توورهی رشتن به سهر که سیکدا.
fly into a rage, (id.) boil over
with rage (against sb.).

دادرین *dadrîn* (کتب.)

دادراندن.

tear off, (vt.). rip off.

دادرین {یه خه} *dadrîn(yexe)*
(ئ.د.)

have a short pause, (id.).
stop for a short period of
time, have a break, break
off.

^۲ دان به خودا گرتن (ئ.د.)

dan bexoda girtin

ئارام گرتن له بهرباریکدا، پشوودریژ
بوون، چاوه ریج کردن بی گله بی،
خوگرتن، سهبرگرتن.

wait calmly, (id.). stand
fortitudely, keep quiet, sit
patiently, bear (calmly,
patiently), endure, control
oneself.

^۳ دان به خودا گرتن (کتن.)

dan bexoda girtin

د رهه ل نه بوون، له پر هه ل نه چون.
bear up (under), (vi.).
tolerate, stomach sth, bear
up under adversity.

^۴ دان به خودا گرتن (کتن.)

dan bexoda girtin

به رگه گرتن.

put up with, (vi.). sustain.

^۱ دان پیا (پیا پیا) نان (ئ.د.)

dan piya (pêda) nan

پیا لی نان، چوونه ژیر، راستی گوتن، دان
به کردنی کاریکدا نان، وه لآمی راست
دهریرین، دان نان به راستیدا، راست
ووتن، راستیی وهرگرتن یان سه لماندن،
قسسه وهرگرتن، هه له بی خو بق دهرکه وتن.

take forgranted, (id.). admit,
confess, acquiesce, avow,

in return for some injury
one has suffered.

دارده ستی نه مو نه و (ئ.د.)

dardestî emw ew

۱- بوون به (پیا، دهسکه لا، کوتهک،
مه قاش) ی نه و نه و.

to be a man of little-
importance, (id.). to become
one's (subordinate,
principal servant, club,
tongs).

۲- چه وساندنه وه (که سی) .

press one into service.

۳- خراپه پیا کردن (به که سی) .

cause one to do bad things.

دالغه پیوه لی دان (ئ.د.)

dalxe pêwelêdan

خه وپیوه بینین، عه زه تیی بوون (بو
شتی) .

دامان له روودا *daman lerüda*

(ئ.د.)

له روودا دامان، شه رمه زاریوون له به رده م
که سیکدا.

be put to shame in the
presence of, (id.). lower
one's head because of
shame, turn one's face
away because of
mortification.

^۱ دان به خودا گرتن (ئ.د.)

dan bexoda girtin

پشوودان، وچان (گرتن، دان) .

power, intimidate or punish.

دان چوونه کلیله *dan çüine klîle* (ئ.د.)

دان به سه‌ریه‌کدا نووسان و زار (هه‌ل نه‌چچان، ره‌ق بوون).

dry up, (id.). stop talking, be quiet (esp. when one is emitting a death-rattle, be silent, keep one's mouth shut (esp. when one is agonizing).

^۱ **دان سپی بوونه وه** (ئ.د.)

dan spî bünewe

ترس له‌که‌سێ شکان، ترسی که‌سێ له‌دل‌دانه‌مان، سام لاچوون، سام له‌یه‌ک شکان، قسه‌له‌یه‌ک نه‌خواردنه‌وه.

become bold with sb., (id.). make bold with sb., venture upon, have the audacity to do sth in front of s.o.

^۲ **دان سپی بوونه وه** (ئ.د.)

dan spî bünewe

بی شه‌رم بوون، شه‌رم وشکو لانه‌مان (له‌پرووی گه‌وره‌دا)، بی چاوو پروبوون، پر پروبوون، سیوا له‌یه‌ک هاتنه‌وه، شه‌رم له‌یه‌ک نه‌کردن، دیان چه‌رمک بوون، دیان چه‌رمگه‌و بوون.

be shameless, (id.). be (depraved, vicious, unprincipled, graceless, incorrigible).

acknowledge (as a fault), say the truth, mani fest, make a clean breast, open one's heart, concede, fess up.

^۲ **دان پییا (پیدا) نان** (کتب.)

dan piya(pêda) nan

به‌راست زانیین، سه‌لماندن. aver, (vt.). state the proofs of a fact, assert, asseverate.

^۳ **دان پییا (پیدا) نان** (کتب.)

dan piya(pêda) nan

نرخ بو‌دانان، نرخاندن. value, (vt.). esteem, or, fix the price, put a rate.

^۴ **دان پییا (پیدا) نان** (ئ.د.)

dan piya(pêda) nan

به‌شت زانیین. prize highly, (id.). esteem, honour.

دان تیرکردن (ئ.د.) *dantîjkirdin*

ته‌ماع کردن (له‌شتی).

sharpen one's teeth, (id.). hold out hopes of sth.

دان جیرکردن *dan cîr kirdin*

(ئ.د.)

دان به‌گری (نیشان دان، جیر کردنه‌وه، جیرکردن، پیچ کردنه‌وه).

bare the fangs, (id.). snarl at, show the teeth, show one's teeth, i.e. use one's

تیزیووه کردن.
treat with scorn, (id.). treat
sb. with derision.

دانه پالځو (د. ئ.) *danepalxo*
خو تاوانبارکردن، شانی خو ئارداویی
کردن.

accuse oneself of, (id.). say
that a person himself is
guilty of, act against one's
own better judgement.

دانه پیش خو (د. ئ.) *danepêşxo*
خستنه ریئ، پیشان دان، ریئ نیشان دان.
show the right way, (id.).

show the direction of, direct
s.o. to a particular way.

دانه پیش خو (د. ئ.) *danepêşxo*
به رخودان، داپیچاندن، ره پیچه که دان.
drive sth. forward, (id.).

push forward, shove
forward, dash forward.

دانه ته مه لی (د. ئ.) *dane temelî*
سستی کردن.

incline to be lazy, (id.). tend
to act slowly.

دانه ریچه پی که وتن (د. ئ.)
danerîçe pê kewtin

زور لاوازیوون، په که که وتن.
be too weak, (id.). grow

weak and thin, be
emaciated.

دانه ریچه پی که وتن (د. ئ.)
danerîçe pê kewtin

به ره و مردن رویشتن، گه یشتنه گیانه لاو.

دان لی تیژکردن (د. ئ.)

dan lê tij kirdin

مرخ لی خوش کردن، نیازی خواردن
شتی هه بوون.

sharpen one's teeth of,
(id.). set one's teeth
of, covet anything.

دان لی تیژکردن (د. ئ.)

dan lê tij kirdin

چاوتی بریین و به ته مابوونی شتی، نیازی
داگیرکردن و دهست به سه رداگرتنی شتی
هه بوون، دیان لی تیژ کردن، ته ماح لی
کردن، ملاحس بو گرتن.

sharpen one's covetous
teeth, (id.). have views
upon sth and intend to have
(it), covet sth too much,
desire sth. and wish to
obtain it, crave after hope
for eagerly, be avid for.

دان لی تیژکردن (د. ئ.)

dan lê tij kirdin

خو بو توله لی سندن ئاماده کردن.
watch an opportunity for
revenge, (id.). prepare for
revenge.

دانوو کولان له گه ل (د. ئ.)

danükulan legel

له گه ل که سیکدا هه ل کردن.
agree with, (id.). see eye to
eye with.

دانه به رکلیکان *dane berkilkan*

(د. ئ.)

شووکردن، مئردکردن.
bestow one's hand upon, (id).
marry, join in marriage, take
for husband.

داو له داو ئالان dawle daw alan
(ئ.د.)

به دهست که سیکه وه (تووش بوون،
گرفتاریوون)، تووش/ به تووشی
که سیکه وه بوون، پیوه گیرۆده بوون و
له کۆل نه بوونه وه.

be entangled with sb., (id).
be involved with sb. in such
a way that one cannot
easily free oneself, be
trapped with, be ensnared
with s.o. by the use of
troubles.

داو له داوی که سی نه بوونه وه (فر.)
daw le dawî kesê nebünewe

به رۆک به رنه دان، دهست له یه خه ی که سی
نه بوونه وه، لی پزگارنه بوون، واز لی
نه هینان.

stand adhere to., (phr.).
lit. never cease from sb.
never get away from, stand
adhere to, could not get rid
of, cleave to.

داو نانه وه (ئ.د.) **daw nanewe**
داو بۆ (دانان، هه لختن).

lay a trap for, (id.). lay
snares for, play s.o's
downfall.

داو نانه وه (کتب.) **daw nanewe**

have one foot in the grave,
(id.). be near to death, be
dying.

داو بوئانه وه **daw bonanewe**
(ئ.د.)

پیلان بۆ ریکخستن، ته له (بۆ دانان،
بۆ که سی نانه وه)، هه ولی تووش کردنی
که سی دان.

play a dirty trick upon,
(id.). play sb. false,
arrange and carry out an
artifice, devise a plan
against s.o., arrange a
conspiracy, harm by artful
machinations.

داو بوئانه وه **daw bonanewe**
(ئ.د.)

پهت بۆ هه لختن، چال بۆ هه لکه ندن،
داو بۆ هه لختن، پیلان بۆ که سی گیران،
یان ریک خستن.

set trap for, (id.). set trap
to, trap into, entrap into,
conspire against, plot s.o's
downfall, seek to double-
cross.

داو دامه زران **daw damezran**
(ئ.د.)

له سه رکار جیگیربوون.
stay at an office, (id.).
remain permanent to an
office (or on a work).

داو دامه زران **daw damezran**
{نافرهت} (ئ.د.)

bibble- babble, blatter,
brabble, cackle, chin-chin.

دزه خورجینی کردن (ئ.د.)

dize xurcêyi kirdin

به پنهانی به نیش هه لسان، به دزییه وه کارکردن، کاروبارکردن به دزییه وه و پنهان کردنی له م وله و.

do sth. stealthily, (vi.).

work underhandedly, act
secretly, operate (by
stealth, stealthily).

دزه خورجینی لی کردن (ئ.د.)

dize xurcêni lê kirdin

قسه له یه کئی شاربدنه وه .

hide talk from, (id.). conceal
conversation from.

دل ناو خواردنه وه (ئ.د.)

dil awxwardinewe

دل هه داریوون (به هوئی بیستنی ختیه جی بوونی نیش یان کاریکی مه به ست)، دل ناویشین کران.

obtain satisfaction, (id.).

be mollified, have one's
mind at ease, be composed.

دل به دلی که سیکه وه نان (ئ.د.)

dil be dilî kesêkewenan

دل به دله وه نان، له گه لدا (ریکه وتن، گونجان).

be in keeping with, (id.).

keep up with, maintain
contact with, have the same
opinion as.

دل به یه که وه نووسان (ئ.د.)

داو (چقاندن، داخستن، دانان، نیانه وه، هه لختن).

set trap, (vt.). set (snare,
gin, noose, net, decoy).

داوین کردن به لادا (ئ.د.)

dawên kirdin be lada

داوین (هه ل کردن، هه ل مالین)، خو بۆ کاروبار ناماده کردن، چمک به لادا کردن، خو گورج وگول کردن (بو نیش کردن).

tuck up skirt, (id.). lift
skirt, begin to do sth., raise
a hand, begin to work
heartily, set cheerfully to
work.

داوین هه لکردن (ئ.د.)

dawên hel kirdin

داوین کردن به لادا.

tuck up skirt, (id.). lap up
loose part of one's garment.

دریژداری کردن (کتب.)

drêj dadirî kirdin

زور (بلیبی کردن، له سه رقه سه پویشتن،

ویژیی کردن)، چه سه سروییی کردن،

سازنده بیی کردن، ویره ویی کردن،

دریژه به گفت وگودان، دریژه دان

به ناخاوتن، له سه ر ناخاوتن پویشتن،

چه نه بازیی کردن.

talk volubly, (id.). engage in
a long discussion, keep
discussion going, talk sb's
head off, speak at great
length, chatter, prattle,

به زه بیپیا (پیدا) هاتنه وه ، به زه
پیدا هاتنه وه ، به زه بی هاتنه وه
به که سیکدا .

have pity for, (id.). feel
sorrow for, show pity for,
commiserate, have
compassion for.

دل پیکان (د.) *dil pêkan*

۱ - دل (نهنگاوتن ، ههنگیوتن) له دل دان ،
له ناوچه رکه دان .

hit the pericardium, (id.).
achieve ath. in the most
effective way, hit out or at,
make a vigorous attack
against sb. or sth, hit the
bull's eye.

۲ - له ناوه راستی نیشانه دان .

hit the small innermost
circle of a shooting target.

۳ - پیوه گرفتاریوون ، زورخوش ویستن ،
حهز لی کردن .

infatuate s.o., enamour sb.,
fill with ardent passion.

دل توانده وه (د.) *diltwandinewe*

۱ - خهفته پی دان .

wound the feelings of, (id.).
aggrieve, cause sorrow to.

۲ - ههست بریندار کردن .

inflict on or upon.

دل توانه وه (د.) *diltwanewe*

چوونه دله وه ، به هه موو دلایکه وه که سی
خوش ویستن .

dilbeyekewe nisan

به یهک قایل بوون ، ریک که وتن ،
سه ره سه ری به که وه نان .

be in accordance, (id.). be
(in line with,
in conformity), fall in line
with.

دل پرله خوین (د.) *dilpirxwên*

خوین له دل تکان ، خهفته تی زور

له دلداهه بوون ، دل خوین ، خه مگین .

coming to grief, (id.). having
a bad disappointment,
meeting much sorrow,
sorrowful, grieved.

دل پیس کردن (د.) *dil pîs kirdin*

(د.)

بیروهه زری خراب لی کردن ، لی (به دگومان
بوون ، دوودل بوون .

have doubts, (id.). have
suspicions about, be
(doubtful of, in suspense,
undetermined, in a state of
uncertainty), become
double-hearted of, dubitate,
entertain doubts, not know
what to think.

دل پی دان (د.) *dil pêdan*

ئهوین بوهه بوون ، هه زلی کردن ، خوش
ویستن .

be in love with, (id.). have
affection for, regard with
affection, love.

دل پی سووتان (د.) *dil pê sûtan*

stomach.

دَلّ دهرهاتن (ئ.ئ.) *dilderhatin*

زۆر پشانه‌وه‌و په‌ك كه‌وتن و
خوارده‌مه‌نى هه‌تانه‌وه له‌ده‌م را، ده‌م
پايين.

vomit very much, (id.).

bring back from the
stomach through the mouth,
puke, spew.

دَلّ پاگرتن (ئ.ئ.) *dilragirtin*

به‌خوشى له‌گه‌ل رابواردن، توورپه‌نه‌کردن،
دلگير نه‌کردن، دَلّ نه‌شكاندن.

seek to please, (id.).

conciliate, propitiate,
pacify, (lit. enjoy times
with s.o. happily), try not
to (agitate, break the heart
of).

دَلّ پاگير كردن *dilragir kirdin*
(ئ.ئ.)

پاريزگارى دلى كه‌سى كردن
له‌زويروون، چاوديري هه‌ستى كه‌سى
كردن.

respect sb's feelings, (id.).

respect ab.'s wishes,
esteem s.o.'s sentiments,
admire sb.'s sympathy.

دَلّ ريفاندن (ئ.ئ.) *dil rifandin*

دَلّ (فراندن، سه‌ندن).

win other peoples hearts,
(vt.).

excite admiration of,
humour a person.

enamoured of, (vi.). be
passionately fond of, love
s.o. will all of one's heart.

دَلّ توانه‌وه (ئ.ئ.) *diltwanewe*

زه‌ردو لاوازيوون له‌غه‌مناكى و دَلّ
ته‌نگيدا.

pine away with grief and
sorrow, (id.). waste away
with grief and sorrow.

دَلّ دان (ئ.ئ.) *dildan*

دلدارى له‌گه‌ل كردن، چه‌زلى كردن.

surrender one's heart to
love, (id.).

fall in love with, make love
with.

دَلّ دهرچوون (ئ.ئ.) *dilderçün*

دَلّ دهرهاتن، نارعه‌ت بوون.

feel very distressed, (id.).

be conscious of being
uncomfortable, feel
inconvenient.

دَلّ دهرهاتن (ئ.ئ.) *dil derehatin*

زۆرييري كه‌سى كردن، سوژ بو كه‌سى
جوولان.

be eager to see s.o., (id.).

remember with affection,
revive in the mind with
passion.

دَلّ دهرهاتن (ئ.ئ.) *dilderhatin*

هه‌يلنج دان و خه‌ريكى پشانه‌وه‌بوون.

retch, (vi.). try to vomit but
without bringing up
anything from the

feel overcome, (id.). feel extremely uneasy.

^۱ دڻ که وتنه موله قه (ئ.د.)

dilkwetine moleqe

دلخورد ه ومه ترسی په پداکردن.

be in despair, (id.). be sad and anxious.

^۲ دڻ که وتنه موله قه (ئ.د.)

dilkwetine moleqe

۱- هه ست به نازاریکی زور کردن.

writhe with (death)

pain,(id.).

suffer great pain.

۲- گینگل دان.

twist and turn (in physical distress).

دڻ گورین (ئ.د.) *dilgorin*

۱- یاریکی دیکه گرتن.

change horses in the middle of a stream, (id.). choose a new lover.

۲- بیروراگورین، لی په شیمان بوونه وه، یاریکی تر گرتن،

پاشگه زیوونه وه (له دوقی جارن).

change one's mind, make a change in one's opinion or statement, repent of.

دڻ گه رد گرتن *dilgerd girtin*

(ئ.د.)

قسه ی که سې له دل گرتن، به ناخاوتنی

خه لک زیزوون، زویروون له (کار،

کرده وه یان په فتاری که سې).

دڻ په ش بوون (ئ.د.) *dilrešbün*

دڻ (په ق بوون له ناستی که سې، لی

پریوون، لی په نجان)، لی دلگیربوون.

be hard-hearted towards

s.o., (id.). be (stone hearted,

cruel, angry at, offended

with).

دڻ شه ق بردن *dil šeq birdin*

(ئ.د.)

نارام (له بهریران، لی بران)، نارپه حهت بوون.

be driven to extremities,

(id.).

have an overwhelming

(grief, anger, be in a sad

condition.

دڻ فینک بوونه وه (ئ.د.)

dilfënik bünewe

ته سه لاهاتن.

have one's heart cooled,

(id.). find comfort in.

دڻ که ف کردن *dilkef kirdin*

(ئ.د.)

پق هه ستان وخوپی نه گیران، بی تاقهت

وبی نارام بوون (له کردار یان په فتاری

که سې).

become cross, (id.). be

exasperated and uneasy,

become cross and restless

(of s.o. or sb.'s behaviour).

^۲ دڻ که ف کردن (ئ.د.) *dilkef kirdin*

نارپه حهت بوون.

dil lemišt da bün

چاوه چاوی قه ومانی پروداویک بوون،
له وه ترسان که شتی روویدات، پیشبینی
پروودانی بقیه کردن.

perceive an evil omen in,
(id.). expect an evil
portent, be pessimistic,
foretell calamity from.

dil le rešbün دل لئ رهش بوون

(ئ.د.)
دل (له ناستی که سیکدا ره ق بوون، لئ
ره نجان)، له که سق دلگیربوون.

be offended with, (id.). be
(angry at, foaming at the
mouth, in a fixed and
intensive manner, with
excessive resentment).

dil le sendin دل لئ سه نندن (ئ.د)

ه زوناره زوی که سق پاکیشان،
خوشه ویستی که سق وه دست هینان،
دل بق خق (بردن، هینان).

capture the heart of, (id.).
win the love of, win over
to, persuade sb. to one's
side or to love that one, win
the heart of sb., endear
oneself to sb., engage sb.'s
affection.

dil le nan دل لئ نان (ئ.د)

به خت کردن، وازله ناره زوو و سوودی خق
هینان له پیناوی شتی یان که سیکدا.

be made unpleasant, (id.).
be troubled (of sb.'s talk),
have one's pleasure
disturbed (because of s.o.'s
act or behaviour).

دل له خوبوونه وه (ئ.د.)

dil le xobünewe

به زه بی به خق دا هاتنه وه.
feel sympathy for one's
self, (id.). have pity for
one's self.

دل له دل نه دان (ئ.د.)

dil le dil nedan

دلنیا بوون.
relax confidently, (id.). feel
at one's ease.

دل له دل نه دان (ئ.د.)

dil le dil nedan

دلخورد نه بوون، هه مووشت به دلی که سق
بوون، که یشتنه مرامی خق.

be at ease, (id.). be in the
best of spirits, have not any
problem, reach one's
aspired goal.

دل له سه ره پی ده ست بوون (ئ.د.)

dil le ser desbün

خق به خت کردن له پیناوی نامانجیکدا،
له پیناوی مه به سیکدا ناماده ی مردن
بوون.

give up life for, (id.).
sacrifice one's soul for an
aim, offer up for.

دل له مشتدا بوون (ئ.د.)

چاو هه زاره کردن، خه ولئ
نه که وتن (به هوی ترس،
خه فته، نارپه هه تی دهروونی).
find no sleep (at night),
(id.).

pass the night awake, spend
the night (with fear sorrow,
worry or psychological
restlessness), stay up at
night.

^۲ دڭ هه زاره کردن (ئ. د.)
dil hezare kirdin

مه ترسیه هه بوون.
be filled with fear and
trembling, (id.). have great
fear or worry.

^۱ دڭ هه لکه نران (ئ. د.)
dil helknran

دڭ لئ هه لکه نران
get tired of, (id.). be
repelled to.

^۱ دڭ هه نگرتن (ئ. د.)
dil helgirtin

قایل بوون، پازیی بوون.
agree to sth., (id.). fall in
with arrangement,
accept.

^۲ دڭ هه نگرتن (ئ. د.)
dil helgirtin

پشوو (خوارنه وه، هه بوون)، خوگرتن.
put up with, (vi.). bear up,
endure, have patience in or
of.

^۱ دڭ هه ل نه گرتن (ئ. د.)
dil hel ne girtin

give up everything for, (id.).
sacrifice that which is
precious, give up one's
wishes and benefits for sth.
or sb's sake.

دڭ لئ هه لکه نران (ئ. د.)
dil le helkendran

له بهر یان له پیش چاوکه وتن، دڭ لئ
(بیزران، هه ل که نران).
get tired of, (id.). be
repellent to, make a stand
against.

^۱ دڭ نه بردن (ئ. د.)
dil ne birdin

ئیشتیا لئ نه بوون، بیئ ئیشتیا بوون، هه ز
لئ نه کردن (له خواردن).
have no appetite, (id.).

unlike food, have no.
(longing, craving).

دڭوپه تیدا کردن (ئ. د.)
dilope tēda kirdin

خو له ناخاوتنی خه لکدا هه لقوتان،
قسه له ناوقسه دا کردن.

thrust one's self, (id.). enter
where one is not welcome,
force one's self, intrude.

دڭ هاتنه وه جیی خو (ئ. د.)
dil hatinewe cēy xo

زیزی یان زویری له دلدا نه مان به رامبه.
have one's heart good, (id.).
be relieved....

^۱ دڭ هه زاره کردن (ئ. د.)
dile hezare kirdin

ٲاكام هاتن، گيان به دهسته وه دان، مردن،
مهركه ٲو هاتن، به لاداهاتن، گيان سپاردن،
له ناوچوون، فه رمانى خودا به حج هينان.
leave the world, (id.).

expire, demise, decease, be
numbered with the dead, be
heard of no more fade out,
pay the dept of nature, give
up the ghost.

دوژمنايه تى له نٲواندا نه مان (ئ.د.)

*dujminayetî le
nêwandaneman*

ته بابوون، ٲٲك كه وتنه وه، نٲوان خوځ
بوون.

come to terms with, (id.).
reach an agreement, tally
with, reach a modus vivendi
with.

^١ دووره په ريز وه ستان (ئ.د.)

dûre perêz westan

خوٲاريزى كردن، تٲكه لى له گهل كه سانى
ديكه نه كردن.

be beyond reach of (danger,
a person), (id.). keep one's
own company, not mix
with others in a social way.

^٢ دووره په ريز وه ستان (ئ.د.)

dûre perêz westan

تاربردن، خوٲ دوور لى راگرتن، لى دوور
كه وتنه وه، خوٲ لى پاراستن، تسوخن
نه كه وتن.

hold apart, (id.). hold
(off, back), go far away

ٲى نه خواردن، تٲٲبوون، چٲى دى
خواردنه مهنى ٲى نه خواردن.

can eat no more, (id.). be
satisfied

in one's appetite, satisfy
one's appetite with sth,
become fed up.

دل هه ل نه گرتن (ئ.د.)

dilê hel negirtin

نه چوونه ژٲٲٲار.

feel unable to agree, (id.)
not to bear up under.

دل هه ل نه گرتن *dilê hel negirtin*

^٢ (ئ.د.)

به رگه نه گرتن، ٲى (وزه، هٲز) بوون.

lack the strength for, (id.).
become enervated, be worn
out, be weak.

دل هينان (ئ.د.) *dilê hênan*

به بهزه ٲى بوون، دل هه لگرتن.

have pity for, (id.). have
compassion, feel sympathy
for.

دل هينان (ئ.د.) *dilê hênan*

نه جوولان وٲٲخوځ بوون

(له هه لوٲستٲكدا).

not to bend one's little
finger, (id.). remain
immobile and have pleasure
in (a situation).

دنٲاباه جى هٲشتن (ئ.د.)

dinya becê hêştin

I implore you!, (rhet.s.). I beg you.

۱ ده خپله! (ئسب.) *dexile*

نه چي وابكهي!، هه ي نه كه ي! .
woe!, (interj.). please, don't do that.

دهردى دلى خوړشتن (ئ.د.)

derdî dili xo riştin

خه م و خه فه تي خو بۆ كه سى هه ل
رشتن.

unburden oneself, (id.).
reveal one's anxieties to.

دهروو لى كردنه وه (ئ.د.)

derü lê kirdinewe

دهره تان بۆ دوزينه وه.

provide a way out of a
difficulty for, (id.). find a
remedy for.

دهروون هاتنه جوش (ئ.د.)

derün hatine coş

۱- دهروون ههستان، سۆز جوولان.

have one's passions
excited, (id.). have one's
emotion stirred up, have
one's devotion kindled.

۲- بهزه بى بزوان.

have compassion.

۳- پياوهرتى جوولان.

have manliness move.

دهس {دهست} بزاوتن (كتب.)

des(dest)bizawtn

دهز بزاوتن، نازاردان، دهست كردنه وه.
harm, (vt.). hurt, injure,

from, be a great way off,
keep (one's self from
indulgence, out of the way
of), aloof from, out of the
way of), flinch, be out of
the range.

دوو ي هه وه سى خوځه وتن (ئ.د.)

düy hewsî xo kewtin

به ناره زووى خوځه فتار كردن، كه وتنه دووى
ناره زووى خوځ.

follow one's own
inclination, (id.). go one's
own (method, way).

۱ دهبا (ف.) *deba*

قه يناكا، قه يناكه، قه ي چده كا.

never mind, (phr.). don't
(trouble
about it, worry about it.),
forget it, skip it.

۲ دهبا (ف.) *deba*

دهبووايه.

it must be, (phr.). might
have to.

۲ دهبا (ئسب.) *deba!*

بريا، خوځرگه، كاشكى.

would that!, (interj.).

I wish, o!, that I would, I
could!, (expressing desire).

ده خيلت به! (رس.) *dexilt bim!*

تكات لى ده كه م.

little money and spend it as fast as it comes in, living without saving for the future, having just enough.

دهس {دهست} به زاخا {زاخدا} کردن (ئ.د.)

des(dest) be zaxa(zaxda) kirdin

دهست به (زاخاوا، زاخاودا، زاخدا) کردن، دهست برپین، تهره دان، فریودان وزیان لی دان، هه لئه له تان وزیان پی گه یاندن، هه لئه له تاندن، دهسخه پو کردن، هه لفریو دان، خسته داوه وه، که سسی ئالووده ی گاشه یه ک کردن که نه توانی لیبی بزگار بی.

pull wool over one's eyes, (id.). play a trick upon, make a fool of, beguile, overreach, outwit, hoodwink, circumvent, lit. to dip some one's hand in allum, i.e. to put him in a fix from which he can not free himself, involve him in a difficulty.

دهس {دهست} به ستین (ئ.د.)

des(dest) bestin

دهست گرتن، گیر کردن، ماته ل کردن، له کار کردن یان خستن، بوونه هوی له کار که وتن (که سسی).

pinion some one, (id.). bind the arms of any one, disable by some binding let lie

mar, vitiate (with hand).

دهس {دهست} بزواتن (ئ.د.)

des(dest) bizawtin

دهزبواتن، توند کار کردن.

put one's best foot forward, (id.).

make haste or hurry

in(work), make a start

on, start actively to do sth.

دهس {دهست} بو بردن (ئ.د.)

des(dest) bo birdin

بووز پیوه کردن، دهز بو قنگیی که سسی بردن.

lay hands on s.o's buttock, (id.). make game or sport of.

دهس {دهست} بو بردن (ئ.د.)

des(dest) bo birdin

دهست بو (دریژ کردن، هینان).

extend the hand to, (id.).

stretch one's hand to, reach

one's hand to.

دهس {دهست} بو دم (ف.د.)

des(dest) bo dem

دهست ودهف، ژینی نه مر نه ژیی،

نه مر بی ونه ژیی، بی نه شته با بو دوا پوژ، دهست ل دهف.

from hand to mouth, (phr.).

without providing for

future, living from hand to

mouth, having a bad sort of

life, leading an uneasy life,

being indigent, living on

prudently (because of being parsimonious or poverty stricken), manage frugally.

دهس {دهست} پیوهنان (ئ.د.)
des(dest) pêwenan

دهریاز کردن، پال پیوهنان یان
دهرپه راندن (که سئ به بی خوا بیشتی
خوی).

enable to escape, (id.).
break free from, release
involuntarily.

دهست تی خستن *desttêxistin*
(ئ.د.)

خوتی هه لقورتان.
intervene in, (id.). interfere.

دهست تیوه دان *dest têwedan*
(کتب.)

خوتی هه لقورتان.
meddle with, (vt.). interfere
in.

دهست تیوه دان *dest têwe dan*
(کتب.)

دهست بی کردن.
begin to do sth, (vt.).
start doing sth.

دهست تی وهران *dest têwerdan*
(ئ.د.)

خو (سه رگه رمی کارئ کردن،
له ئیشیکه وه گلان)، خه ریکبوون له گه ل
کارئک.

become busy with, (id.).
busy oneself with, occupy

over, stave off, prevent sb.
from doing his work.. etc.,
cause s.o. to stay behind.

دهس {دهست} به یه خه بوون (ئ.د.)
des(dest) be yexebiün

به شه رهاتن، به گژیه کتر اچوون، چوون
به گژیه کتر دا، دهست به یه خه بوون،
دهسته و یه خه بوون.

come to close quarters,
(id.).

engage in a struggle with,
come to blows, engage in
fisticuffs, come to grips
with, get hold of in close
fighting.

دهس {دهست} پیاهینان (ئ.د.)
des(dest) piya henna

پاماشتن، سوود لی وهرگرتن (له مالی
خه لک).

take benevolent interest in,
(id.).

derive a profit from, make
use of others properties.

دهس {دهست} پیوه له رزین (ئ.د.)
des(dest) pêwelerzîn

دل نه هاتن وچرووکی کردن
له به کارهینانی شتی (له به ر چرووکی یان
که مدهستی).

use sth. more economically,
(id.).

economize
exaggeratedly , use sth.

come to grips with, (id.).
fight with one another,
come to blows with.

دهست که وخته پوو (ئ.ئ.)

destkewtine ri

۱- دهغه لیبی که سێ ئاشکرابوون، فیل
وته له که یه که دهرکه وتن، ناوێران.
have one's distinctive
character manifested
clearly, (id.).

have one's trickery
divulged, have sb's tricks
spread abroad, get a bad
reputation.

۲- دزی لێ دهرکه وتن (ئه و دزی به ی
کردویه تی).

his thievishness turned out
to be true, it became clear
that he is addicted to the
thieving or stealing.

۳- درۆ لێ دهرکه وتن (له و ئاخاوتنه ی
کردویه تی).

have one's lies disclosed
(out of his talks).

دهستکیشانه وه *destkêšanewe*
(ئ.ئ.)

دهس کیشانه وه، دهست له ئیش یان کار
هه لگرتن، واز له ئیش هینان.

withdraw one's hand from,
(id.). leave off, desist from,
abandon, give up.

دهست گرتنه وه { له خواردن } (ئ.ئ.)
destgirtinewe (le xwardin)

oneself, get busy with a
career.

دهست خستن (ئ.ئ.) *dest xistin*

به گیرهینان، وه گیرهینان.

bring into one's grasp, (id.).

bring in, bring into focus.

دهست خستنه ناو ئیشوکاری خه لکی

دیکه وه (ئ.ئ.)

*dest xistine naw îş w karî
xelkî dikewe*

خو (هه لقورتانه ئیشی خه لکی دیکه،
تی هه لقوتان).

have one's nose in other
people's business, (id.).

show impolite curiosity in
other people's affair, force
oneself upon others
without

being asked or welcomed.

دهست خستنه ژیرسه ر (ئ.ئ.)

dest xistine jêr ser

دهسه و ژیرسه رنان، ئومیدپران،
هیوانه مان.

have no more hope, (id.).

lose heart, feel discouraged
because of failure, give up
hope.

دهست دانه به خه ی به کتر (ئ.ئ.)

dest dane yexey yektir

به گز به کداچوون، دهسته و به خه ی
به کتربوون.

لئ دان، دهس لئ وه شانندن ، دهست لئ
 كرده وه ، به لاماردان ولي دان.
 inflict a blow upon, (id.).
 beat (all
 hollow, hollow, very badly,
 up), give a hard beating to,
 hit hard and much.

^۲ دهست لئ وه شانندن (ئ.د.)
dest lê weşandin

دهس لئ وه شانندن، به چالاكى شت بردن،
 شان پيا (پيدا) كردن.
 wrest away, (id.). make off
 with, snatch, wrench away.

^۳ دهست لئ وه شانندن (ئ.د.)
dest lê weşandin

دهس لئ وه شانندن، شيت كردن (مروءف
 به دهستی جنۆكه).
 drive mad, (id.). cause to
 become insane, madden (a
 person by a genius or evil
 spirit).

^۱ دهست لئ هه لگرتن (ئ.د.)
dest lê helgirtin

دهس لئ هه لگرتن، وازلئ هينان، لئ
 كشانه وه، پشت تئ كردن، لئ په شيمان
 بوونه وه، دهستی خو ژئ كرن.
 take leave of, (id.). abandon,
 revoke, repeal,
 countermand, quit, acquit,
 remit, fall back from,
 withdraw from, go away
 from, become separated
 from.

دهس له خواردن كيشانه وه (دواى
 تيرخواردن).
 satisfy one's appetite, (id.).
 eat one's fill of sth.

(and withdraw).
دهست له گه ل تيكه ل كردن {نافره ت}
 (ئ.د.)

dest lege l tikel kirdin (afret)
 له ژيره وه له گه ل ئافره تيكدا جووت
 بوون (به حرامى)، دهست تيكه ل كردن
 له گه ل.

have an (illegal) affair
 with (woman), (id.).
 commit adultery with,
 fornicate.

دهست له ناو دهستی به كتر كردن
 (ئ.د.)

*dest lenaw destî yektir
 kirdin*

پيك هاتن، ريك كه وتن، هه قالبه ندى
 بوون، هه فذلئ بوون، يه ك گرتن.
 make an agreement, (id.).
 accord, harmonize, be in
 unison, become of one
 mind, come to the same
 agreement.

دهست لئ گير كردن (ئ.د.)
dest lê gir kirdin

دهست پيداگه يشتن، وه دهست هينان.
 get a grip on, (id.). gain
 access to, reach and take.

^۱ دهست لئ وه شانندن (ئ.د.)
dest lê weşandin

۱- دهس نانسه بین، دهسه لات
به سهردابوون.

shove down one's
throat, (id.).

ram down one's throat,
have power over s.o.

۲- زور له كهسئ كردن، ههستن به كاريك
(كهئه و كهسه به دلئ نه بئ يان
نه يو يستئ).

force one to do *or* agrees to
sth not wanted or liked.

دهست نانه قورگ *dest nane qurg*
(ئ.ئ.)

به سهردا چه سپاندن، لئ گير كردن.
stuff down sb's throat,
(id.).

compel an unwilling
listener to accept sth., hem
in by.

دهست هه لگرتن (ئ.ئ.)

destew helgirtin

۱- وازهينان (له كار).
close down, (id.). shut
down, i.e. stop all working
(as in a factory).

۲- پشودان.
rest on one's oars.

دهستی يارمه تي بو دريز كردن (ئ.ئ.)
destî yarmetî bo drêj kirdin

باربوو بو كردن، يارمه تي فرياخستن،
چوونه ژير بال.

دهست لئ هه لگرتن (ئ.ئ.)
dest lê helgirtin

دهس (لئ هه لگرتن، لئ كشانه وه)،
لئ (ته كيينه وه، جيا بوونه وه، دوور
كه وتنه وه، جوئ بوونه وه)، به جئ
هيشتن.

lie apart from, (id.). pass
over, cease to adhere to,
depart from, forsake,
proceed away from.

دهست لئ هه لگرتن (كتب.)
dest lê helgirtin

دهس (لئ بهردان، لئ هه لگرتن)، ته لاق
دان، ليك جيا بوونه وه (ژن وميرد).
divorce, (vt.). dissolve the
marriage of, put out of
wedlock, put away,
unmarry.

دهست لئ هه لگرتن (ئ.ئ.)
dest lê helgirtin

دهس لئ هه لگرتن.
release, (vt.). let go, set free.
دهست لئ هه لگرتن (ئ.ئ.)

dest lê helgirtin

واز له ئيش هينان (بو مه بهستي
پشودان)، ئيستراحت كردن.
break off, (id.). pause in
one's
work, take a break.

دهست نانه بين (ئ.ئ.)
dest nanebîn

۲- بوون به هاوړتی په کتر، ژیان بردنه سر
به په که وه (چون هاوړتی).
entertain موو به به یندانه چون.
friendly relations with a.o.,
live like friends, be hand
and glove or rely upon one
another.

دهس له سه ردانان (ئ.د.)
des Leser danan

دهست له سه ر دانان.
lay hold of, (id.). hold of,
take hold of.

دهس له مل دان (ئ.د.)
des le mildan

دهست له مل دان، موبال به نه ستو کردن،
به راست زانیین (وتنه یان کرده وه ی
که سی) ، شایه تی بودان، له نه ستودان.
testify to, (id.) minister to,
confirm a.o. or a th., bear
witness in favour of sb,
corroborate.

دهس لی ساردیوونه وه (ئ.د.)
des lê sardbünewe

۱- لی نائومید بوون، نومید لی بران.
lose heart, (id.). lose hope
(of success), give up all
expectation.

۲- تابوشتی کاری مه به ست نه مان، له بهر
تیداشکان.

feel discouraged, (because
of failure).

دهس لی شتن (ئ.د.)
des lê šitin

۱- نومید لی بریین.

stretch helping hand to,
(rhets.). gather donations
for, send aids to, give
helping hand to, (aid, help,
foster).

دهس خستن (ئ.د.)
des xistin
دهست خستن، به گیره یان، وه گیره یان.
hem in by, (id.). fence in,
hedge in, restrict the
movement of.

دهس دانه چه ک (ئ.د.)
des daneček

دهست دانه چه ک، رابوون، راپه بریین،
شورش به ریا کردن.
take up arms, (id.). go to
war, resist lawful authority,
rebel.

دهس دانه لایه نی پی عاری (ئ.د.)
desdane layeni bê 'aari

پی لی هه لبریین، دانه بی عاری، شوول
لی هه لکیشان.

act reclessly, (id.). get free
rein, act up, behave in an
annoying way, act rudely or
impolitely.

دهس له نه ستو کردن
des le esto kirdin

(کتن، کتپ، ئ.د.)
۱- دهست کرده مل، دهست له مل
کردن.

embrace s.o., (vi., vt.).
hug s.o., embosom.

۱- پۆزشکاندن، که یف و خوشی بۆ
نه هیشتن، لهزه ووق دان، تهریق کردنه وه،
له که یف و خوشیدان، له لووت دان، لووت
هینانه به رخۆ و له گه نه جفه کردن،
به گژداچوون، له ده ماخ دان، لئ تووپه
بوون.

spoil the satisfaction
of, (id.).
snub, coldshoulder,
mortify, take down, make
or teach one to keep his
distance, look coldly upon,
turn a cold shoulder on *or*
upon.

۲- به درۆ خستنه وه، درۆزنی که سی
وه ده رخستن.
belie s.o., declare one to be
a liar.

ده مار بزوتن *demar bizütin*
(ئ.ئ.)

په گی ئازایی بزوتن، ده ست دانه کار
به چاپووکى، ده مار جوولان (بۆ
فه رمان).

begin to be moved by some
particular feeling, (id.).
shoot the works, spare no
effort, move heaven and
earth, try every way to
achieve an affair.

ده مارد هرهاتن *demarderhatin*
(ئ.ئ.)

تیداچوون، له ناوچوون.

wash one's hands of, (id.).
give up hope for.

۲- ئیتر چاوه پئ نه کردن، هیوای
گه رانه وه پئنه مان.

wait no more for, lose hope
of coming back once again.

۳- لئ کشانه وه، چیی دیی لئ
به رپرسیار نه بوون.

withdraw from, refuse to be
responsible for.

ده س لئ وه شان *des lêwešan*
(ئ.ئ.)

دوژمنکارانه زیان یان ئازار پئ گه یاندن.
do harm to s.o., (id.).

cause damage to or hurt s.o.
in an adversary way.

آ ده س لئ وه شان (ئ.ئ.)

deslêwešan
شیت بوون (گوایا به هۆی ده ست لئ
وه شانى جنۆکه وه).

become mad (a person by a
genius). be driven mad, (id.).

ده که م وده کړینم! (شر.)

dekem w dekrênim!

ئه که م وئه کۆشم، هه ول و ته قه لئه ده م.

I do it as well as I should,
(ter.).

I do justice to, I do my
best,

i.e. put one's best foot
forward.

ده ماخ شکاندن *demax šikandin*
(ئ.ئ.)

۱- دهم بوون به تاقی چرا، دهم
بوونه تاقی چرا، چه په سان، سه رسام
بوون، واق و پیمان.
be left gaping, (id.). wonder,
stare
with open mouth, be
(amazed, dumfounded,
dazed).

۲- قسه یو نه کران له شه رماندا.
be diffident.

د هم به ریوون { به رامبه رکه سی }
(ئ.ئ.)

*dem berbün (beramber
kesê)*

ده می جنیو کرانه وه (به ره و پرووی
که سی.)

address revilement to sb. in
abundance, (id.). heap
curses upon.

د هم به ریوون (ئ.ئ.)
که وتنه ناخاوتن و زور له سهر پویشتن.

open the conversation, (id.).
open the talk with and
prolong the speech.

د هم به ریوون (ئ.ئ.)

ده ست به خواردن کردن به هه لپه.
eat voraciously, (id.). start
eating with voracity.

د هم به قوته وه گرتن (ئ.ئ.)
dem beqtewe girtin

هیچ (نه خواردن، نه خواردنه وه).

pass away, (id.). cease to
exist, come to nought.

د همارد ره هاتن *demarder hatin*
(ئ.ئ.)

بیزاریوون، ناربه حهت بوون.
grow weary, (id.). become
weary, be fatigued.

د همارد ره هاتن (ئ.ئ.)
demar derhatin

تین پی گه بیین، ته نگاو بوون.
be embarrassed, (id.). be
(discomfitted, entangled).

د همارد ره هینان (ئ.ئ.)
demar derhênan

۱- به سه ردا (زال بوون، سه رکه وتن).
به زاندن.

gain power over, (id.). be
master over, reign, defeat,
subjugate.

۲- کار جیبه جی کردن به چاپوکی.
carry out a work briskly.

د همارد ره هینان (ئ.ئ.)
demar derhênan

۱- له ناو برین.
beat down, (id.). beat the
life out of.

۲- تو له ی خولی کردن وه، تو له لی
سه ندنه وه.

return by giving like for
like, return like for like.

د هم بوونه ته له ی ته قیو (ئ.ئ.)
dem büne teley teqîw

begin to malign, (id.). speak evil of for the purpose of injuring and without regard for the truth.

دهم تی ژه نندن *dem têjendin*
(ئ.ئ.)
زار(تی نان، نانه ناو) {خواردن}.

put one's mouth into, (id.).
place or set one's mouth
into (foods...etc.).

دهم تی ژه نندن *dem têjendin*
(ئ.ئ.)
بهه لپه و برده وامیی سهرکردنه سهرشت
خواردن، خواردن ماشینه وه.
devour, (vt.). eat
ravenously, swallow
eagerly.

دهم تی ژه نندن *dem têjendin*
(ئ.ئ.)
دهم تی نان.

persist in doing sth.
(undesiraable), (id.).
continue to do sth in spite
of opposition.

دهم تی ژه نندن *dem têjendin*
(کتپ.)
سهرکردنه سهر (به کارهتینان و له ناو دانئ)
use up consume, (شت)
uselessly, (vt.).exhaust.

دهم تی ژه نندن *dem têjendin*
(ئ.ئ.)

stay off, (id.). not eat..drink
anything.

دهم به یه کاهاتن (ئ.ئ.)
dem beyekahatin

گیان دهرچوون، دهم به یه کدادان، مردن.
drop off, (id.). draw the last
breath, die, cash in.

دهم به یه کاهاتن (ئ.ئ.)
dem beyekahatin

دهم پیکاهاتن، قسه باش (بق نه هاتن،
نه کردن، دهرنه بریین).

speak at random, (id.).

speak (in a
mixed up way, thoughtless
way), utter with no order,
speak with no purpose.

دهم پان کردنه وه (ئ.ئ.)
dem pankirdinewe

پیکه نین به دهنگی بهرز (به رامبه ر که سی
به ته وسه وه).

show mirth, (id.). scorn
with smile and usually
explusive sound.

دهم تی بهردان *dem tê berdan*
(ئ.ئ.)

که سی هان دان که به گژ به کیکدا بجی.
work up against, (id.). stir
up one to combat against.

دهم تی بهردان *dem tê berdan*
(ئ.ئ.)

دهست کردن به جتیودانی که سی.

dry up, (id.). be (unable to speak, silent), become silent, lapse into silence, pass over sth. in silence, can say nothing (because of fear, illness).

دهم خوش! (نَسب). *dem xoš!*
ثافه‌رین!، (بِقَوِّ ثَاخَاوَتَنَت، بَقَوِّ ثَاوَوْتَه‌بَاشَه‌ی دَرکَانَت.

bravo!, (interj.). Hear!
Hear!, Well done!

دهم سویر کردن *demswêr kirdin*
(نَد.)

۱- ناوَدَه‌م سویر کردن، به‌ده‌مدا کیشان وناوَدَه‌م پِر له‌خوین کردن.

leave a salty taste in one's mouth, (id.). make s.o.'s mouth salty, i.e. (emit blood), strike s.o.'s mouth with the fist so as to cause it bleeding.

۲- گۆشتی برژاو دهرخوارد دان.
prepare and serve grilled meat to sb.

دهم شکانندن (نَد.) *demšikandin*
پۆزَشکَانَدَن، تَه‌مِی کردن، لووت شکانندن، له‌ده‌م دان.

break the spirit, (id.). break up, destroy spirit of, bring down, deflate s.o.'s ego.

دهم شیرین کردن (نَد.)
demšîrîn kirdin

زیاد له‌پِیوِیست (تِی‌گوشیین، پاره‌خه‌رج کردن)، زیادَه خه‌رجی کردن، دَه‌م تِی‌نان.

spend up, (id.). expend money in a carefree and even reckless manner, dissipate, lavish, waste (money).

دهم تیک نالان *dem tîk alan*
(نَد.)

به‌گژیَه‌کدا چوون، که‌وتنه‌شه‌ره‌قسه.

put one's mouth to another's mouth, (id.).

protest to sb. against, argue with s.o.

دهم تیوه‌دان *dem tîwe dan*
(نَد.)

خَو تِی هه‌لقورتانندن (له‌ئیش یان ثَاخَاوَتَنی خه‌لکدا)، لاپرسانه قسه‌لی کردن، له‌خَووه دَه‌م بردن بَقَوِّ ثَاخَاوَتَنی وِدوان له‌بابه‌تیه‌وه.

interfere in, (id.). poke nose into, take an unwelcome interest in the concerns of others, show an undue interest in sth which is not one's concern, meddle in.

دهم چوونه‌کلپه *dem çüne klîle*
(نَد.)

دَه‌م (به‌ستران، نه‌کردنه‌وه)، ثَاخَاوَتِن بَقَوِّ نه‌هَاتَن، دَه‌م هه‌ل نه‌هَاتنه‌وه، دیان کلپه‌ویوون، دَه‌م گۆ نه‌کردن.

ئاخاوتن به (پووکراوه یی، گهرمی).
speak one's mind, (id.). say
openly what you think, talk
enthusiastically.

دەم گرتن (کتب.) *dem girtin*

دەم (ئاخنین، داخستن).
fill to the mouth, (vt.).
stuff, gream.

دەم گۆنە کردن (ئ.ئ.)

dem go nekirdin

قسە یۆنە کران (به هۆی سەرما،
نە خوشی...).

be impaired in speech, (id.).
be unable to speak (because
of cold, illness, weakness,
hunger..).

دەم ئی بەرە لاکردن (ئ.ئ.)

dem lê bere^{la} kirdin

پاریز شکاندن، هه موو

جۆره خواردنی (خواردن، ماشیینه وه).
eat out, (id.). cease to diet,
take food in accord with
habit, eat food as usual.

دەم ئی دان (ئ.ئ.) *dem lêdan*

۱- پەرگویی کردن، چەنەلی دان.

be given to babbling (id.).
be given to idle talking,
speak nonsense, say ths. of
no consequence.

۲- زۆروتن، سازنده یی کردن.
babble, chatter, talk much.

دەم ئی کردنه وه (ئ.ئ.)

dem lê kirdinewe

۱- بهرتیل پی دان.

make s.o's mouth sweet
with, (id.). grease the palm
(or hand).

۲- دیاری یۆ بردن.

take present to.

۳- به لای خۆدا بردن.

gain favor of.

دەم کردنه وه (ئ.ئ.) *demkirdinewe*

کردنه وه (ئ.ئ.)

۱- دەم (به ره لایوون، بادان).

open mouth, (id.). pour out
torrent of words, talk much
about.

۲- ئاخاوتنی ره ق یان خراب دهرپیین.
use harsh *or* bad language.

دەمکوت بوون (ئ.ئ.) *demkut būn*

بی دهنک بوون، دەم درون، فزەلی بران،
قسە پێنەمان، له ئاخاوتن کەوتن،
بۆرخواردن، دەم له یهک نان (کاتی
ناپههتی یان ترس).

be given the worst of it,
(id.).

be (worsted, overcome),
keep one's self from
speaking, hold one's self
back from, stop yourself
from talking, keep one's
(head about one, wits about
one), stay calm (when there
is trouble *or* danger).

دەم گرتن (ئ.ئ.) *dem girtin*

drop the jaw in death, (id.).
be in (agony, a death
struggle), be dying

دهم هلیچران *dem helpicran*

(ئ.د.)

ئاخاوتن دەست پێ کردن، دەست بە
ئاخاوتن کردن، دەم کردنه وه بۆ

قسه کردن، دەم (هه لئینان، هه لئینانه وه).
begin to speak, (id.). start a
talking, talk with articulate
sounds, hold forth,
harangue, orate.

دهمی خوئاخنیین (ئ.د.)

demî xo axinîn

نه ئاخاوتن، نهینی ئاشکرا نه کردن،
دهمی خوگرتن.

keep silence, (id.). be silent,
cover up (a secret), keep
one's mouth shut.

دهنگ دابیرین *deng dabirîn*

(ئ.د.)

ئاخاوتن برینه وه له گه ل که سیکدا،
گفتوگو له گه ل دابیرین، له گه ل که سیکدا
نه ئاخاوتن، ئاشنایه تی له گه ل که سی
نه هیشتن.

separate one's self
from, (id.).
disassociate o.s from s.o.,
part company with sb.,
speak no more with, break
off one's friendship with
sb.).

۱- زمان لێ بهریوون، دەم تی بهریوون،
زمان گهزاره بیوون، دەم لێ بهره لاکردن،
هیرش بردنه سه (به ئاخاوتن، جتیو).

abuse roundly, (id.). rail at,
sneer at, treat with
contumely, asperse, inveigh
against.

۲- به خراپه باسی که سی کردن، که سی
به خراپیی دههتینان.

carpat, pour contumely on.

دهم لیک نان (ئ.د.) *dem lêkdan*

دهم یهک نیان، به لاداهاتن، مردن،

هه ناسه بران.

cease from talking, (id.).

beat at one's last gasp,

breath one's last, die,

expire.

دهم لیک نان (ئ.د.) *dem lêkdan*

بی دهنگ بوون، قروقه پ کردن.

hush up, (id.). be silent,

hold one's tongue.

دهم نانه دهم *dem nane dem*

(ئ.د.)

دهم خستنه دهم، دهس به چه نه چه ن

کردن، شه په قسه کردن.

call in question, (id.).

oppose by argument, have

an altercation, contend in

argument.

دهمه داچه قتی پی که وتن (ئ.د.)

demedaqeqê pê kewtin

نزیکه مه رکه بوون، دهمه جوولئی سه ره

مه رکه پی که وتن.

(harbor, secrete hatred)
against, resent sb., harbor a
grudge against, detest, loath
s. o.

روو وەرگێرێران {له که سێ} (ئ.ئ.)
rü wergêran (le kesê)

پووو کردنه ئه و لا، هه ل چه رخاندن، لئ
لادان، پشت (تێ کردن، هه لگرتن)،
ناپه زایی پیشان دان (به رامبه ر که سێ).
set one's face against, (id.).
be very much against, give
the go-by, treat sb. less
favourably, pay no
attention to a person,
strongly disapprove, show
dislike.

رۆجی خو خستنه به رده ستا (ئ.ئ.)
rohî xo xistine ber dest

پوو به پوو ی ژیا نی خه ته رناک بوون
خو خستنه تالوو که، ژیا نی خو خستنه
مه ترسی به وه.

take one's life in one's
hands, (id.). face great
danger; take great risk, put
one's life in danger.

رۆژ به په نه چه ژماردن (ئ.ئ.)
roj be pence jimardin

ماوه به کی زورچا وه پروانی شتی کردن،
به په رۆشه وه چا وه پروانی شتی کردن.
count the days, (id.). know
how many days must go by
before some desired event,
and count off one by one

make a success of a bad
task or bad project.

رَام بوون {له سه ر} (ئ.ئ.)
rambün (leser)

په اتن (به، پئ، له سه ر)، که وتنه سه ریا ری
شتی.

get habituated to, (id.). get
off with, become intimate
with, get used to, have
learned to accept.

راوو پرووت کردن (ئ.ئ.)
raww rüt kirdin

هیرش بردنه سه رومالی ئه م و ئه و به زور
خواردن.

goraiding, (id.). launch an
attack on s. o. so as to gain
booty.

رژانه مل (ئ.ئ.)
rijane mil

رژیا نه مل، به چه ندکه سێ له به کئ دان،
که له کۆمه کی لئ کردن.

raise hue and fight against,
(id.).

attack unanimously on,
attack sb. with ruthless
energy, make group
aggression on.

رق ئی کیشان (ئ.ئ.)
riq lêkêšan

رق (له که سێ.. له دل گرتن، له دل دا
هه لگرتن به رامبه ر که سێ، لئ هه لگرتن)،
رقه به ری له گه ل کردن، قینه به ری کردن
له گه ل به کیکدا، رقه کیشان.

contend unfriendly rivalry
with, (id.). bear a grudge,

خیره گرتنه وه .
parctise geomancy, (vt.).
make divination (by random
figures formed when a
handful of earth or sand is
thrown on the ground).

رِه مَلّ لئی دان (ئ.د.) *remillêdan*
ئاخاوتن (له شتیکی نادیار، به تیکه لئی و
پیکه لئی.

speaking at random, (id.).
speak of (an unclear matter,
in a mixed up or thoughtless
way).

رِه نِج هاتنه بهر *renchatineber*
(ئ.د.)
رِه نِج هاتنه کۆ.

wind out, (id.) be successful
after hard work.

رِه نِگَ گرتن (ئ.د.) *reng girtin*
جته جی بوون، سه رگرتن (کاروبار).
be arranged, (id.). be solved

(difficulty), come along or
succeed (in an affair).

رِه نِگَ هینان و بردن (ئ.د.)
reng hênan w birdin

تهریق بوونه وه، شه رمه زار بوون.
be ashamed, (id.). blush, be
put to shame and
confusion.

ریشه ده رهاتن *rîše derhatin*
(ئ.د.)

که نه فت بوون.

until them; look forward to
sth with eagerness.

رۆژ به سه ربردن *roj beserbirdin*
(ئ.د.)

رۆژگار رابواردن، رۆژقه تاندن، کات
بردنه سهر (به خوشی ..).

enjoy oneself or (one's
time), (id.). have a good
time, be happy, feel
pleasure.

رۆژ به سه ربردن *roj beserbirdin*
(ئ.د.)

دان به خۆدا گرتن، گوزه ران کردن.
take one's time, (id.). avoid
haste, act in an unhurried
way.

رۆژی بوونه وه *roj lêbünewe*
(ئ.د.)

شه ولی به سه رچوون، که وتنه تاسووده بی
وله چورتم بزگاریوون.

see the day break, (id.).
pass the night, see a
solution, end to a problem
or difficulty.

رِه ش هه ر په شه *reš her reše*
(ئ.د.)

خراب هه ر خرابه.

Black is black, (id.). be
thoroughly sinister or evil,
i. e. productive of vice.

رِه مَلّ لئی دان (ئ.د.) *remillêdan*

گومرا بوون، ری لئی (ون بوون، تیکچوون)
lose one's way, (id.). go
astray, stray from the way.

ری له به رچوون (ئ.ئ.) *rê leberçün*
به خوشی وئاسووده بی گهشت کردن،
ری بریین به ئاسانی ویی گیروگرفت.
have a pleasure journey,
(id.).

travel at ease, set out on a
journey without any
obstacle.

ری له به رنه چوون *rê leber neçün*
(ئ.ئ.)

ریگه ی مه به ست لادوور بوون و بۆ
نه بریین، پیی ریشتن له دوونه هاتن.
be at one's wits end, (id.).
be at the end of one's
tether, be at a loss.

ری ئی گووان *rê lêgoran* (ئ.ئ.)
پی خراپه گرتنه بهر، له خشته چوون،
گومرا بوون.

become (trickish,
frandulent, become
unprincipled, (id.).
unscrupulous).

ری ئی گوم کردن *rê lêgüm kirdin*
(ئ.ئ.)

ری ئی تیک دان، چه واشه کردن، له خشته
بردن، هه ل دان.

be harassed, (id.). be under
duress.

ریک که وتن (ئ.ئ.) *rêk kewtin*
ریک که فتن، بیک هاتن، ته بابوون، نیوان
خوش بوون.

come to terms, (id.). agree
with, chime in with, come to
agreement.

ری که وتن (ئ.ئ.) *rê kewtin*
که وتن ری، چوون، ریشتن، ریگه که فتن
(بۆ گهشت وگوزار)، چوونه سه فه ر.
start on a journey, (vi.).
travel, start out, leave for,
take a journey, make a tour,
make an excursion.

ریک که وتن، یه ک گرتن، که وتن).
unite, (vi.). pull together,
act in concert, incorporate.
بیک هاتن.

be met with, (vi.). come to
be.

هه ل (بۆ هاتنه پیش، هه ل که وتن).
come to one's way, (id.).
everything be in one's
favour, turn out well for sb.

ری گوریین (ئ.ئ.) *rêgorîn*
وازهینان له بروای خو، له ری لادان.

turn away
from (one's belief), (id.).
withdraw from one's article
of faith, be an atheism or a
freethinker.

ری گوم کردن (ئ.ئ.) *rêgum kirdin*

be unable to talk, (id.). lull out the tongue (from sickness, cold or thirst).

زمان کیشان (ئد) *ziman kêšan*

زمان هینانه دهر (به هوی تینویتی یان ماندویتی).

let the tongue hang out, (id.).

loll one's tongue with thirst or fatigue.

زمان گه زتن (ئد) *ziman geztin*

زمان گه ستن، په ژیوان بوون، په شیمان بوونه وه. پاشگه زیوونه وه.

bite one's lip, (id.). be very sorry for, repent, grip one's lip (or lips) between the teeth to restrain oneself from saying sth or to show repentance.

زمان گیران (فر.) *ziman gîran*

زمان (گرتن، قورس بوون).

become tonguetied, (phr.). stammer, stutter.

زمان له ده مدانه بوون (ئد.)

ziman le demda nebün

۱- کړوکه م دوو بوون، قروقپ دانیشن. lapse into silence, (id.). be silent and mum, sit down quietly without utterance.

۲- دووره په ریز پاره ستان، خو که لاگرتن.

induce by bribery, (id.). lit. make tongue-tied, influence by bribery, bribe or make a present

زمان ترازان (ئد.) *ziman tirazan*

زه لله کردن، قسه درکاندن، له زمان ترازان. slip from the tongue,

(id.).

slip from the lip, mistake saying

sth you had not wanted or planned to say, say sth that it was not one's intention to say.

زمان تیک نالان *ziman tēkaḷan*

(ئد.)

زمان گیران، قسه یو نه هاتن.

talk incoherently, (id.).

stumble in speech, falter.

زمان سووتان (ئد) *zimsütan*

مه له کردن (له ناخاوتندا)، قسه له ده م ده رچوون.

fail to control one's words, (id.).

make a slip of the tongue in talking, say sth. that it was not one's intention to say.

زمان شان (ئد) *zimanšikan*

زمان گیران، زمان له گوچوون (به هوی نه خوشی، سه رما یان تینویتی)، له قسه که وتن.

zimanlê derhênan

زمان لئ دهرکیشان، گالته پئ کردن.
stick out the tongue at,
(id.).

make a butt of, treat with
contempt.

زمان لئ کرانه وه (ئ.ئ.)

ziman lê kiranewe

دهم لئ کرانه وه، دهس به ئاخواوتنی
ره ق کردن به رامبه رکه سی.

begin to speak abuse, (id.).
use harsh or bad language
against sb., be scurrilous to.

زمان وشک بوون (ئ.ئ.)

ziman wüşik bün

بی هووده هه ول له گه ل که سیکدا دان.
talk at length without
effort, (id.). urge uselessly.

زمانی خوگرتن (ئ.ئ.)

zimanî xo girtin

۱- زمانی خو پاراستن.
control one's tongue, (id.).
hold one's tongue.

۲- قسه نه کردن، نه هاتنه زمان.
refrain from speaking, keep
silent or maintain silence.

زمانی خوگه رتن (ئ.ئ.)

zimanî xo geytin

په شیمان بوونه وه له دهر پیرینی ئاخواوتن.
*bite one's lip (with
vexation), (id.). quickly
restrain oneself from saying
sth.*

crawl inside oneself, retire
to a corner.

^۱ زمان لئ دان *ziman lêdan*

(کتب.)

تام کردن، چه ژتن.

test by the tongue, (vt.).
taste, smack.

^۲ زمان لئ دان (ئ.ئ.) *zimanlêdan*

که سی تاریخ کردن (به درق)، هه ل دان.
sing praises of, (id.). sing
sb's praises, praise sb.
enthusiastically [and usually
dwludely].

^۳ زمان لئ دان (ئ.ئ.) *zimanlêdan*

پال پیوه نان (به که سیکه وه بق کردن یان
نه کردنی شتی)، هان دان، هانه هان دان،
خاپاندن، فریودان.

inspire with courage, (id.).
lend supportive approval
to, impart courage to, back
up, impart strength and
confidence to, enhearten.

زمان لئ درپژبوون (ئ.ئ.)

zimanlê dirêjbün

دهم یان زمان لئ به ریوون، به ریپه رج
دانه وه، قسه پئ ووتنه وه.

abuse roundly, (id.). use
insulting and bad language
to, scold harshly, use
abusive language in
speaking to, contradict
hastily.

زمان لئ دهرهینان (ئ.ئ.)

بهره وئیشی چوون، مل نان، راست بهره و
پووی کار رۆیشتن.

set out for, (vi.). begin work
with the intention of
achieving a particular aim,
go to work, begin doing a
task vigorously.

سه رتاپا (فر.) *sertapa*

سهر(تاپاخوار، تاخوار، تاسهر)، له ته و قه
سه ره وه هه تا بهری پی.

from head to foot, (phr.).
from top to bottom, over
the whole length of one's
body, throughout every
part of sth.

سه رتییاچوون (ئ.د.) *sertiyaçün*

سه رتیداچوون، فه وتان، مردن (له رتی یا
له پیناوی که سی یان مه به ستیکا).

lose one's life for the sake
of, (id.). die for sb's/sths
own good, die for the sake
of, (perish, pass away), for
some reason *or* other.

سه رتی کردن (ئ.د.) *sertêkirdin*

زۆر (چوونه میوانی، به میوانی که سی
چوون).

resort to frequently, (id.).
frequent, visit often, attend
much.

تیوه گلان.

become involved in, (id.).

get into a difficult
condition.

serbe gomda kirdin

سه ره گوما کردن، له بهین بردن، له ناو بردن.
do away with, (id.). put an
end to, kill, murder.

سه رپی سپاردن (ئ.د.)

ser pêspardin

باوه ری ته واو به که سی کردن، جیی
برواییون، لی
دلنیا بوون.

rely upon, (vt.). trust sb. to
behave well, have
confidence in, believe in the
honesty of.

سه رپیکه وه نان (ئ.د.)

ser pêkewe nan

ژیان پیکه وه بردنه سهر (ژن ومیرد)،
به یه که وه ژیان بردنه سهر.

live together, (vi.). live in
the same house as husband
and wife, live under the
same roof, live within the
same house as husband and
wife.

سه رپیوه بوون *ser pêwebün*

(ئ.د.)

تووش بوون، گیرۆده بوون، گرفتاری بوون.
become involved in, (vi.).
get into a difficult situation
or

condition, find oneself in
serious trouble.

سه رپیوه نان (ئ.د.) *ser pêwenan*

show the head, (phr.) show one's face, be seen, appear.

خۆ (له چوورتتم...) پزگارکردن، لى پاكردن.

escape, (vi.). get out of the way of

(a problem), flee from.

سه رد هر كه (ئان.. ئان.) *serderke*

شارهزا.

proficient, (adj.). well-versed.

سه رد هر هينان *serderhênan*

(ئ.ئ.)

سه رنج پاكيشان.

attract attention

(person),(id.).

be noteworthy.

سه ر (دهر هاوردن، دهركه وتن)،

په يا (په يدا) بوون.

appear, (vi.). arrive, come,

come in sight, emerge.

سه وزبوون (گيا، توو..)، سه ر ده رينان.

outcrop, (vi.). appear above ground (e.g. seedlings),

grow.

سه رسپاردن (ئ.ئ.) *sercipardin*

خۆخستنه ژير ده ستي كه سى.

submit oneself to, (id.)

place oneself under the

control of sb.

سه رسپاردن (ئ.ئ.) *sercipardin*

هاتنه به فرمان، خۆبه ده سته وه دان.

خووپيوه گرتن، كردنه نه ريت.

make a habit of, (id.). make practise of, form or develop the habit of.

سه ر پيوه نان، ده م تى ژهنن و له ناودان، مال به خت كردن (زیده له پيويشت).

spend lavishly

(money),(id.).

waste, squander, dissipate

(sth. especially money).

سه رخواردن {بو كردنى كارىك} (ئ.ئ.)

Serxwardin (bo kirdinî

karêk)

ئاره زوو لى بوون.

strive for, (id.). aspire to.

سه ردانان (ئ.ئ.) *serdanan*

خۆبه خت كردن، گيان به خت

كردن (له پى شتيكدا)، خۆبه كوشت دان

(له پيناوى مه به ستيكدا).

sacrifice oneself, (id.). give

up life for, sacrifice life, risk

life for s.o. or sth.

سه ردانه واندين (ئ.ئ.)

serdanewandin

سه رچه ماندن، كرنووش بردن، كورنووش

بردن.

bow the head, (id.) defer to,

obey, bend, accord

superiority to, truckle.

سه رد هر كردن (ئ.ئ.) *serderkirdin*

خۆ (ده رخستن، پيشان دان).

do away with s.o., (id.). do in sb.

سه رگردن به مائی دوژمندا (ئ.د)
serkirdin be malî dujminda

زور ناچاربوون.

be forced to pocket one's pride, (id.). have no alternative.

سه رگردنه سه ر که سئ (ئ.د)
serkirdine ser kesê

زور له گه ل که سئکا (ووتن، مئشکی که سئ بردن.

talk s.o's head off, (id.).

speak at great length, tire or irritate sb. by speaking to him at great length.

سه ر (نانه سه ر، خستنه سه ر)،

سه ر (کردنه سه ر) .

makes.o's head go round, (id.).

make s.o. dizzy, make sb.

tired by much (talk, discussion, arguments).

سه ر گردنه وه (ئ.د)
serkirdnewe

بیر کردنه وه و ئه ندیش لئ کردن، ترس

هه بوون له ده س دانه کاریک.

hold one's self back, (id.).

keep one's self from indulgence, be afraid to start a work.

سه ر گرتن (کتن ئ.د)
sergirtin

سه ر که و تن.

surrender to, (id.). submit to, give way in the face of pressure.

سه رشوړ کردن (ئ.د)
seršor

سه ر (داخستن، شوړبوون) .

crouch one's head, (id.)

cringe or bow in a servile manner, stoop.

سه رشوړ کردن (ئ.د)
seršor kirdin

به دناو کردن.

put to shame, (id.). defame.

سه ر قه بلاندن (کتب)
serqeblandin

(ئ.د)

سه ر فتره دان.

give alms, (vt.). distribute provisions or money to poor for festival of Ramadan.

باچ دان (به نابه دلی) .

give taxes, (id.). pay tolls through the nose.

سه ر گردن به په ته وه (ئ.د)

serkirdin be petewe

تووشی چوورتم کردن.

put one's head in a noose, (id.).

embark sb. in a difficult affair.

سه ر گردن به گوډا (ئ.د)

serkirdin be gomda

سه ر به گوډا کردن.

shake the head, (id.) move one's head slowly from side to side to express (disapproval, disapprobation, censure, condemnation).
visit, (vt.). call on s.o..

سه رلی سه ندن (ئد.) serlê sendin
سه ر لی تیکدان، وه پس کردن
(به سه ر کرده سه ر).

make s.o's head go round, (id.).
confuse, bore s.o.(by much talk).

سه رلی سه ندن (کتپ.) serlê sendin
سه ر لی شیواندن.

distract, (vt.). disturb.

سه رلی سه ندن serlê sendin
(ئد.)^۲

زور چوونه لای که سی (به میوانی).
visit often, (id.). resort to frequently.

سه رلی شیواندن serlê šêwandin
(ئد.)

سه ر لی تیکدان، بیروراویژ لی تیکدان.
throw into confusion, (id.). confuse sb. mentally, be driven mad.

سه رنان به کونیکه وه (ئد.) sernan be kunêkewe

خو خستنه ته له رگه وه.

be successful, (vi.). be victorious.

سه رینانی خانووته واو کردن.

build roof over, (vt.).

provide with a roof or ceiling, roof over, be provided with a roof.

داخستن (سه ری شووشه به ته په دۆر...)
cork (bottle), (vt.). stop or seal with a cork.

دروستیوون (کار)، پیکهاتن
(مه به ست)، به ئه نجام گه یشتن،
گه یشتنه ئه نجام.

turn out well, (id.). be formed (a work), be accomplished (an intention).

سه رله قانندن (ئد.) serleqandin
به سه ر (بی چاره بی پیشان دان).
signal with the head, (id.).
raise, then drop one's head to show helplessness.

سه رله قانندن (ئد.) serleqandin
سه ر لی بادان.

shake the head, (id.). move one's head slowly from side to side to express disapproval...

سه رلی بادان (ئد.) serlê badan
سه ر (زقپاندن، له قانندن، بادان) یو
پیشاندانی نارپه زایی.. خه نیمی.

be lead out of the right way, (id.).

be lead astray, be quite confounded.

له ئەندازە بە دەر نا ئارام بوون.

make heavy weather of sth, (id.).

become unreasonable (and absurdly) excited or worried about sth.

سەری کە سێ یان شتێ بە گۆمدا کردن

(ئ.د.)

serî kesê yan şitê be gomda kirdin

۱- سەرکردن بە گۆمدا، کوشتن،

فەوتاندن، لەناو بردن (کە سێ)، پۆج دەر هینان.

Lit. put s.o's head *or* sth under the water (i.e

despatch), (id.).

do away with, make away with, smite down, do in sb., take s.o. on a one way ride, take s.o's life.

۲- وون کردن، لەناو بردن (شتێ).

fail to keep, lose.

سەریک هینان و سەریک بردن (ئ.د.)
serêk hênan u serêk birdin

تێ پامان لە ئێشێ دوایی.

rack one's brains, (id.).

wonder what to do next.

expose oneself to difficulty, (id.).

put in a vulnerable position in respect of.

سەرنانە وە (ئ.د.) *sernanewe*

نوستن، خەوتن، خەولێ کەوتن.

put one's head on the ground, (id.). sleep, doze, slumber.

بە لاداهاتن، مردن.

fall down dead, drop dead.

ئاواری بوون، سەرنیان، سەرنان.

immigrate, (vi.). migrate, transmigrate, emigrate.

سەردا پۆشیین (دەفر).

cover, (vt.). cover up (a receptacle).

مردن بە نا ئومیدی و ناکامی، سەرلێ نانه وە.

die with

disappointment, (id.).

expire with despair, de cease hopelessly.

سەری خۆ هە لگرتن (ئ.د.)

serî xo helgirtin

ئاواری بوون، هە لھاتن.

leave home for unknown destination, (id.). abscond, run away.

سەری دنیا ئێ هاتنە وە یە ک (ئ.د.)

serî dinya lê hatineweyek

چە واشە بوون، سەر لێ تیکچوون.

بهدمهوه دان، پەت (جله و) بۆ بهره لا
کردن.

give freedom to do sth.,
(id.). give sb. full play, give
sb. complete freedom of
action or expression.

-خاو وه کردن.
loosen, (vt.). relax.

شلوقی کردن (کتب) *šiloqî kirdin*
(ئ.د.)

ئالۆزی کردن، شیواندن پیشیوی
(خستنه وه، گیران).

create disturbances, (vt.).

organize (disturbances,
upheavals, unrest,
uprising).

-هاروهاجی کردن، میشکی خه لک بردن.

get on sb's nerves, (id.). try
s.o.'s patience, grate on
s.o.'s nerves.

شله کوتی مهرک کردن (ئ.د.)

šilekutî merg kirdin

شلکوتی مهرک کردن، زۆر له که سێ دان،
بێ بهزه بیانه له که سێ دان.

beat up, (id.). give a hard
beating to, hit hard and
much, thrash sb.
mercilessly.

شوول لی هه لکیشان (ئ.د.)

šül lê helkêšan

take a siesta, (id.). have a
short sleep, have a brief nap
or rest (taken after the noon
meal).

شان له شان دان *šan le šan dan*
(ئ.د.)

هاوشان بوون، چون یهک بوون.
be on equality with, (id.).

be on the same footing, be
on a par with.

شکاندنه وه *šikandinewe*
(کتب ئ.د.)

لی کردنه وه، رینینه وه،
کو کردنه وه (که لاتووتن...).

break apart, (vt.). harvest,
reap, collect (tobacco
leaves...).

شکاندنه وه (مندال) (ئ.د.)

šikandinewe (mindal)

په نیهینان، به خیو کردن.
Bring up (a child), (id.).

breed, raise.

-فیره کار کردن، هینانه ژیریار.
discipline, drill.

-خه جالته کردن.
put s.o. to the blush, (vt.).

put to shame.

-شکاننه وه، پیچ پئی کردنه وه.
(cause to) detour, (vt.).

cause to go (by way of a
detour, around.).

شل کردن (ئ.د.) *šil kirdin*

set to follow, (vt.). follow
s.o., *or*
sth. after s.o., trail, ensue
s.b. or sth. after sb., send
on the heels of.

شویڼ گومی کردن (ئ.د.)

šwên gumî kirdin

وینه (گومکێ کردن، ونی کردن، ونی یان
ونکه کردن)، پیچ وپهنا کردن، مه بهست
گوم کردن، شوتین گومه کێ کردن.
cover up one's tracks, (id.).
cover one's tracks, hide
and not leave anything; hide
or not say where you have
been or what you have
done; not tell why you do
something *or* what you
plan to do.

شویڼ هه لگرتن (ئ.د.)

šwên helgirtin

شویڼ پی هه لگرتن، به شویڼدا چوون.
follow s.o.'s tracks, (id.).
follow in one's footsteps,
follow in one's tracks.

شه رت بردنه سه ر (ئ.د.)

šert birdine ser

له سه ر په یمان (بوون، مانه وه)
تاکوتایی.
live up to a promise, (id.).
live up an agreement, live
up a vow.

شه ری ناوخوا (ف.د.)

šerî nawxo (ف.د.)
ئاژاوه ی ناوولات.

شوول لی هه لیریڼ، له (سنوور
دهر چوون، نه ندازه ی خو دهر چوون، تام
بردنه دهر)،
له (چهر داوه روویی و دهست در یژیدا)
له نه ندازه به دهر بوون.

act recklessly, (id.). act up,
behave in an annoying way,
get free of, act rudely or
impolitely, behave (badly
discourteously,
unceremoniously).

شویڼ پی پی که سی هه لگرتن (ئ.د.)

šwên pêy kesê helgirtin

-شویڼ هه لگرتن، شویڼ دوزینه وه،
که وتنه شویڼ پی پی که سی.
follow by track, (id.). pick
up tracks, follow in the
footsteps of, follow, tracks.
-وه ک که سی (رهفتار کردن، نه ریت
کردن)، لاسایی کرد نه وه، له دووی
رهفتاری که سی چوون، وه ک که سی کی
دیکه هه لس وکه وت کردن، چاولیکه ری
کردن، وه دوو رهفتاری که سی که وتن.
follow blindly another's
opinion, (id.). ape, imitate,
do like, pattern or model
after, follow as an example,
walk in the footsteps of,
tread in the steps of.

شویڼ خستن (کتب.)

šwên xistin (کتب.)

به دوو دا ناردن، خسته دوو، وه دوو
خستن.

doze, (n.). nap, feigned sleep.

که ری دیز (ن، ن.ا.) *keridêz*

-که ری (رهشی مه یله و بۆر) که له بهر که لله ره قیسی خۆی ده خاته ته نگوچه له مه وه بۆ زهرهردان له خاوه نه که ی. مه بهست: مروقی که لله ره قه.

dark-grey ass (n., zool.) a proverbial ass which, through stub-bornness, endangers its own life for the purpose of causing a loss to its owner. Lit. gery-brown ass: obstinate person:-

-که ری دیز چه ز به توپینی خۆی و زهره ری خاوه نی ئه کات.

he is that proverbial ass, which through stubbornness, endangers its own life in order to cause a loss to its owner.

N.B. a dark grey = که ری دیز = ass marked with a stripe extending from the head to the tail.

که ئک تی که وتن (ئ.د.) *kelbe*

پیویست پی بوون، کار تی که وتن. stand in need of, (vi.). be in(want of, need of).

که وتنه خاک و پای که سن (ئ.د.)

kewtine xakw pay kesê

کلک پیوه کردن *kilk pêwe kirdin* (ئ.د.)

۱- گالته پی کردن، تیزی پیوه کردن make a fool of s.o., (id). make fun of s.o., lead s.b. around by the nose.

۲- خه له تاندن، هه له خه له تان (که سنی). cheat, defraud.

کلکه سووته کردن (ئ.د.)

kilke sütekirdin

کلکه له قی کردن، ریایی کردن. fawn upon, (id.). toady to, butter up.

کلک هه ئسوراندن (ئ.د.)

kilk helstirandin

به ره نگاری کردن. come up against, (id). take a stand against.

که تن پی کردن (کتپ.)

ketin pê kirdin

ته پین پی دان، فریودان، به هه له بردن. cause damage to, (vt.). harm, inflict injury on; or deceive, mislead.

که تن کردن (ئ.د.) *ketin kirdin*

کاری خراب کردن. do what is not right, (id.). do that is not a proper thing to do.

که رویشکه خه و *kerwêške xew*

(ن.)

سه رخه و، سووکه خه و.

take down, (id.). reduce the pride or spirit of, humble, rebuke.

لووت لی خوران (ئ.ئ.) *lütlê xuran*

هه وهس (لی بیوون، کردن)، لووت (خوران، خوریان)، خه یال لی کردن ویه ته مابوون، دالغه له کردنی کاریک (کردن، دان)، دل بۆ چوون.

long restlessly for, (id.)

desire (to have) sth.

strongly, wish for, sigh for, have a fancy for, be inclined towards, set one's heart on.

له نه ستودابوون *le estodabü*

(کتن، ئ.ئ.)

به پرس بوون له...

have the responsibility of, [vi., id.].

be responsible of.

له نه ستودان *le estodan*

(کتب، ئ.ئ.)

ستوو کور قه تاندن، سهه په راندن، سهه رژئی کرن، له مل دان.

decapitate a.o., [vt., id.].

behead s.o., guillotine,

decollate, bring to the block.

له نه ستوی نه ودایه (ئ.ئ.)

le estoyewdaye

له سهه شانی نه وه، له نه ستوی ویه.

(disapproval, doubt, concentrated thought).

لغاو بوشل کردن (ئ.ئ.)

lixaw bo šil kirdin

رینگه به که سی دان کاری سهه به خو

بکات، زیاده سهه به سستی دان به که سی.

give rein to, (id.). give free rein to, allow to move or to do with freedom.

لغاو کردن (ئ.ئ.) *lixaw kirdin*

رینگه پی نه دان، له کار گه رانه وه، لغاو گرتن.

rein in or back, (id.). bride, hold back, keep in check.

لووت به لووته وه نان (ئ.ئ.)

lütbelütewe nan

لووت به قنگه وه نان، سو راغی هه موو

هه لسوکه وتی که سی کردن.

breath down one's neck,

(id.). follow closely,

watch every action.

لووت داژه نیین (ئ.ئ.) *lüt dajenîn*

لووت (داژاندن، داژه ندن)، مات بوون،

زویریوون، سهه له بهر خو نان به نارپه حه تی

وخه مباری.

feel sad, (id.). feel (bad, unhappy), feel like nothing on earth, feel extremely (miserable, sad).

لووت شکاندن (ئ.ئ.) *Lütšikandin*

له ده ماخ دان، ده ماخ شکاندن، ته می

کردن به ناخاوتنی ره ق.

English Reference Works

۱- Persian - English Proverbs.

By: S. Haim. Tehran ۱۹۶۴.

۲- The Penguin Dictionary of proverbs, Rosalind Fergusson.

Market House Books, Ltd. ۱۹۸۳

سه رچاوه سه ره کبییه کوردییه کلن

۱- ئیدیۆم لهزمانی کوردیدا - کوردی - کوردی . دانهری : جهلال محمود علی .

چاپخانهی حسام - بهغدا ۱۹۸۲ز.

۲- پهندی پیشینان . دانهری شیخ محمدی خال. چاپخانهی کامهران - سلیمانی

۱۹۶۹/۶/۲ز.

۳- فهرهنگی مامۆستا ((هاوواتای کوردی - ئینگلیزی. دانانی شهوکهت مهلا

اسماعیل.نوسینگهی تفسیر بۆیلاوکردنهوه وپراگه یاندن ۲۰۰۹ ههولیر .

دانەر

شەوكتە مەلا ئىسماعىل جەسەن

لەپىكە وتى ۲۲ / ۴ / ۱۹۳۷ لەشارى سلیمانى -
گەرەكى گۆزىزە - لەدايك بوو. خويىندى سەرەتايى و
ناوئەندى دواناۋەندى لەمەمان شار تەۋا كىر بوو.

سالى ۱۹۵۷ لە كۆلىزى پۇلىس لەشارى بەغداد
وەرگىراۋە و لەسالى ۱۹۶۰ تەۋاۋى كىر دوو و بوو بە
ئەفسەر لە ھىزى پۇلىسى گەرەك.

دواى تىپەرىپوونى سى مانگ بەسەر بەرپاۋوونى شۆرشى ئەيلولى مەزىن لەسالى ۱۹۶۱،
چۆتە رىزى ھىزى پىشەمەرگە لە بارەگاي سەرۆك بارزانى نەمر و دواى دە پۇزى يەكەم
بىكەى بىتەلى گەرەككى سەر بە بارەگاي بارزانى نەمر بەناۋى (ئاساس) ھو
دامەزىراندوۋە لە پۇزى ھو بە لىپىرسراۋى گىشتى دەزگاي بىتەلى شۆرش و لە
ھاۋىنى سالى ۱۹۶۲ دا يەكەم شىفرەى بۆ بارەگاي بارزانى نەمر و ھىزەكانى
پىشەمەرگە داناۋە ھەر لەسەرەتاي سالى ۱۹۶۱ ھو پىسپۇرىيەكى تەۋاۋى نىشان داۋە
لە شىكرىدە ھى شىفرەى سەرچەم ھىزە چەكدارەكانى سەر بە پۇزى عىراق بۆ
سودى شۆرش. لەدواى پىكە و تىننامە مېژوۋىيەكەى ئازارى ۱۹۷۰، كرا بە فەرماندەى
(فەۋجى پىنج - حرس حدودى) سەر بە شۆرش و لەمەمان كاتدا فەرماندەى ھىزى
كەرەككى پى سىپىردا.

لەدواى دەست پىكرىدە ھى شەر لەئىۋان شۆرش و ھىزەكانى رۇئىمى بەغداد لەسالى
۱۹۷۴ دا بۆتە ھو بە پىپوۋەبەرى گىشتى دەزگاي بىتەل و شىفرە، دواى نىسكۆى سالى
۱۹۷۵ دوورخراۋەتە ھو بۆ شارى (سماۋە) لە خواروى عىراق و ھەر لەۋى و بە مەبەستى
خىزمەت كىرەنى نەتەۋەى كورد دەستى داۋەتە فەرھەنگسازى.

دواى راپەرىنە مەزىنەكەى سالى ۱۹۹۱ گەرپاۋەتە ھو سەر كار و بە پىلەى لىۋاى پۇلىس
دامەزراۋە و لەسالى ۱۹۹۴ لەسەر داۋاى خۆى خانەنشىن كراۋە و چۆتە ۋولانتى ئەلمانىا
و ئىستا لەۋى نىشتە جى يە.

C.V

Shawkat Ismail Hassan Known as Shawkat Mullah Ismail Hassan.

Was born on ٠٤,٢٢,١٩٣٧. in Sulaimaniyah- Iraq.

Nationality Iraqi – Kurd.

EDUCATION:

١٩٤٥-١٩٥١ Goizha Primary School in Sulaimanyah.

١٩٥١-١٩٥٧ Sulaimaniyah Secondary School.

١٩٥٧-١٩٦٠ Police College in Baghdad, Bachelor degree in Law and police administration.

PROFESSIONAL TRAINING AND OCCUPATION:

١٩٦٠-١٩٦٢ Second lieutenant (police officer in Mobile Police Force- in Baghdad and Mousul- Naynawa Provinces).

١٩٦١-١٩٦١ Chief of wireless operator and ciphers with Mullah Mustafa Barzani in the Kurdish War.

١٩٦١-١٩٧٤ Police Major and Chief of Fifth Battalion at Sangaw district of Kurkuk governorate.

١٩٧٥-١٩٨١ Manager of factories in The Local Administration of Sulaimaniyah Governorate.

١٩٨٢-١٩٩٠ Worked in private sectors (Administration affairs).

١٩٩١-١٩٩٢ Police Officer in I.O.M. – UN.in Sulaimaniyah, then local Manager of Christian Outreach (Bristish Humanitarian Organization) in Sulaimaniyah.

١٩٩٢-١٩٩٢ Police Officer Inspector in the rank of General for Kurdish Regional Government in Kurdistan- Iraq.

Since (٠٢/٢٢/١٩٩٤) Resident in Federal Republic of Germany.

٠٩,٠١,١٩٩٤--- ٢٨,٠٢,٩٥ Participant in German Language Course.

***Speaking Kurdish as mother's language beside Arabic, English, German and Persian Languages.**

*** Witer and Compiler of Kurdish-English Dictionary-
Volume \ (A) reviewed by M. J.Minty (Oriental Institue
Library- Oxford),; ADS Roberts/Bodleian Library-Oxford
and the Orientalist Martin Van Bruinessen/Utrecht-
Holland.**

*** Worked as the first specialist in decoding ciphers of Iraqi
forces for the benefit of Kurdish Revolution throughout the
years ١٩٦١-١٩٧٥.**

*** Set up the first wireless set for for Kurdish guerillas under
the leadership of Mullah Mustafa Barzani in the year ١٩٦١
and made the fist cipher booklet for the Kurdish Revolution
١٩٦١-١٩٧٥.**

FAMILY MEMBERS:

**Married in the year ١٩٦٤ in Sulaimanyyah-Iraq and has
three daughters and one son, living now in Germany.**